ISSN 1814–4357

Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

Дім • Сад • Город

№9 вересень 2007

У смородини великий потенціал

Технічні сорти винограду – універсальні

Гарбуз – відомий незнайомець

ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Рубрику веде
Т.В.Грабовська,
головний спеціаліст з правових питань

Право на подвійний стаж роботи

Я – медична сестра. На пенсії з квітня 1994 року. З червня 1988 року по березень 1994 року працювала в дитячому туберкульозному санаторії. Чи маю я право на зарахування стажу роботи в подвійному розмірі за цей період?

Т.Г. Ритченко,
вул. Ковпака, 35, кв. 52, м. Суми

До 15.08.2003 року статтею 60 Закону України "Про пенсійне забезпечення" було передбачено, що "робота в лепрозорних і протичумних закладах, у закладах (відділеннях) з лікування осіб, заражених вірусом імунодефіциту людини або хворих на СНІД у патологоанатомічних і реанімаційних відділеннях лікувальних закладів зараховується до стажу у подвійному розмірі".

Законом України від 10.07.2003 р. № 1110-IV "Про внесення зміни до статті 60 Закону України "Про пенсійне забезпечення" текст статті 60 було викладено в такій редакції: "Робота в лепрозорних і протичумних закладах охорони здоров'я, у закладах (відділеннях) з лікування осіб, заражених вірусом імунодефіциту людини або хворих на СНІД, в інших інфекційних закладах охорони здоров'я, у патологоанатомічних і реанімаційних відділеннях закладів охорони здоров'я, а також у психіатричних закладах охорони здоров'я зараховується до стажу роботи у подвійному розмірі.

Ця норма Закону стала чинна з 15.08.2003 року і поширюється на осіб, яким призначено пенсію після зазначеного часу.

Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19.07.1995 р. № 133 "Про затвердження Переліку особливо небезпечних, інфекційних та паразитарних хвороб людини і носійства збудників цих хвороб" туберкульоз віднесено до особливо небезпечних інфекційних хвороб, що викликаються мікробактеріями туберкульозу.

Відповідно до Закону України "Про боротьбу із захворюваннями на туберкульоз" від 05.07.2001 р. № 2586-III протитуберкульозні заклади є спеціалізованими закладами охорони здоров'я, що здійснюють діагностику туберкульозу та надають лікувально-профілактичну (стаціонарну чи амбулаторну) допомогу хворим на туберкульоз.

Згідно з наказом Міністерства охорони здоров'я від 28.10.2002 р. № 385, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 12.11.2002 р. № 892/7180 "Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських, провізорських посад та посад молодших спеціалістів з фармацевтичною освітою у закладах охорони здоров'я" (із змінами та доповненнями) до спеціалізованих закладів охорони здоров'я відносять туберкульозну лікарню та спеціалізовані санаторії (у тому числі дитячі).

Тому, якщо б Ви мали право на пенсію після 15.08.2003 р., час роботи в туберкульозному санаторії зараховувався б у подвійному розмірі.

Право на пенсію

Я інвалід війни II групи. Хочу знати, чи має право моя дружина на пенсію у 50 років? З 1973 року мені потрібна постійна допомога. Але, незважаючи на мою інвалідність, вона працює і має стаж роботи 20 років.

І.І. Веселий,
с. Липовець, Дунаєвецький р-н,
Хмельницька обл., 32742

Статтею 26 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" передбачено, що особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення чоловіками 60 років, жінками – 55 років та наявності страхового стажу не менше 5 років.

За чинним законодавством України до стажу роботи зараховується робота, виконувана на підставі трудового договору на підприємствах, в установах, організаціях, незалежно від форм власності та господарювання, а також на підставі членства в колгоспах та інших кооперативах, незалежно від характеру й тривалості роботи і тривалості перерв.

Також, відповідно до статті 56 Закону України "Про пенсійне забезпечення" до стажу роботи зараховується військова служба, незалежно від місця проходження служби, а також час догляду за пенсіонером, який за висновком медичного закладу потребує постійного догляду.

Згідно з пунктом 3 Прикінцевих положень Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" військовослужбовці, особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які брали участь у бойових діях, а також ті, що стали інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва, отриманих під час захисту Батьківщини або під час виконання інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті чи виконанням інтернаціонального обов'язку, дружини (чоловіки), якщо вони не взяли повторний шлюб, і батьки військовослужбовців, осіб начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ, які померли (загинули) у період проходження військової служби (виконання службових обов'язків) чи після звільнення із служби, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва, отриманих під час виконання обов'язків військової служби (службових обов'язків), захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи виконанням інтернаціонального обов'язку, мають право на призначення дострокової пенсії за віком, але не раніше, ніж за 5 років до досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 цього Закону, за наявності страхового стажу не менше 25 років для чоловіків і не менше 20 років для жінок.

Тобто, Ваша дружина має право на пенсію за віком на загальних підставах, у 55 років. Час догляду за Вами, як інвалідом та пенсіонером, який за висновком медичного закладу потребує догляду, зараховується їй до стажу роботи.

Поділля – основна зона вирощування цикорію. Славутський цикорієсушильний завод на Хмельниччині експортує сушені корені до багатьох країн світу: Японії, Ізраїлю, США, Індії. Їх використовують у кофейно-цикорній, спиртовій, кондитерській промисловості, а також у медицині.

Цикорій – цінний корм для сільськогосподарських тварин. У 100 кг коренеплодів міститься 25,7 кормових одиниць, тоді як у 100 кг кормового буряка – 14,5 кормових одиниць. Листя цикорію у свіжому і силосованому вигляді добре поїдають тварини. Середня урожайність – 320 кг з сотки.

Цикорій – "перлина" Поділля

Коренеплоди цикорію сорту Ярославський (у блюдечку – сушені)

Ця дворічна рослина належить до родини складноцвітих. У перший рік вегетації розвивається корінь з прикореневою розеткою листків, на другий рік – стебло заввишки 150 см і суцвіття. Квітки голубі, язичкові, зібрані в кошики. Запилюються рослини перехресно за допомогою комах.

Насіння достигає восени. Сходи витримують заморозки до -8°С, а коренеплоди добре перезимовують і витримують морози до -30°С. Як і всі коренеплоди, цикорій потребує вологи і добрив.

Насіння цикорію пророщують протягом трьох–п'яти днів за температури 30°С, висівають дуже рано. Відстань між рядками – 45 см, глибина загортання насіння – 1,5 см. У фазі двох–трьох справжніх листочків посіви проріджують, залишаючи відстань між рослинами 10 см. Прорвані рослини складають у бак, заливають водою для бродіння. Цим настоєм (1 літр розчину на відро води) поливають помідори, перець, огірки. Це сприяє підвищенню імунітету рослин до пероноспорозу, фітофторозу.

У жовтні корені викопують, миють, труть на тертці з великими отворами. Сушать спочатку на батареях опалення, а потім досушують у духовках за температури +50°С. Висушені корені складають у трилітрові банки, закривають пластмасовими кришками і зберігають на балконі або в квартирі (їх охоче поїдає плодова міль).

До Державного реєстру сортів рослин України занесено 5 сортів цикорію. Ми вирощуємо сорт Ярославський російської селекції. Первинне насінництво здійснює Хмельницька державна сільськогосподарська дослідна станція.

Корені цикорію сорту Ярославський містять до 78% вуглеводу інуліну, гіркий глікозид інтибін, білкові і дубільні речовини, холін, цукор, смолу, пектин, вітаміни С і D, мікроелемент германій.

Дія відвару з коренів цикорію: сечогінна, жовчогінна, заспокійлива, легка послаблювальна, протимікробна, протизапальна, стимулююча, кардіотонічна. Він заспокоює нервову систему, підсилює амплітуду серцевих скорочень, поліпшує травлення, склад крові, апетит, виводить з організму надлишок холестерину, очищає та зміцнює нирки, зуби, стимулює рубцювання виразок.

Однією з цінних властивостей відвару з коренів цикорію є його здатність розм'якшувати і виводити з організму нарости солей, які відкладаються в суглобах рук, ніг, у хребті, тому його успішно застосовують при остеохондрозі, подагрі.

Відвар з коренів цикорію помічний у лікуванні малярії, загальної слабкості організму, атеросклерозу, ожиріння, цукрового діабету, жовчнокам'яної хвороби.

Спосіб застосування: одну столову ложку подрібнених сухих коренів цикорію кип'ятити на слабкому вогні у півлітрі води, настояти в теплі протягом однієї години, процідити. До половини склянки відвару додати половину склянки молока або чверть лимона і чайну ложечку меду (для діабетиків). Вживати тричі на день за півгодини до їди. Курс лікування – один місяць. Протягом року необхідно пройти 2–3 таких курси. Одне застереження: під час лікування неодмінно загострюються хронічні хвороби (на 5–7-й день від початку лікування).

Члени клубу "Черешня" вже п'ять років застосовують цикорій (разом з кавовою соєю) як замінник кави. Цей смачний напій готують з підсмаженого цикорію і сої (одна порція цикорію і три – сої). Він знижує підвищений тиск, зменшує вміст цукру у крові. На сім'ю з трьох-чотирьох чоловік достатньо посіяти рядок завдовжки 10 м, і ви будете забезпечені на цілий рік смачним і лікувальним напоєм. Самі спробували, і всім радимо.

А.М. Синькевич,
травознай Хмельницького клубу садівників "Черешня",
Т.Н. Васильєва,
голова клубу "Черешня"

ДІМ·САД·ГОРОД **№9** **2007 р.**
Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець — КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

Гарбуз – відомий незнайомець

Якщо завітати до аптеки в період похолодання, створюється враження, ніби ти в супермаркеті напередодні новорічних свят. Черги до всіх кас, і це при тому, що тепер такі заклади у великих містах майже на кожному кроці. Сюди несуть великі суми грошей, купують заморські ліки, часто навіть не радячись з лікарями, а просто керуючись рекламою чи порадами сусідів. Справді, хіба шкода грошей, аби швидше одужати, аби помогло!

Та у багатьох випадках ми навіть і не здогадуємося, що набагато кращі ліки лежать просто у нас під ногами. Це не тільки усім відомі лікарські рослини, а й наші добре знайомі городні культури.

Сьогодні я розповім про гарбуз. Напевне, перша згадка про цей чудо-овоч запам'яталася усім, навіть городянам, з дитячої пісеньки "Ходить гарбуз по городу". А як боялися круглобокого гарбуза горе-наречені! А легенди про надзвичайно смачну й поживну козацьку кашу... Здається, тут усе зрозуміло: наша городня культура. Та коли заглянемо в її родовід, з'ясується, що батьківщина гарбуза – Південна Америка і Мексика, місцина, де проживали стародавні інки й ацтеки – творці золотої цивілізації і храмів сонця. Вони дуже поважали цю культуру і вирощували повсюдно. Коли ж Кортес прийшов завойовувати цю землю, він разом з награбованим золотом повіз до Іспанії і пару зерняток вподобаної ним рослини.

Культура дуже сподобалася європейцям, і менш ніж через сто років примандрувала й в Україну. І тут стала нашою, рідною, українською.

За що ми найбільше полюбляємо гарбуз? Звичайно ж, за насіння, скажете ви. Справді, так було донедавна, коли на наших городах росли звичайнісінькі кормові чи напівкормові гарбузи, а селекцією столових майже ніхто не займався. Насіння гарбузів, безперечно, дуже смачне й висококалорійне. З нього виготовляють олію з калорійністю 663 кал на 100 г сировини. Ця олія поліпшує роботу печінки і жовчного міхура. Людям, які хворіють на атеросклероз, вона теж допомагає. Не підсмажене насіння в народній медицині вважається глистогінним засобом. Та й просто полускати його – справжнє задоволення.

М'якуш гарбуза здебільшого згодовуємо свиням, худобі (між іншим, від цього був значний приріст і збільшувалися надої та жирність молока). Та саме у м'якуші містяться вітаміни, вуглеводи й мінеральні солі, за вмістом яких гарбуз попереду багатьох відомих овочів. Крім того, м'якуш гарбуза – багате джерело солей калію, які регулюють лужну реакцію крові і знижують кислотність у шлунку. Багато в гарбузі заліза, необхідного для утворення кров'яних тілець. Гарбуз виводить з організму шлаки, радіонукліди, солі важких металів, налагоджує й активізує обмін речовин, що дуже актуально для нашої неблагополучної екології. Вітаміни підсилюють імунну систему (отож, вживаючи гарбуз, ви не будете так часто хворіти застудами), покращують колір шкіри, запобігають передчасному її старінню.

Клітковина гарбуза легко засвоюється. Велика кількість целюлози та органічних кислот дає змогу використовувати його у дієтах людей з надмірною вагою, при захворюванні печінки, жовчного міхура і шлунково-кишкової системи. Сирий м'якуш діє послаблювально. А коли перетертий сирий гарбуз прикласти до опіку, висипу чи гнійника – хвороби як і не було.

У "Большой энциклопедии народной медицины" під редакцією Н. Касьянова про гарбуз написано: "має сечогінні властивості, легку послаблювальну дію, протизапальний засіб. Сік використовують при простатиті, закрепах, захворюваннях нирок, печінки, порушенні обміну речовин." Ну чим не аптека? Все це у звичайнісінькому гарбузі. І ефективно, і дешево, та ще й смачно. Настав час познайомити вас з кращими столовими сортами.

"Віф Руж д'Єтамп" – столовий середньостиглий гарбуз французької селекції. Стебло "француза" гіллясте, завдовжки до 3 м. Плоди важать від 5 до 20 кг, з гладенькою поверхнею, трохи приплюснуті з боків і ребристі, ніби поділені на частки. Колір гарбуза надзвичайний, червоно-оранжевий, дуже красивий на грядці. Має добрі смакові властивості, ніжний, соковитий м'якуш, солодкий і в сирому вигляді. На батьківщині цього гарбуза ним навіть прикрашають паркові алеї, фонтани й квітники, зокрема, у всесвітньовідомому парку замку Вілларді у Франції на королівських городах красується цей гарбуз. Я й собі спробував (див. фото), правда має непоганий вигляд?

Гарбуз добре зберігається навіть у кімнаті за +18°С. Інтенсивно-оранжевий колір м'якуша свідчить про підвищений вміст провітаміну А (каротину). Дуже смачний сік (не потрібно додавати цукру), ним лікують печінку, нирки, статеві розлади, остеохондроз. А ще з цього гарбуза виходить дуже смачна каша. Ми, наприклад, просто запікаємо половинками в духовці. З цього сорту навіть варення варять (на 2 кг гарбуза – 1 кг цукру).

"Пінк банана" – гарбуз нагадує довгасту азійську диню. Абрикосового кольору, тверда шкірка, яка підвищує лежкість гарбуза. На смак і запах трішки нагадує банан. Плоди важать до 10 кг, м'ясисті, соковиті, солодкі. М'якуш морквяного кольору, багатий на вітаміни. Смачний тушений шматками з медом і сметаною .

"Арабатський" – зовні схожий на булаву. Маса плоду до 6–8 кг. Зручний при транспортуванні. Насичений оранжевий колір шкірки. Шкірка тверда, лежкість відмінна – аж до весни. Цінний тим, що не треба клопотатися з вибиранням зернят. Насіннєва камера дуже маленька й розміщена на кінці у потовщеній частині. А ручку булави просто очищай від шкірки і готуй страву або вичавлюй сік. М'якуш солодкий, дуже соковитий. Сік з цього гарбуза теж напрочуд смачний.

"Сіромаха" – отримав таку назву через темно-сіру шкірку. Зате м'якуш у гарбуза надзвичайного жовтооранжевого кольору. Солодкий, приємного смаку, соковитий. Плоди невеликі, масою до 5–8 кг. Зберігається відмінно, без втрати поживності й смаку. Чудово підходить для приготування бабок і солодких каш.

Отже, хочу вам порадити: посадіть у себе на городі столові гарбузи, і тоді ви, повірте моєму слову, набагато менше стоятимете в чергах за ліками. Стародавні інки добре розумілися на рослинах. Гарбуз дуже легко перезапилюється, тому вивести новий сорт для себе може кожен, потрібне тільки бажання. Для цього посадіть разом різні сорти, а потім виберіть насіння з найкращого, на вашу думку, гарбуза. Зберегти чистосортний матеріал дуже складно, якщо поблизу ростуть інші гарбузи, патисони чи кабачки. Якщо ви хочете зберегти уподобаний вами сорт, необхідно завчасно зав'язати марлею жіночу квітку, а потім запилити її штучно.

Рецепти страв з гарбузом

На завершення поділюсь рецептами гарбузових страв, які надиктувала мені моя дружина. Спробуйте – це дуже смачно. Не встоять навіть ті, хто ніколи не любив гарбузів.

Каша гарбузова " асорті". Дрібно нарубані реберця або шматочки м'яса кладемо на дно казана, на м'ясо кладемо жир або поливаємо олією. Посипаємо потертою на великій тертці морквою, дрібно кришимо цибулю. Беремо набір круп по 1/4 склянки (пшоно, гречка, рис, перловка) і кладемо шарами на м'ясо, пересипаючи шари тертим гарбузом. Води має бути на два пальці вище над масою. Солимо, перчимо за смаком. Запікаємо в духовці до готовності.

Рагу з гарбуза. 400 г гарбуза очищаємо від шкірки, ріжемо на дрібні квадратики й відварюємо 1–2 хв. у підсоленій воді. В іншому посуді відварюємо квасолю. Окремо тушкуємо цибулю з морквою на сковорідці, додаємо сюди відварений гарбуз, дві ложки домашнього лечо і склянку відвареної квасолі. Солимо, перчимо за смаком. Тушкуємо в закритій сковорідці 5–7 хв.

Гарбузова бабка. До 1 л киплячого молока кладемо склянку тертого гарбуза, очищеного від шкірки, варимо 5 хв. Додаємо промите пшоно, трішки солі і варимо. До готового кулішу додаємо яйце, масло цукор (мед) за смаком і запікаємо в духовці.

Смачного вам!

В.В. Тибель,
с. Біла Криниця, Рівненський р-н,
Рівненська обл., 35342

Соняшник – городня культура

Таміла Семенівна Сеник на своєму городі біля ділянки соняшника. На передньому плані – ділянка квасолі, яка наступного року займе місце соняшника, а соняшник – картоплі.

Соняшник (ботанічна назва – Helianthus annuus) походить із степової зони Північної Америки. Дикий соняшник значно відрізняється від того, який ми всі знаємо. Це кущова гілляста рослина заввишки до 1 м, на кожній з них до 20 кошиків діаметром близько 8 см. Олійність у дикого соняшника – до 20%. Він і тепер подекуди росте у дикому вигляді, наприклад, у долині Міссурі (Північна Америка) та у європейському Середземномор'ї. Індійці вживали в їжу насіння дикого соняшника, використовували його як ліки, виробляли барвники. Уже в ті часи вони уміли добувати з насіння дикого соняшника олію і використовували її для приготування їжі. Інки поклонялися соняшнику, як священній квітці.

До Європи рослину завезли іспанці близько 1500 року, а в Україну – за часів гетьмана Розумовського понад 250 років тому, разом з пірамідальною тополею як декоративні рослини.

Тривалий час (понад 125 років) соняшник вирощували для окраси осель біля тинів, хат. Він став символом українського села. Згодом, на початку XIX століття, соняшник почали частково вирощувати на городах для одержання насіння як ласощів і для годівлі домашньої птиці. Відтоді й почалася масова народна селекція соняшника в напрямку одержання великонасінних форм. Упродовж 30–40 років XIX століття насіння використовували лише для лузання. У результаті систематичного добору спочатку були одержані сорти гризового, а потім і олійного соняшника.

Як свідчать історичні документи: "попервах соняшник на Україні був поширений на Херсонщині, Одещині, у Тираспільському повіті, понад річкою Дністром".

На початку XX століття відбулося "друге народження" соняшника. Він набув такого вигляду, до якого ми звикли. Отже, можна з впевненістю стверджувати, що Україна є батьківщиною культурного соняшника, її символом разом з калиною.

З України, вже як культурна рослина, соняшник повернувся до Європи, потім у США й Канаду, Аргентину і далі поширився по всьому світу.

Нині як польову технічну культуру вирощують майже виключно селекційні сорти та гібриди соняшника олійного напрямку. Олійні сорти мають важливе господарське значення завдяки високому (до 50%) вмісту олії в насінні, а також низькорослості та вирівняності рослин у посівах, що дає змогу збирати урожай комбайнами. Як городній культурі віддають перевагу великонасінним сортам народної селекції.

Ця рослина належить до родини складноцвітих (Compositae) роду Helianthus. З численних видів цього роду в культуру введено тільки два: соняшник і земляна груша, або топінамбур. Культурний соняшник – однорічна рослина заввишки 2–4 м, з добре розвинутим стрижневим коренем і боковими корінцями, які проникають у ґрунт на глибину 2–3 м. Стебла вкриті жорсткими волосками, грубі, заповнені губчастою серцевиною. Листки із зазубреними краями, на довгих черешках, густо опушені жорсткими волосками. Стебла закінчуються суцвіттями (кошиками) діаметром від 15 до 45 см. На квітколожі кругами розміщені численні (від 500 до 2000) квітки. Вони бувають трубчасті та язичкові. Трубчасті зазвичай двостатеві, з п'ятьма тичинками, дволопатевою приймочкою і одногніздою зав'яззю. Язичкові квітки розміщені попарно по краях кошика, вони не мають репродуктивних органів і не плодоносять.

Соняшник – типова перехреснозапильна рослина. Запилення відбувається за допомогою комах. Плід – сім'янка з дерев'янистою плодовою оболонкою. Сім'янку заповнює ядро (власне насінина), яке не зростається з оболонкою. Оболонка плоду зверху вкрита епідермісом, забарвленим у білий, сірий, чорний, чорно-фіолетовий, коричневий або інші кольори.

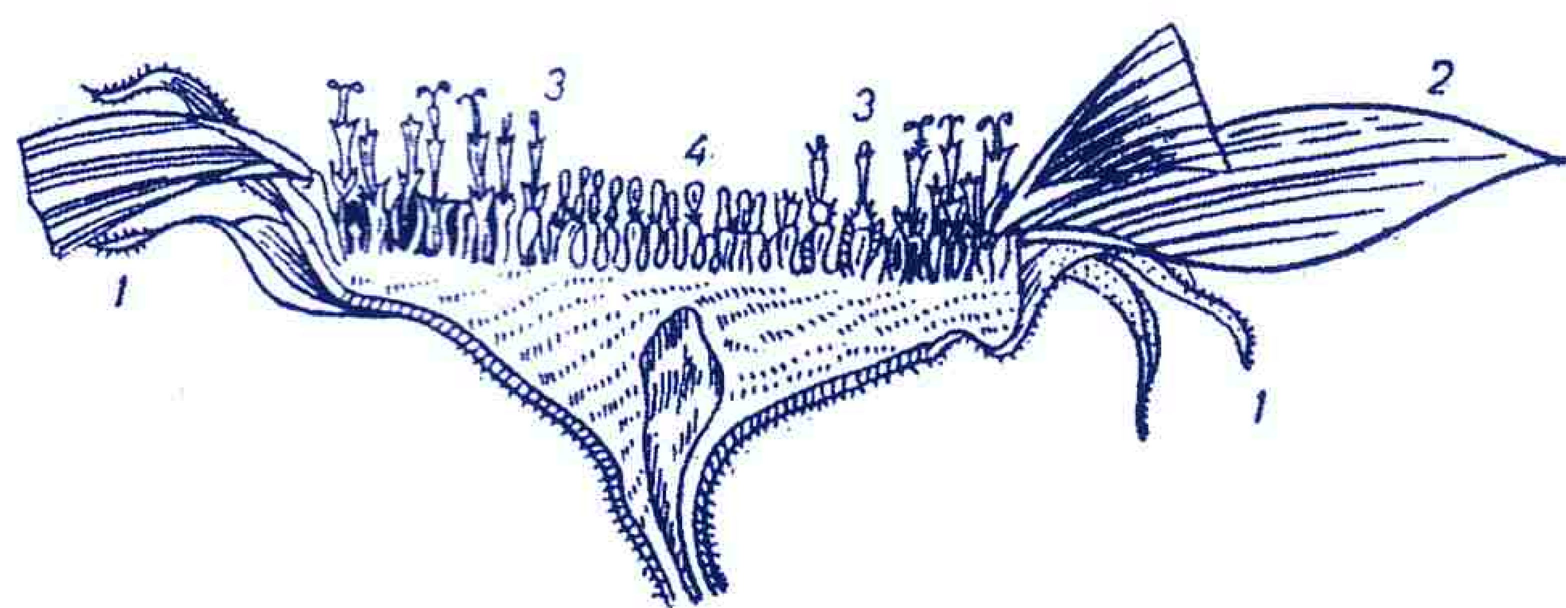

Рис. 1. Поперечний розріз кошика соняшника: 1 – листочки обгортки; 2 – язичкові квітки; 3 – трубчасті квітки в момент цвітіння; 4 – нерозкриті трубчасті квітки.

Рослини соняшника холодо- і посухостійкі. Насіння починає проростати за температури плюс 3–4°С. Сходи добре витримують заморозки до -5–6°С, але наприкінці вегетації приморозки -3°С згубні для рослин. Оптимальна температура +20–30°, а температура понад 30°С негативно впливає на ріст і розвиток. Потреба у воді у соняшника велика. Висока посухостійкість пояснюється добре розвинутою кореневою системою, що проникає в глибокі шари ґрунту. Соняшник любить світло. Затінення його в молодому віці призводить до того, що рослини витягуються, утворюють дрібне, світло-зелене листя і закладають невеликі кошики. Кращими ґрунтами для нього є різні типи чорноземів, каштанові й сірі лісові ґрунти, а непридатні – піщані, засолені і надто кислі ґрунти. Погано росте соняшник і на важких глинистих ґрунтах.

Соняшник виносить з ґрунту багато поживних речовин. На кожен центнер урожаю насіння він витягує з ґрунту азоту близько 5 кг, фосфору – 2,6 і калію – 12 кг. Основна кількість поживних речовин надходить до рослини в перший період вегетації – до цвітіння. Однак і після нього потреба у поживних речовинах не зменшується. Зокрема, калій рослина засвоює аж до воскової стиглості насіння.

У розвитку соняшника виділяють такі фази: сходи, поява першої пари справжніх листочків, утворення кошика, цвітіння, достигання.

Сходи за температури ґрунту 6–8°С з'являються через 7–10 днів після сівби. При цьому проростки разом з сім'ядолями виносять на поверхню ґрунту і плодову оболонку. У період від сходів до утворення п'яти-шести пар листочків закладаються зачаткові форми всіх квіток, які матиме доросла рослина. Тому агротехніка в ранній період росту соняшника має бути високою, що сприяє утворенню найбільшої кількості квіток. Цвітіння настає через 20–30 днів від початку формування кошика і триває 2–3 тижні. Тривалість вегетаційного періоду значною мірою залежить від умов вирощування й сорту – від 100 до 150 днів і більше.

Основні форми соняшника об'єднані в чотири групи, котрі характеризуються такими особливостями.

Декоративний. Його частка дуже мала, але сорти різноманітні за формою і забарвленням. Декоративний соняшник тепер можна побачити у найвишуканіших букетах. До речі, зали Маріїнського палацу в Києві під час торжеств обов'язково прикрашають живими букетами декоративного соняшника, але привезеними з Голландії.

У Мурованих Курилівцях 21 вересня кожного року відбувається свято – День селища, у програмі якого – виставка. Постійні її учасники Таміла та Борис Сеники демонструють свої досягнення у городництві.

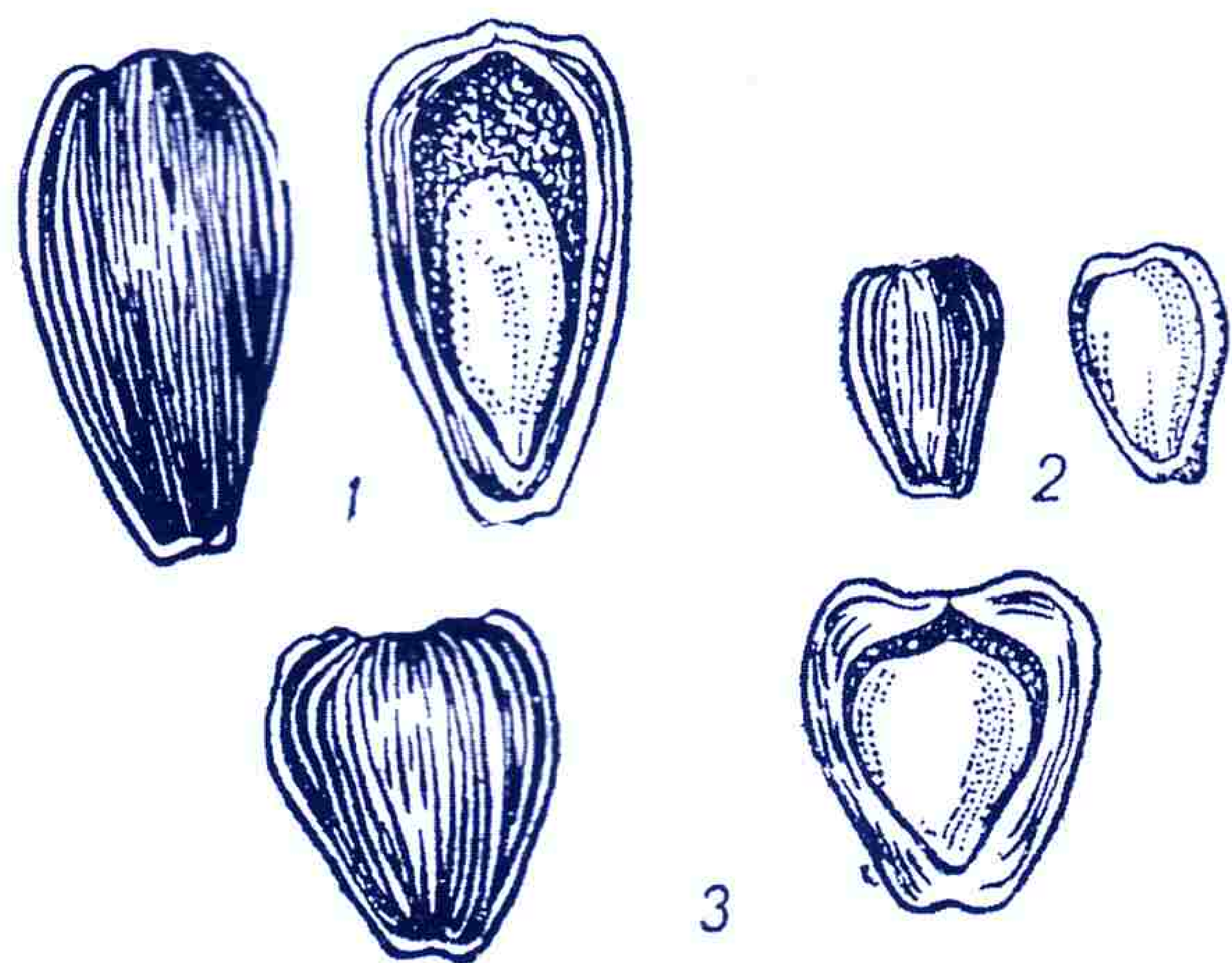

Рис. 2. Насіння соняшника:
1 – гризового; 2 – олійного; 3 – межеумка.

Гризовий, або кулінарний. Це той самий тип соняшника, який вживають як ласощі. У нього товсті високі стебла до 4 м, велике листя і кошики діаметром від 17 до 45 см. Сім'янки великі, з товстим лушпинням. Ядро (насінина) лише наполовину заповнює сім'янку.

Олійний соняшник. Рослина з відносно тонким стеблом, висотою 1,5–2 м. Кошики діаметром 15–20 см. Сім'янки дрібніші, ніж у гризового соняшника. Лушпиння тонке, гладеньке, ядро заповнює всю порожнину сім'янки.

Межеумок. Проміжний тип, який за висотою стебла, розміром та формою листя, кошиків і сім'янок наближається до гризового соняшника, а за вмістом олії і заповненням сім'янок – до олійного. Саме такий тип соняшника вже декілька десятків років ми вирощуємо на своєму городі.

Назва "Межеумок", мабуть, пішла від того, що цей тип соняшника вирощується і найкраще почувається на межах городів, а також як кулісна культура. Поодинокі рослини межеумка (якщо немає затінення) мають стебло завтовшки до 5 см і заввишки 3 м, листя розміром 40 х 50 см і кошик діаметром до 45 см, наповнений сім'янками за розміром і формою, як кедровий горіх. Під таким велетнем у радіусі одного метра не росте жодна рослина, крім виткої квасолі, яка добре почувається, обплівши стебло соняшника, а всі квітконоси освітлюються сонцем.

На ділянці суцільного посіву межеумок поводиться дещо інакше. Навіть за умови, що насіння відсортоване, відкаліброване й одержані дружні сходи, у фазі 5–6 листків одні рослини починають рости і розвиватися краще, інші ж відстають у рості. Коли перші припиняють ріст і зацвітають, відсталі рослини продовжують рости, перерастають ті, що зацвіли, на 30–50 см і тоді викидають кошики й зацвітають.

Така строкатість у рості й розвитку призводить до того, що достигання кошиків відбувається не одночасно і розтягується на 1–2 тижні. Сучасні олійні сорти та гібриди в суцільних посівах мають вирівняність рослин і одночасне достигання, що дає змогу збирати їх комбайнами. На городах олійний соняшник не вирощують з тієї при-

чини, що він одночасно достигає і зібрати його без втрат складно. А ще тому, що його дуже полюбляють польові горобці та інші дрібні птахи, які налітають на ділянку зграями, і через якийсь час кошики порожні.

Межеумок для комбайнового збирання не придатний, а от для збирання вручну він годиться якнайкраще. Вибіркове збирання кошиків, коли вони зверху пожовкнуть, розтягується в часі і дає змогу якісно обмолотити, висушити й уникнути втрат врожаю.

Під час вибіркового збирання листя і обмолочені кошики згодовують домашнім тваринам (корова, кролі), стебла на рівні ґрунту вирубують сокирою чи загостреною штиковою лопатою.

Наш город площею 20 соток поділений на чотири ділянки, на яких ми вирощуємо картоплю, соняшник, квасолю та овочі. Саме в такій послідовності відбувається сівозміна. Добрива застосовуємо тільки органічні (перегній) і попіл.

Технологія вирощування соняшника дуже проста. Дисковим культиватором нарізуємо борозни з міжрядями 70 см, вручну розміщуємо через 50–60 см (крок) по одній (!) сім'янці відкаліброваного й перевіреного насіння і зразу ж загортаємо та притискуємо ґрунт ногою. Коли рослини сягнуть висоти 30 см, дисковим культиватором підгортаємо їх, і все. З п'яти соток посіву соняшника, зазвичай, одержуємо 80 кг добірного (як горішки) насіння, корм (листя і кошики) для кролів. Висушених стебел вистачає на два місяці для опалювання житла. Попіл з стебел соняшника – відмінне мінеральне добриво, яке містить макро- й мікроелементи до 30 назв, а найбільше – до 35% окису калію.

Насіння соняшника й сьогодні – улюблені ласощі, його можна придбати на кожному ринку чи в кіоску, а виготовлена в сільській олійниці олія – це делікатес і цінний продукт харчування, який зберігає всі поживні речовини та вітаміни, що містяться в ядрі.

Ядро медицина рекомендує як добавку до раціону цілющого харчування. У ньому містяться, крім олії (до 50%), жирні ненасичені кислоти, які сприяють нормалізації холестеринового обміну в організмі, близько 25% повноцінного білка, у складі якого є всі незамінні амінокислоти, в тому числі й метіонін, що бере участь у жировому обміні. Магнію в насінні у 6 разів більше, ніж у житньому хлібі. Як відомо, магній потрібний для нормальної діяльності серцево-судинної системи. Багате ядро соняшника і на цинк – необхідний елемент для функціонування вилочкової залози. Також у насінні міститься приблизно стільки ж кальцію, як у сметані чи фруктовому йогурті (до 100 мг у 100 г продукту). Крім того, насіння соняшника містить вітаміни A, D, K і, що дуже важливо, вітамін Е, нестача якого негативно впливає на репродуктивні функції людини.

Насіння лузають як у восковій стиглості, так і в сушеному й підсмаженому вигляді. Ядро використовують у кулінарії, у випічках, тортах, кондитерських виробах.

Ось давній рецепт виготовлення смачних ласощів – козінаки. Розтопити у мисці 100 г масла, всипати в нього склянку цукру. Нагріти до тих пір, поки маса не стане коричневою. Після цього додати 5 склянок підсмажених ядер соняшника. Смачного вам!

Таміла та Борис Сеники

Назва моєї розповіді зобов'язує мене поєднати дві речі, з першого погляду непоєднувані: любов і картоплю. У вас виникне питання: "Що між ними спільного?" У нашому випадку без любові до праці, до краси рідної землі не було б бажання вирощувати картоплю, а без картоплі – ніколи б не прийшло розуміння цієї краси і насолоди від того, що займаєшся улюбленою справою Для нас – це картоплярство.

На сьогодні у нашій колекцій понад 40 сортів. У різні часи вона поповнювалася новими сортами , а ті, що не зовсім влаштовували з ряду показників, замінювали. Тепер до нашого села приїздять люди не тільки з нашої, а й з інших областей, навіть країн. Хто за досвідом, а хто й свої досягнення продемонструвати. Маємо в рідному селі багато однодумців, які теж прагнуть грамотно господарювати на землі. Та, як і в будь-якій справі, у нас теж була крапка відліку, з якої все почалося.

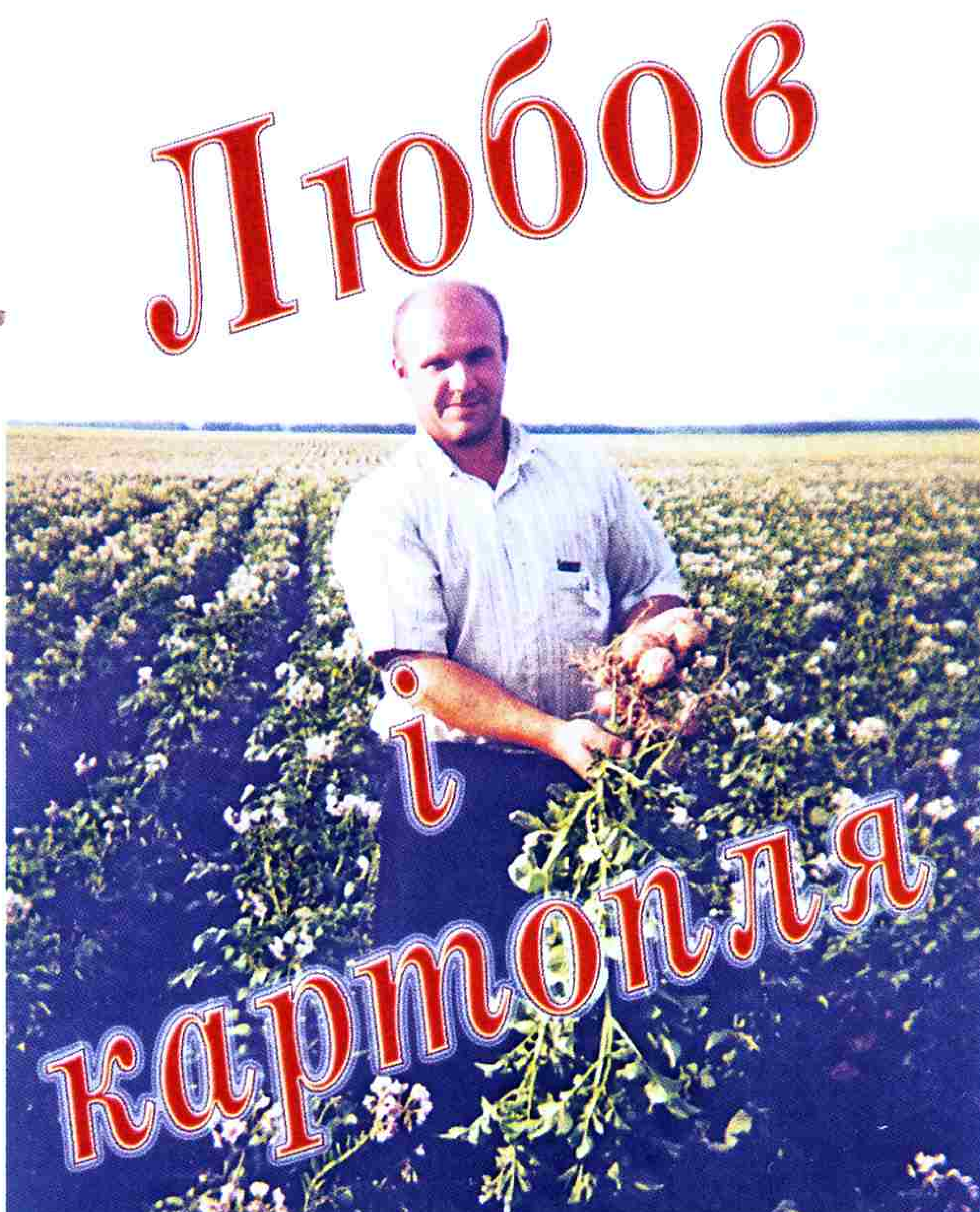
У ті далекі часи, коли ми були молодими і не знали, як краще пристосувати свій молодечий запал, до моїх рук потрапила стаття про сортову картоплю. Тут доречно згадати про економічний стан країни, яка від нескінченних реформ вкінець зубожіла, колгоспи розвалилися, продуктів харчування, якісних овочів та фруктів не вистачало, отож контрабандою їх завозили із-за кордону. Нам, як патріотам своєї країни, було вкрай прикро за стан справ, що склався. Та овочі, зокрема картопля, вирощені на власній присадибній ділянці, не могли конкурувати за зовнішнім виглядом з польським товаром. Бо були то здебільшого сорти, котрі за роки беззмінного вирощування виродилися і втратили як урожайність, товарність, так і чистоту, й назву. Тому-то згадана вище стаття так вчасно потрапила мені на очі. З того часу з'явилося бажання вирощувати гарну і смачну продукцію. А до чого тут любов?

Восьме березня тепер святкують не всі. З'явилося багато нових свят, а колись, аби довести свої почуття, відданість, чоловіки саме до цього свята приурочували свої подарунки і гарні вчинки . Саме на 8 Березня я отримала від свого чоловіка як подарунок вісім сортів рожевої картопельки. Це був найбажаніший подарунок! Чоловік таким чином проявив свою любов до мене, та не міг припустити, що закохається знову, але вже в картоплю. Може, декому з читачів знайома ситуація, коли чоловіки не дуже люблять порпатися в город, особливо, якщо там немає навіть натяку на добрий урожай. Так було і в нас . Якщо картопля не вродила, то у чоловіка не було бажання навіть її копати.

Та ситуація кардинально змінилася, коли ми почали вирощувати сортову картоплю. З'явився ентузіазм, прагнення випробовувати все нові й нові сорти й технології. Ми в буквальному розумінні поглинали в себе всю інформацію, яку могли зібрати, об'їздили всю країну в пошуках новинок, платили великі гроші за одну – єдину картоплину, аби мати змогу розвести сорт, котрий нас цікавив.

У любові до землі, до рідного краю підростали сини. Меншенький – Роман вивчив азбуку по назвах сортів картоплі. Тепер він підріс і може не гірше за фахівця лише за зовнішнім виглядом бульби розпізнати, що то за сорт. Можливо, з нього виросте селекціонер, який подарує людству новий сорт картоплі. Старший син захоплюється квітами, а хто вирощував картоплю, той знає, як гарно вона квітує, особливо Промінь.

Любов і картопля

З плином часу змінилася ситуація в картоплярстві, воно розвинулося, з'явилися агрофірми, які спеціалізуються на картоплі. Вже не потрібно далеко їздити, шукати новинки для картопляної ниви. З'явилося також багато доступної інформації про картоплю та її вирощування. З розвитком економіки зросла і пропозиція. Кожен пропонує, рекламує, кожним керує бажання продати свій товар. Залишається нам з вами не розгубитися в цьому морі пропозицій і покладатися на здоровий глузд, вибираючи сорти картоплі, бо на сьогодні їх існує стільки, що всі неможливо висадити, випробувати і тримати в приватній колекції. Та в цьому немає потреби. Це науковим установам для вивчення генофонду картоплі та для створення нових сортів необхідно зберігати велику кількість зразків, сортів і гібридів.

Вибираючи сорти для свого городу, ми з вами повинні запитати у себе, що ми хочемо отримати від картоплі. Не поспішайте відповідати, що лише бульби, це далеко не так. Як і в кожній справі, тут існує багато нюансів, тому потрібно чітко визначитися, для чого ви взагалі хочете вирощувати картоплю: чи для насолоди неповторним зовнішнім виглядом, чи для фінансової вигоди, чи для дегустації смакових якостей. Скажу одразу: вам знадобиться не один і не два сорти. В нашому випадку їх понад сорок. Для себе ми своєрідно класифікували наявну у нас картоплю на підрозділи. Наведу їхній перелік:

Суперсорти: Слов'янка, Серпанок, Беллароза, Промінь, Беттіна.

Найбільш лежкі: Загадка, Серпанок, Рокко, Беттіна, Кардинал, Каратоп, Явір, Ред Скарлетт, Розара, Альвара.

Найсмачніші: Надійна, Забава, Мелодія, Промінь, Повінь, Явір, Мрія.

Суперранні: Мінерва, Спринт, Весна, Каратоп, Імпала, Подолянка, Тірас, Моллі.

Найбільші бульби: Слов'янка, Беллароза, Надійна, Промінь, Повінь, Лідер.

Найрясніші: Забава, Каратоп, Повінь, Беттіна, Альвара, Мрія, Фольво.

Найкрасивіші: Розара, Рокко, Кардинал, Повінь, Серпанок, Промінь, Беттіна, Пікассо, Моллі.

Не турбуйтеся, якщо не зустріли тут знайомої назви. Перелік далеко не повний, його можна продовжити. Як у дитсадку є улюблені діти, так і я перелічила своїх улюбленців. Та не буде перебільшенням, якщо скажу, що перша любов – це Слов'янка. Вона СПРАВЖНЯ фаворитка нашої скромної колекції. І, як належить фаворитці, під неї відводимо найбільші "апартаменти" – до 10 гектарів площі. Вона не підводила жодного року, відколи її створили (у Реєстрі сортів з 1999 р).

Наша "картопляна" любов переросла в любов до всього, що росте, цвіте, зеленіє, дарує плоди. Якось непомітно зібрали на своєму городі набір сортів смачних помідорів, огірків, капусти. Поряд з картоплею цвіте любительська колекція гладіолусів. Для сівозміни вирощуємо зернові культури, як ви уже здогадалися, теж новинки селекції. Торік зібрали урожай ячменю сорту Вікторія до 50 ц/га. Такі результати в книгу рекордів не заносять, але на полі у сусідів намолот був утричі менший.

Наша праця приносить і прибуток, і користь суспільству, і неабияке духовне задоволення. Допомагає виховувати в дітях любов до нашої годувальниці – землі, повагу до важкої, але всім необхідної селянської праці, дозволяє відчути себе невід'ємною часточкою цієї землі.

Добре, коли вдається досягти компромісу і поєднати на перший погляд різні речі – любов і картоплю. Вважаю, що нам це вдалося. Читачам бажаю знайти і реалізувати себе, свої можливості і вміння за допомогою улюбленої справи, як це сталося з нами. Ніколи не забувайте народну мудрість: "Добро роби, скільки можеш, від того ніколи не занеможеш".

Ось така вийшла у мене розповідь про любов ...
І картоплю.

Наталія Іванівна та Юрій Степанович Задворні,
с. Вахнівка, Липовецький р-н,
Вінницька обл., 22524,
тел.(04358) 3-92-46

У журналі "Виноград. Вино" № 6 за 2006 р. була надрукована моя стаття "Призабута Баронеса", в якій я розповідав про відродження деяких сортів винограду. Коли я писав цю статтю, то перш за все хотів підкреслити необхідність дбайливого ставлення до сортів винограду. Адже нині майже щороку з'являються нові сорти й гібридні форми. Щоправда, від багатьох з них потім доводиться відмовлятися виноградарям, шкодуючи про витрачені кошти, час і працю. Але окремі сорти надовго "оселяються" на присадибних виноградниках. Аматори з року в рік плекають їх, із вдячністю згадуючи тих, хто їх створив. Саме про такі сорти й гібридні форми хотілося б дізнатися якомога більше. Отож, нехай вони стануть предметом наступних ваших розповідей, шановні дописувачі журналів.

А в цій статті мені хотілося б розповісти, чому я вирощую технічні сорти винограду і які з них добре зарекомендували себе в погодно-кліматичних умовах Дніпропетровщини.

напрямку й призначення, що дає більше можливостей для експериментування, випробовування та вивчення цієї загадкової й дуже корисної рослини.

До технічно-універсальних сортів я маю аж ніяк не менший інтерес, ніж до столових або кишмишних. Останнім часом навіть більший. Та й в аматорському виноградарстві зростає зацікавленість технічними сортами. Адже смакові якості більшості з них інколи бувають навіть кращими, ніж столових. Окрім того, під час дегустації ягід відчуваються яскравіше виражені деякі тонкощі й гама присмаків у букетах.

Отже, чому я вирощую технічні сорти винограду?

По-перше, на їхні саджанці нині є великий попит, і цим можна скористатися, аби підвищити добробут родини.

По-друге, щороку я роблю багато вина, яке, на мою думку, нічим не гірше (або навіть краще) тих вин, які інколи можна придбати у нашій торговельній мережі.

По-третє, частину врожаю цих сортів ми з родиною, друзями та знайомими використовуємо для споживання у свіжому вигляді.

ЧОМУ Я ВИРОЩУЮ ТЕХНІЧНІ СОРТИ

Піфос

Нині на моєму виноградника росте близько 100 столових і технічних сортів винограду. Понад 50 з них мають надранній і ранньосередній строки достигання. Свою колекцію я постійно оновлюю. Так, останнім часом до неї додалися цікаві сорти селекції В.М. Крайнова, а також технічні сорти, які пройшли випробування в інших регіонах України, зокрема у Львові.

Нещодавно під час розмови із знайомими виноградарями-аматорами почув таку думку: "Навіщо витрачати таку цінну площу земельної ділянки на вирощування технічних сортів – вони ж і не такі смачні, як столові, і кисліші, і придатні лише на вино. А якщо немає бажання робити вино, то що – збирати і викидати грона на смітник?"

Безумовно, з такими висловлюваннями я погодитися не можу. Тому вирішив заперечити цим аматорам через журнал.

У колекціях досвідчених виноградарів, з якими мені часто доводиться спілкуватися, завжди є сорти різного

Окрім того, серед технічних сортів є такі, які добре зберігаються протягом тривалого часу, зокрема сорт Дойна та інші.

Серед тих технічних сортів, які добре зарекомендували себе у погодно-кліматичних умовах Дніпропетровщини і за вирощуванням яких я мав змогу спостерігати протягом певного часу, можу назвати Іллічівський ранній, Біанка, Лакхеді мезеш, Дойна, Мускат Бессарабський, Піфос, Цитронний Магарача, Фенікс тощо. Щодо універсальних сортів, то я вирощую Блауер Мускателер, Фортуна, Блаубергер та ряд інших сортів.

Чим саме приваблюють ці сорти й гібриди виноградарів-аматорів, спробую пояснити, описавши кілька з них докладніше.

Лакхеді мезеш, Угорщина (Мезеш Фехер х Егер-2), автори – Й.Чизмазія, Л. Березнаї. У каталогах аматорів цей сорт винограду звичайно позначають як технічний, але, на мою думку, він більше універсальний, ніж технічний. Середньоранній (130 днів). Грона завдовжки

150–200 мм, масою 200–400 г, циліндро-конічні, щільні, красиві – чистого молочного забарвлення. Ягоди середні, масою 2 г, округлі. М'якуш соковитий, смак чудовий, гармонійний, мускатний, нагадує Рислінг. Цей сорт добре накопичує цукор.

Сорт сильнорослий і на власних коренях, і на сильній підщепі. Урожайність висока – 160 ц/га. Лакхеді мезеш схильний до перевантаження врожаєм. Стійкість до морозу – мінус 23°С, до мільдью – 3 бали, оїдіуму – 2,5. Потребує 1–2 профілактичні обробки від грибних хвороб у період вегетації.

Переконаний, що сорт Лакхеді мезеш можна з упевненістю віднести до ринкових сортів, які конкуруватимуть з найкращими столовими сортами, бо не кожний великоягідний сорт має такий витончений мускатний смак.

Опишу ще один універсально-технічний сорт, що, на мою думку, є постійним лідером серед сортів технічного призначення.

Піфос, Молдова ("Вієрул"). Середнього строку достигання (130–135 днів). Грона циліндро-конічні, середньої величини, масою 150–250 г, помірно щільні.

Ягоди овальні, хоч і невеликі – 1,3–1,5 г, але дуже красивого рожево-червоного забарвлення, з сортовим ароматом. М'якуш соковитий, шкірочка тонка.

На власному досвіді переконався, що цей сорт має три надзвичайно важливі переваги: високу цукристість – 21–28%, стійкість до морозів – мінус 27–29°С і хвороб – оїдіуму та мільдью.

Кущі середньорослі. Визрівання пагонів добре. Через високу родючість інколи потребує нормування врожаю.

Використовується для приготування столових вин високої якості.

Фенікс, Німеччина (Бахус х Віллар блан). Універсальний складний міжвидовий гібрид винограду. Поширений здебільшого в Німеччині, Великобританії й Канаді. Строк достигання середньоранній (у межах 120–130 днів).

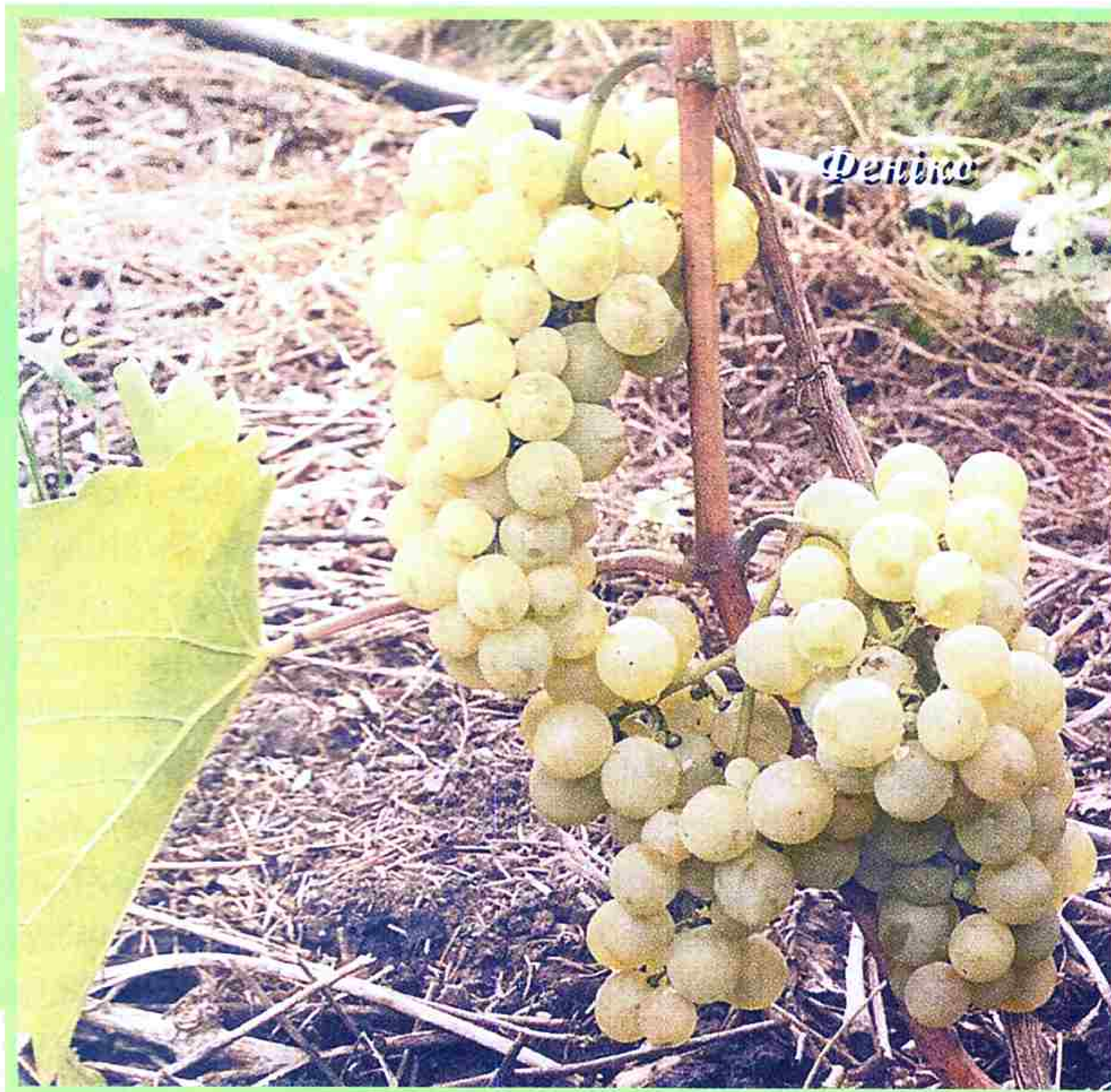
Грона конічні, середньої величини й великі, масою 200–300 г. Ягоди досить великі – 2,5–3 г, округлі, на сонці і в затінку набувають чисто білого забарвлення. Смак гармонійний. Високе цукронакопичення. М'якуш соковитий, шкірочка тонка.

Сильнорослий. Пагони визрівають рано і добре – до 80%. На плодоносний пагін припадає 1,4 грона, що свідчить про високу врожайність даного гібрида. Фенікс потребує обов'язкового видалення пасинків, безплідних і слаборозвинутих пагонів та листків, які закривають грона. Невибагливий до місця розташування. Стійкість до морозу – мінус 25°С, мільдью та оїдіуму – 2,5–3 бали.

Урожай використовують для споживання у свіжому вигляді та приготування сухих столових вин. Вина з Феніксу виходять високоякісні, з мускатним присмаком.

Посадивши ці та інші універсальні й технічні сорти на своїй присадибній ділянці, я залишився дуже задоволений, бо практично всі вони відповідають своїм сортовим характеристикам. До того ж, Фенікс має дуже гарний вигляд на шпалері і порівняно з іншими технічними й універсальними сортами викликає справжнє захоплення у моїх друзів та знайомих.

Хочу зазначити, що майже 80–90% універсально-технічних сортів за стійкістю до хвороб і морозів переважають столові сорти, тому я глибоко переконаний, що вони повинні зайняти гідне місце в колекціях досвідчених виноградарів і аматорів-початківців. Тим більше, що вони мають ще одну суттєву перевагу, про яку я не розповів, – здатність стабілізувати загальний урожай винограду в несприятливі для цієї культури роки. Погодьтеся, це дуже важливо.

Щодо смакових якостей, то, як на мене, ласувати сонячними гронами завжди приємно, незважаючи на назву сорту та його призначення, бо поділ винограду на столові, універсальні й технічні сорти в принципі є досить умовним. Чи не так?

З більшості технічних і універсальних сортів в домашніх умовах я виготовляю вино, застосовуючи для цього традиційну технологію.

І.К. Шрам,
вул. Кошового, 52, с. Новомиколаївка,
Верхньодніпровський р-н,
Дніпропетровська обл., 51653

Плодоношення сорту Козацька під час достигання ягід.

ність куща, дружне достигання одномірних ягід, сухий відрив їх від плодоніжки тощо. Ці фактори дають змогу максимально механізувати вирощування та збирання, урожаїв з мінімальним застосуванням пестицидів. Хоча б це вже може формувати пріоритетний напрямок розвитку ягідництва в Україні.

З початку 90-х років XX століття площі ягідників були значно зменшені. Проте останнім часом спостерігається позитивна тенденція до нарощування площ та виробництва ягідної продукції. Це відбувається завдяки підтримці Міністерством аграрної політики України розвитку садівництва та ягідництва.

Про поліпшення сортименту

Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва в цілому і ягідництва зокрема передбачає постійне вдосконалення існуючого сортименту. Так, російськими вченими М.А. Розановою (1937), Н.М. Павловою (1955), В.В. Кичиною (1984), А.С.Равкіним (1987) уточнювалися і наводилися параметри ідеального сорту відповідно до вимог часу. Т.П. Огольцова (1990)

У смородини великий потенціал

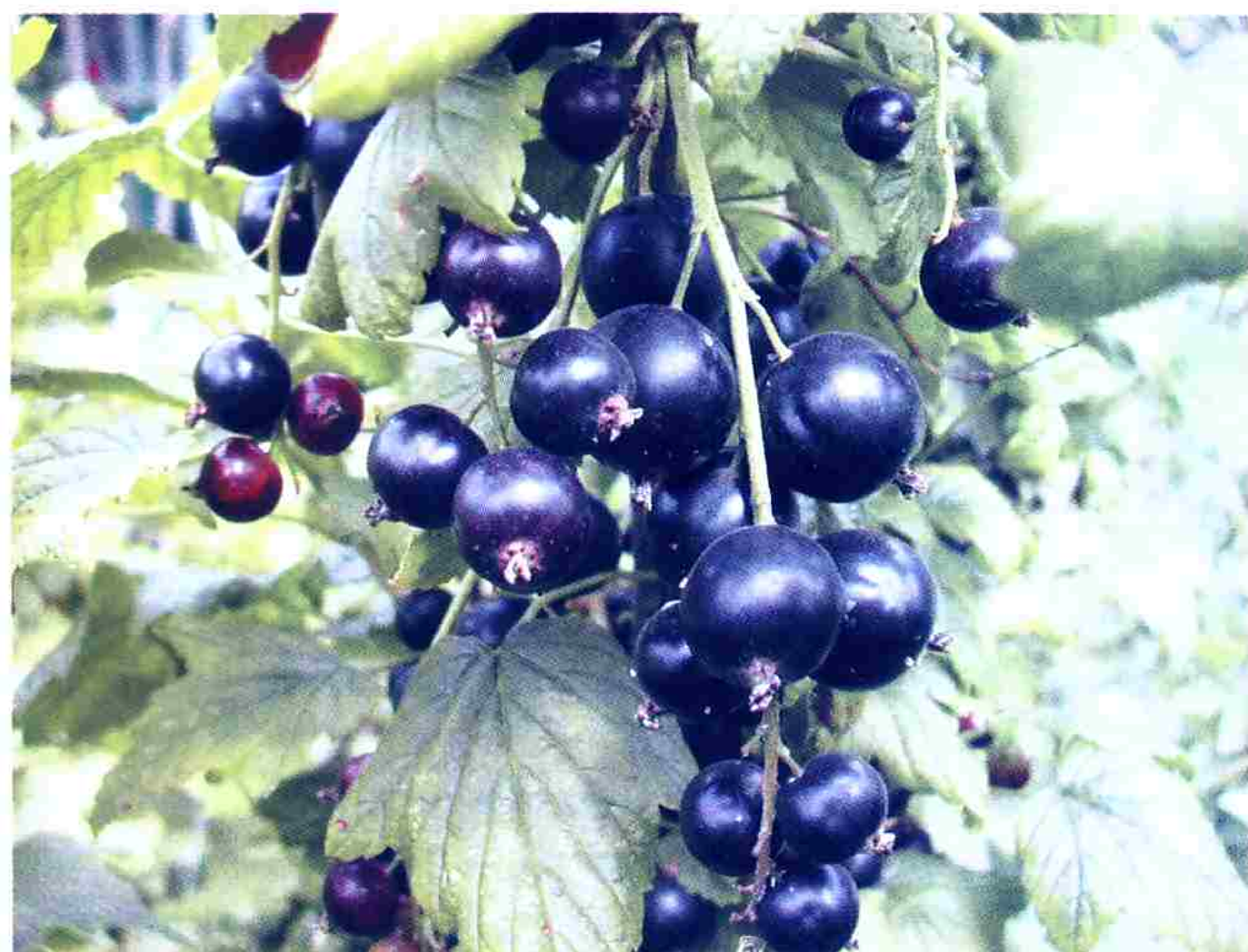
У продовольчому забезпеченні населення України ягоди смородини відіграють важливу роль. Це джерело багатьох вітамінів: А, B_1, B_c, С, Р-активних речовин. Окрім того, вони багаті на цукор, органічні кислоти і мінеральні солі, які містять залізо, кальцій, марганець, фосфор... Ягоди смородини використовують у медицині при лікуванні виразкових захворювань і гіпертонії. Вони відіграють помітну роль у профілактиці інфарктів, оскільки містять багато кумаринів, які знижують згортання крові. У вигляді відварів або сирого джему ягоди призначають при С- і Р-гіповітамінозах, атеросклерозах, ряді інфекційних і простудних захворювань, напруженій фізичній та розумовій праці. Використовуються ягоди для переробки на варення, желе, соки, сиропи, мармелад, джем, в яких зберігається до 70–80 % вітамінів. Високий вміст пектинів сприяє виведенню із організму солей важких металів.

Річна норма споживання ягід чорної смородини 4–4,5 кг на людину. На жаль, в Україні з різних причин склався дуже низький рівень забезпеченості населення цією продукцією. Так, виробництво ягід смородини, за даними різних джерел інформації, становить близько 2 кг на людину за рік.

Ґрунтово-кліматичні умови України, особливо її центральні та північні регіони, дуже сприятливі для вирощування цієї культури. Насадження смородини відзначаються значно коротшою тривалістю ротації порівняно з плодовими культурами, менше потерпають від екстремальних погодних умов. Завдяки зусиллям селекціонерів створені сорти, які поєднують у генотипі стійкість до хвороб та шкідників, високу продуктивність і технологіч-

подала параметри ідеального сорту на 2005 р. Вона запропонувала селекціонерам, які працюють з цією культурою, вести облік і відбір нових сортів за 66 ознаками, які згрупувала в наступні групи: ознаки продуктивності та якості продукції (27 назв); ознаки стійкості рослин до екстремальних факторів середовища, шкідників та хвороб (21 назва); ознаки технологічності сорту (18 назв).

Потенціал продуктивності смородини чорної приблизно 60 т/га (Є.П.Кумінов, Т.В. Жидехіна, 2003). Фактична ж продуктивність кращих сучасних сортів не перевищує 10–12 т/га. Цілком очевидно, що реалізація такого потенціалу можлива при створенні сортів, у яких усі 66 господарсько біологічних ознак мали б максимальний рівень. Об'єднати ці рівні в одному сорті дуже

важко. Потрібні поетапні схрещування з залученням до селекційного процесу взаємодоповнюючих олігогенних донорів господарськоцінних ознак. Не виключається можливість застосування міжвидової гібридизації, поліплоїдії, мутагенезу, інбридингу тощо.

Цілком ймовірно, що після отримання такого сорту постане питання й нових показників.

Для того щоб читач уявив обсяги таких робіт, наведемо кілька прикладів.

При селекції на великоплідність гібриди, що переважають максимальне значення батьківських вихідних форм у кращих комбінаціях схрещувань, трапляються з частотою 6–20%. Чим більше ознак планується до поєднання в конкретній комбінації схрещувань, тим більшою має бути розмір гібридної родини. Так, автором цієї публікації у 2003 р. було висіяне насіння сорту Екзотика від вільного запилення. З метою економії земельної площі, для зменшення популяції проведене дворазове штучне зараження сіянців спорами борошнистої роси. З-поміж 4 тис. сіянців лише 10% виявилися стійкими до хвороби і були залишені для подальших спостережень. З них до 30% мали великі плоди (2–4 г і більше), натомість, лише два сіянці з загальної кількості проявили відносну стійкість до комплексу хвороб (септоріозу, стовпчастої іржі). І це не враховуючи інших ознак. Позаяк останнім часом спостерігається значне поширення згаданих хвороб, причому навіть на сортах, які вважаються стійкими. Це також має вносити корективи при створенні нових сортів. Але це робота селекціонерів.

Які ж проблеми у виробників зараз? Як згадувалося, на сьогоднішній день створені досить продуктивні сорти смородини з урожайністю 10–12 т/га, або 8–10 кг з куща. На жаль, не всі садівники можуть реалізувати цей потенціал. Це пов'язано з відсутністю знань про основні господарськобіологічні особливості культури, агротехнічні прийоми догляду, асортименту і практичного досвіду.

При закладанні та догляді за ягідником необхідно пам'ятати таке:

– купувати садивний матеріал необхідно у компетентних людей чи спеціалізованих розсадниках. Останнім часом простежується стихійність на ринку продукції розсадництва. Дилетантське ставлення до вирощування саджанців, намагання за будь-що реалізувати таку продукцію призводить до значних втрат споживача у зв'язку з нечистосортністю, наявністю небезпечних хвороб чи шкідників тощо;

– не обмежуватись вирощуванням одного сорту, а висаджувати 3–5 сортів різного генетичного чи регіонального походження з обов'язковим залученням районованих або перспективних в Україні. Це зменшить ризик повної втрати врожаю від можливого негативного впливу кліматичних чи інших факторів на окремо взятий сорт, покращить запилення. Доцільно підбирати сорти з різними термінами достигання плодів, що полегшить їхнє збирання під час достигання;

– дотримуватись науково-обґрунтованих рекомендацій щодо закладання та догляду за насадженнями.

Г.С. Мамченко,
молодший науковий співробітник,
Прилуцька дослідна станція УААН
Фото ***В.А. Колб***

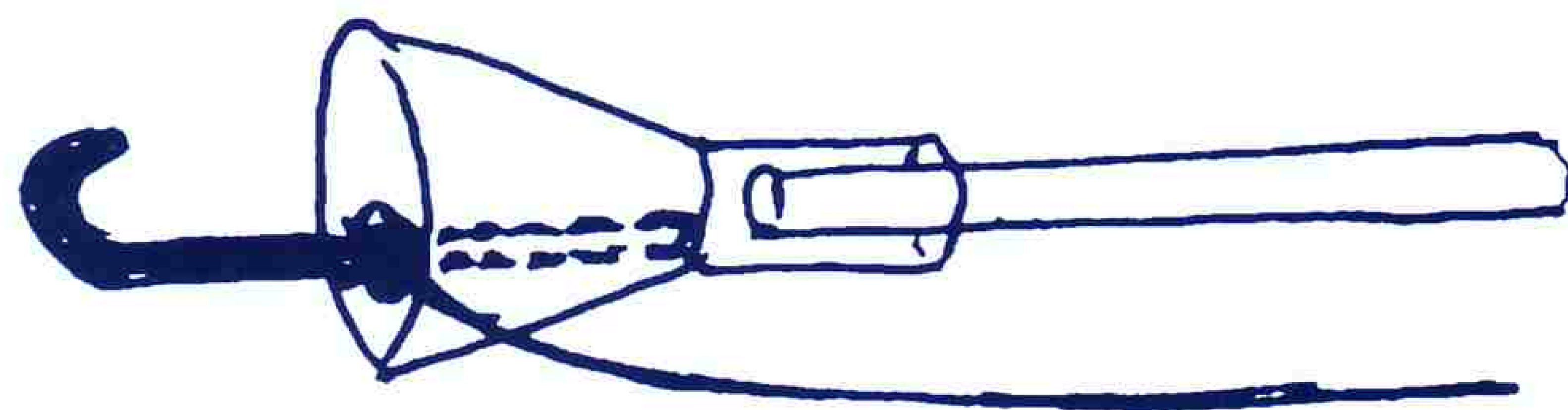
КАПІТАЛЬНА РЕКОНСТРУКЦІЯ СТАРИХ САДІВ

Перед початком цієї роботи треба ретельно провести оцінку фруктових дерев і вирішити, які з них уже не придатні для подальшого використання, а які ще доцільно омолодити.

Отже, якщо гілки крони зовсім не мають приросту, або він не більше 4–5 см, якщо рослини мають дупла і відмерлу кору, то ці дерева уже гинуть і їх потрібно викорчовувати. Дерева, які досягли такої висоти, що обрізувати крону уже неможливо, а також і обробляти їх препаратами для знищення шкідників і хвороб з землі, також немає змоги, то від цих дерев чекати врожаю марно. Корчуйте і їх.

До речі, в Данії, Голландії та в інших країнах Заходу з метою інтенсифікації садівництва дерева яблунь і груш замінюють на молоді через 25–30 років, а кісточкові – значно раніше.

Дерева віком 10–15 років, у яких щорічний приріст сягає 30–40 см і більше, кора стовбура і гілок світла й молода, можна омолодити. Тобто скелетні та напівскелетні гілки в березні обрізати до 6–7-річної деревини. Але щоб крона була не вище 3–4 метрів, наступного року в червні треба почати формування крони пригинанням пагонів до горизонтального положення. Для того щоб виконувати цю роботу із землі, я виготовив нехитрий пристрій (див. рисунок). Це гачок із дроту до якого прив'язана мотузка. Верхня частина пластикової пляшки прикріплена до металевої трубки або бамбукової чи просто дерев'яної палиці. Зачепивши гачок ближче до верхівки гілочки, знімаємо пристрій, обережно пригинаємо її до горизонтального положення. Гнути треба тільки сильні гілочки, у яких приріст не менше 60–70 см. Зняти гачок з гілочки за допомогою цього пристрою теж просто.

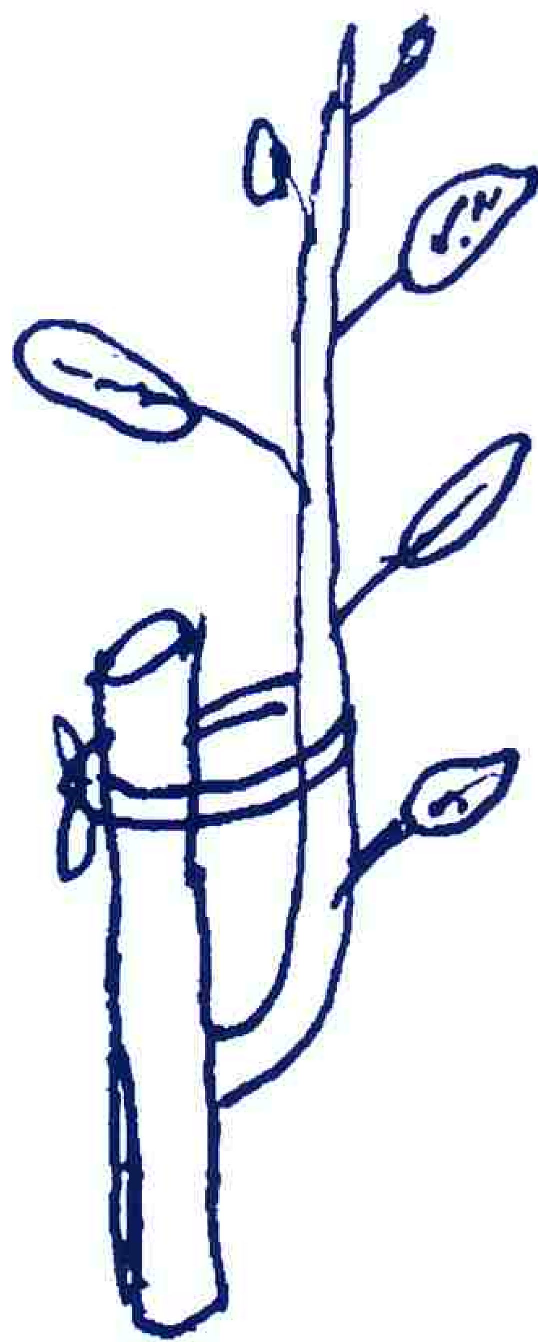

Щоб мати сад, у якого висота дерев була б не вище 3–3,5 метра, я в останні 15 років висаджував карликові та колоноподібні сорти яблунь. Результати: через 3–5 років рослини гинули. Восени 2003 року висадив 10 напівкарликових дерев. Знову гірке розчарування. В цьому році залишилося лише три рослини, в яких приріст дуже малий. Зрозуміло, що чекати від них великого врожаю марно.

Яка ж причина загибелі? Виявляється, основною причиною їх загибелі є те, що у карликових, колоноподібних і напівкарликових сортів яблунь підщепами є не сіянці, а

клонові, вегетативно розмножувані рослини: парадизка, дусен, ММ 106 та інші. У вегетативно розмножуваних підщеп стрижневих і товстих скелетних та напівскелетних коренів немає. Ці підщепи дають тільки мичкувате коріння, яке росте не глибше 40–50 см. У нас же зими бувають малосніжні, суворі, коли ґрунт промерзає глибоко. Пошкоджена морозами коренева система відмирає, а відтак – гине саджанець.

Який же вихід? Мій досвід свідчить: щоб мати довговічні сади, які б давали великий врожай високоякісних плодів, треба застосовувати таку технологію. Підщепи вирощувати на постійному місці, тобто там, де фруктові дерева ростимуть протягом усього їхнього життя. Такі дерева від насіннєвих сильнорослих підщеп матимуть розгалужену сильну кореневу систему: стрижневі, товсті скелетні та напівскелетні корені, які охоплюватимуть великий об'єм ґрунту і забезпечуватимуть дерева вдосталь поживними речовинами і водою. Ці рослини будуть довговічними, морозостійкими і високоврожайними.

Для вирощування підщеп необхідно заготовити насіння дичок, бо вони стійкіші до несприятливих кліматичних умов. Якщо такої можливості немає, то купуйте плоди не заморських, а наших сортів яблуні – Кальвіль сніговий, Ренет Симеренка, Джонатан, груші – Улюблена Клаппа, Ільїнка. З кісточкових порід слід використовувати насіння слив, абрикосів, персиків, вишень, черешень.

Для того щоб насіння проросло, його необхідно стратифікувати (післязбиральне дозрівання). Для цього насіння кожної культури треба змішати з вологим піском (краще річковим) в окремих невеликих посудинах і помістити їх в холодильник на найнижчу полицю.

Термін стратифікації (в днях): яблуня і груша – 90–100, слива – 120–150, абрикос – 80–100, персик – 100–120, вишня – 150–180, черешня – 100–120. Під час стратифікації двічі–тричі на місяць необхідно розпушувати та зволожувати (за потреби) пісок. Перед кінцем стратифікації спостерігайте: якщо з'явилися корінці завдовжки 1–2 мм, то можна приступати до висівання насіння на постійне місце в саду. Посадкові ями краще заготовити з осені. Глибина висіву насіння: яблуні і груші – 1 см, вишні, черешні – 2 см, сливи – 3 см, абрикоса – 4 см, персика – 5–6 см.

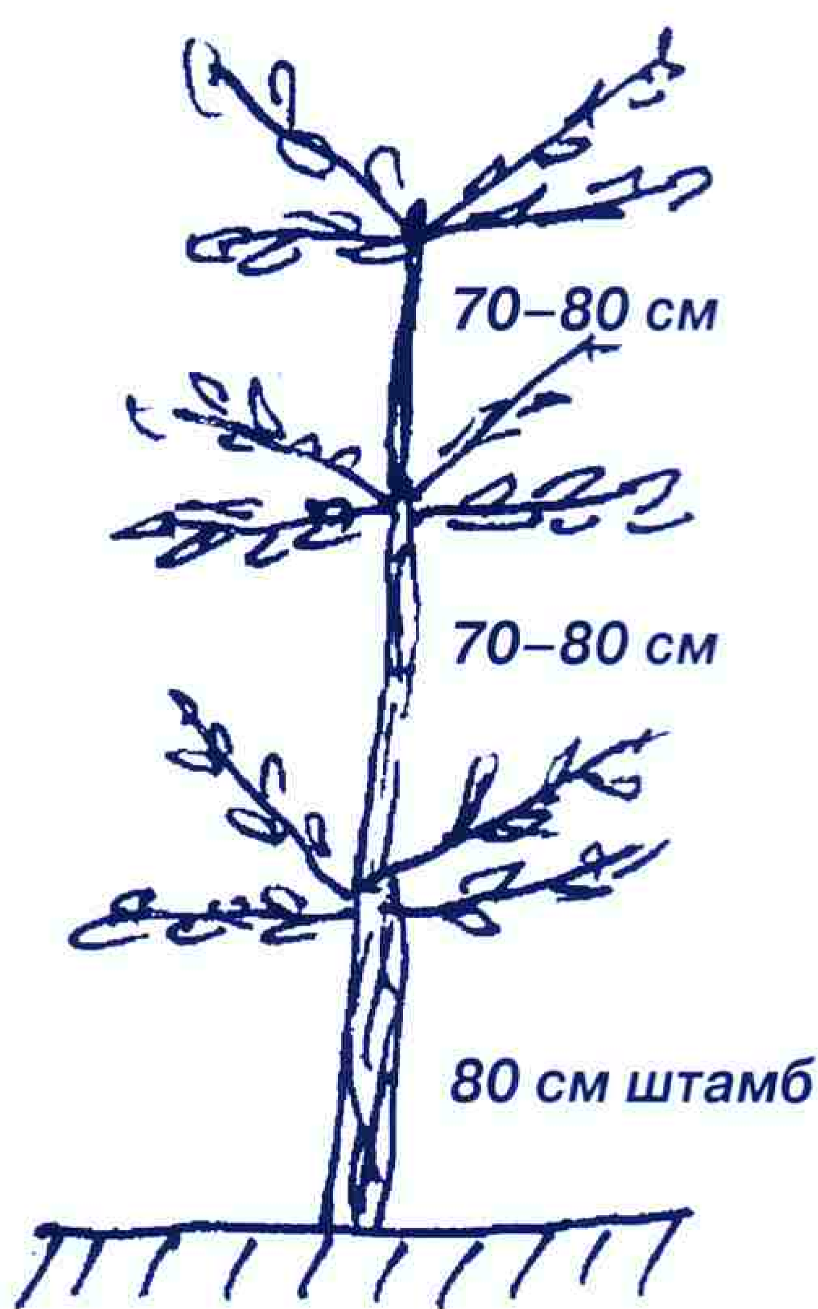
Я для стратифікації використовую лише насіння яблуні Кальвіль сніговий, бо у цього сорту немає періодичності плодоношення, тобто він щороку родить, рослини високорослі, зимостійкі.

В посадкову яму наприкінці квітня висіваю рівновіддалено 10 насінин. Мульчую перегноєм. Через півтора місяця відбраковую, тобто залишаю для подальшого росту три найрозвинутіші рослини, решту слабших видаляю. Це відбір кращого. За належного догляду (полив, підживлення) ці кращі сіянці за літо досягають висоти 60–70 і більше сантиметрів.

На другий рік у серпні можна приступати до окулірування вічком. У вашому саду повинні рости яблуні, плоди яких споживають улітку, восени та взимку. Необхідно домовитись із знайомими садівниками щодо заготівлі живців з улюблених сортів. Віддайте перевагу сортам, у яких менше виражена періодичність плодоношення: це Кальвіль сніговий, Мекінтош, Джонатан, Бойкен, Пепінка, у груш – Улюблена Клаппа. Добре було б придбати в обласних плодорозсадниках живці сучасних нових сортів: Голден делішес, Ліберті, Монтан, Глостер, Флоріна.

Живці заготовляють у день окулірування, зрізуючи пагони з південного боку дерева. У них приріст повинен бути більше 25 см. Листя обрізують, прикріплюють етикетку з назвою сорту і кладуть у вологу тканину. Техніка окулірування проста. Вона описана в усіх довідниках. Але хочу зауважити: її слід здійснювати обов'язково з північного боку сіянця.

Отже, ви зробили окулірування на трьох кращих сіянцях, щитки прижились. У березні наступного року вище вічок зріжте провідник, залишивши пеньочки 10–15 см. Упродовж літа з вічок виростуть пагони – провідники, їх підв'яжіть до пеньочків, щоб не відчахнулись (див. рис.). За належного догляду висота провідників у культурних сортів може досягти 1–1,5 метра. Знову в березні наступного року зріжте у найбільш розвинутого провідника верхівку на висоті штамба 80 см. Решту два слабших за розвитком сіянця видаліть з посадкової ями. У вас залишиться один найсильніший саджанець, у якого в верхній частині провідника виростуть 4–5 гілочок. Вони повинні досягти довжини 50–60 см і більше. У червні наступного року три–чотири гілочки "загоризонтальте", залишивши верхню як провідник. Ви заложили перший ярус крони дерева. Зрізавши в березні наступного року провідник вище першого ярусу на відстані 70–80 см, ви закладаєте другий, а потім і третій яруси крони (див. рис.). На цьому закінчується формування крони дерева з трьох ярусів. Більше не потрібно.

Метою нової технології в садівництві (як пише Н.І. Курдюмов) є вирощування ідеального дерева, яке повинно мати такі позитивні якості: висота дерева не більше 3–3,5 метра, просте формування крони пригинанням до горизонтального положення, зручність догляду, бо кожну гілку можна достати руками із землі або з невисокої драбини. Початок плодоношення – на четвертий–п'ятий рік. Дерева одне одного не затінюють і освітлюються сонячними променями упродовж дня.

Ідеальне дерево повинно мати ідеальні гілки, які ростуть тільки горизонтально, освітлюються сонячними променями ввесь світловий день по всій довжині гілок, через кожних 15–20 см ростуть плодушки.

Гілки до горизонтального положення краще гнути в червні, бо в цей час найінтенсивніше закладаються плодушки. Гнути треба тільки сильні гілки, у яких приріст не менше 60–70 см. Гілки меншої довжини гнути не доцільно, їх треба залишити для вільного росту ще на один рік, коли вони стануть сильними, тоді і їх можна гнути. Гілки, які ростуть під гострим кутом до стовбура, треба гнути обережно, щоб не відчахнути.

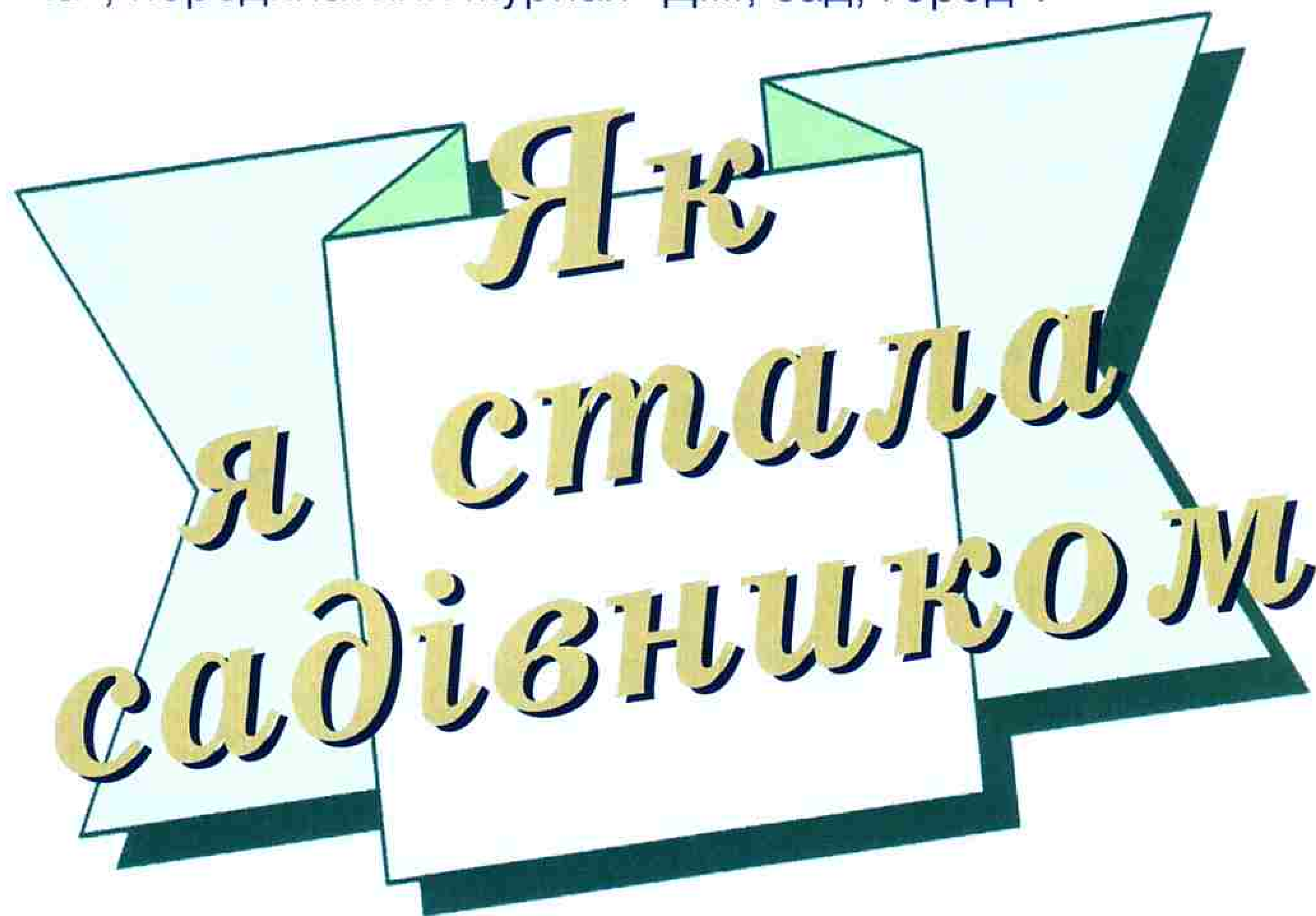
У пригнутої гілки по всій довжині починають рости пагони, чим ближче до стовбура, тим вони вищі і сильніші. Пагін, який росте найближче до стовбура, можна залишити для закладання наступного ярусу. Якщо в цьому немає потреби, то у всіх пагонів, з метою перетворення їх у плодушки слід прищипувати верхівку кілька разів за літо, коли вони сягають ще не вище 5–6 см, тобто їх стебла знаходяться в трав'янистому або напівтрав'янистому стані.

Якщо пагони вже здерев'яніли, їх треба ламати, або зрізувати на кільце, замість них з'являться значно слабші і вони швидше перетворяться у плодушки. Прив'язувати пригнуті гілки треба до кілків або за штамб синтетичним шпагатом, бо він не гниє і не розтягується.

Гілки верхнього ярусу слід розтягувати під час прив'язування так, щоб вони росли між гілками нижнього ярусу. Це покращує їхнє освітлення. Пам'ятайте, що у гілок верхнього ярусу приріст завжди значно більший, ніж у нижнього. Може статися, що гілки першого ярусу перестануть рости і почнуть відмирати. Цього допустити не можна, отже всі пагони особливо вовчки, які виростають у верхній частині стовбура, треба постійно зрізувати на кільце. А щоб урівноважити приріст гілок усіх трьох ярусів, тобто щоб перший ярус ріс не гірше, ніж верхній, необхідно у гілок другого і третього ярусів кінцевий приріст двічі за літо прищипувати. А якщо цього буде недостатньо, то М.І. Курдюмов пропонує навесні біля основи гілок другого і третього ярусів вирізувати кільця кори завширшки пів сантиметра і замазувати ранку глиною з коров'яком. Ще одна порада: щоб не допустити в урожайні роки перевантаження дерев плодами, зменшити або зовсім уникнути періодичності плодоношення, у яблунь і груш на кожній плодушці через 15–20 см гілки залишити тільки по одному плодику, решту зірвати. Зауважу, що це можливо лише при висоті крони дерева не вище 3–3,5 м і за умови захисту від плодожерки. Безумовно, в ґрунт необхідно вносити органічні та мінеральні добрива, сіяти сидерати в міжряддях, здійснювати позакореневе підживлення 0,5%-ним розчином карбаміду (сечовини).

Насамкінець, сподіваюся, що ви переконалися в тому, що запропонована нова технологія в садівництві перспективна, багатообіцяюча. Експериментуйте, вносьте щось своє, нове. Творча праця дасть вам душевну насолоду, а сад буде щорічно дарувати вашим родинам великий урожай високоякісних плодів.

М.С. Калашник,
доктор сільськогосподарських наук, професор

Ніколи не думала, що сад може стати змістом мого подальшого життя, моєю пристрастю, моїм дітищем. Двадцятирічний стаж роботи у відділі збуту, постійні відрядження поглинали майже весь мій час і крім чотирьох соток городу в полі та нечастих поїздок по гриби і ягоди до лісу, який я дуже люблю, спілкування з природою у мене не було. І коли шість років тому арматурний завод почав згортати своє виробництво, ми з чоловіком купили будиночок під дачу з 30-ма сотками землі в чудовому мальовничому селі Червоний Ранок. Починали практично на голому місці. Першим постало питання: "Що садити і де брати садивний матеріал?"

То ж спочатку поїхали в розсадник сусіднього міста Глухів, де купили 10 сортів яблунь, 2 груші, 6 кущів смородини, 2 кущі червоних порічок і 2 абрикоса. Позичили довідник садівника-аматора і все посадили, як радив автор А.Ю. Ракітін. Почали купувати газету "Дача", передплатили журнал "Дім, сад, город".

Освоєння ділянки ми розпочали з того, що територію площею 15 соток, яка була відведена під сад, огородили сіткою, позаяк сусідські кури всі наші починання зводили нанівець. Чоловік облаштував новий паркан і ворота, обладнав літній душ та зручну драбину на горище, стаціонарний столик з лавочками для відпочинку, підвів воду на подвір'я та багато всього іншого. Взагалі проявив себе, як справжній господар садиби. До речі, в квартирі ці здібності просто були б марно втрачені.

Ми поставили перед собою мету – вирощувати все, що може у нас рости, плодоносити і дарувати людям здоров'я та милувати око.

На перших порах не те що з секатором, а ґрунт навколо дерев і виноградних кущів боялась обробляти, щоб якимось чином їм не зашкодити. Обов'язки з чоловіком ми розділити так: я займаюсь городом, а він садом. Із "знанням" справи на другий рік після садіння дворічок він став формувати крону у яблунь. Але вже до кінця літа у мене закрався сумнів щодо правильності його дій, позаяк крона була загущена гілками першого порядку, замість 5–6 їх було 7–10 і більше, а самі дерева стояли якісь приземкуваті, згорблені. Погортавши довідник, я зрозуміла у чому річ – він передчасно зрізував провідники і робив переводи на бокову гілку. А в літературі вказується, що провідник спочатку вкорочують, а потім зрізують на висоті близько 2,5 м або хоч би після першого врожаю.

Груші наші глухівські були і так маленькі, а після видалення провідника зовсім зачахли і врешті-решт за-

гинули. Всі пишуть, як виконувати обрізування дерева, а як виправити зламане або неправильно обрізане дерево я ніде не зустрічала.

До того часу я вже майстерно працювала секатором, поки чоловік не бачив (скаржився, що втручаюсь у його справу). А коли він був у від'їзді, повністю осміліла. Взяла довгі міцні палиці і стала прив'язувати їх до стовбурів яблунь у кількох місцях, підкладаючи шматки гуми від старих шлангів, щоб не перетиснути кору. Найвищу бокову гілочку також прив'язала, але не так сильно, щоб не зламати. А з часом підтягувала все сильніше і сильніше, поки вона зовсім не вирівнялася. Крім того, скелетні гілочки, що росли під гострим кутом, відводила в боки, прив'язуючи до стовбура або закріплюючи кілочками до землі. А окремі, навпаки, довелося підв'язувати повище, позаяк надміру звисали. Таку роботу проробила з сімома яблунями, а ті, що були більшими і мали "тополеподібну" форму, залишились у тому ж стані. В результаті наступного року більшість яблунь дали перший урожай. Відмінним смаком відзначились Мелба, Спартан і Слава переможцям. Білий налив із старої яблуні у сусідів виявився набагато смачнішим, ніж у нас з молодої.

Дальше – більше, я набралася хоробрості до такої міри, що стала займатись щепленням копулюванням та окуліруванням і більшість з них, як не дивно, були вдалими. І радощам моїм не було меж. У крону аличі щепила гілочку сливи Альонушка для запилення, на дичку жовтої аличі – аличу сортову, на саджанці вишень–черешні різних сортів, на сливу Угорку – взагалі купу всякої всячини: і Альонушку, і аличу, і живець якогось персика, придбаний на виставці... Ось лишень у сливи гілочка залишилась тоненькою, а у персика – з мізинець товщиною. Зробила навесні поздовжні надрізи у сливи, щоб зрівнялася підщепа з прищепою за товщиною. Взагалі експериментую з великим ентузіазмом.

Росте і добре плодоносить аґрус, якого у нас уже п'ять сортів, у тому числі і безколючковий, вісім сортів малини, у тому числі Гордість Росії – величезні ягоди. На виставці купила два кущі зізіфусу (унабі), з яких один не прижився і я замовила у садівника із Запоріжжя ще два сорти.

Тепер на нашій ділянці ростуть не лише плодові дерева і квіти, але і декоративні рослини, такі як вейгела, тамарикс, бобівник (золотий дощ), керія японська, форзиція, каприфоль (жимолость плетиста), їстівна жимолость (до речі, також є два сорти), кампсис (текома). Майже всі ці рослини добре розмножуються зеленими живцями, варто лише правильно і своєчасно їх нарізувати, на добу замочити в стимуляторі коренеутворення і висадити в парник, регулярно зрошуючи (можна з лійки) і провітрюючи його.

На сьогодні я вже можу дечим і пригостити, зокрема аличею Обільна і сливою Альонушка. Та й досвідом власним поділитися. Наприклад, алича великоплідна квітує до розпускання листків, є чудовим медоносом, її добре відвідують бджоли, але слід пам'ятати, що алича – перехреснозапильна рослина і для успішного взаємозапилення необхідна наявність поблизу двох–трьох одночасно квітуючих сортів, хоча слива Альонушка – гібрид аличі японської із сливою, – і це я вже з упевненістю скажу: вона є запилювачем для аличі. А впевнилась я в цьому так. Коли вперше заквітували наші Обільна й Альонушка, а квітують вони пречудово: всі гілочки просто обліплені цвітом, то я саме на той час прочитала в журналі, що одне деревце аличі врожаю не дасть і вирішила виправити ситуацію. Зірвала кілька пучків квіток зі сливи і поштрикала ними по квітках аличі, залишивши одну гілочку недоторканою. І яким же було моє здивування, коли по всьому деревцю зав'язалися плоди, а на контрольній гілочці не було жодного.

Полюбляє аличу, та й взагалі квітуючий сад, такий шкідник, як оленка волохата. Вона доволі великих розмірів, трішечки менша 1 см у діаметрі, чорного забарвлення, дуже ненажерлива, сідає на квітку і вигризає всю її середину. В цей час для боротьби з нею я розкладаю під кожним деревом у саду і на грядках з суницею пластмасові стаканчики синього кольору, наполовину наповнені водою, трішки заглибивши їх у землю для стійкості, і наприкінці дня вибираю із кожного більше десятка цих ненажер. Чогось саме пластмасові стаканчики і синього кольору, хоч птахи їх бояться. Пробувала ставити велику миску синього кольору, так упродовж дня до нього оленки налетіло менше, ніж до маленького стаканчика. Коли маю час, намагаюся також збирати їх вручну з молодих дерев аличі, квіток кульбаби і тюльпанів, на яких теж дуже багато оленки. Для збирання жуків зробила пристрій із пластмасової пляшки, конусоподібний верх якої відрізую і перевернувши його, вставляю в пляшку. Роблю розігрітим цвяхом два отвори для ручки і пристрій готовий. Він може згодитися і для збирання колорадських жуків, і для відловлювання метеликів плодожерок та совки. До нього наливаю компоту, що забродив і підвішую в крону дерева. Шкідник, що до нього потрапить, вже не вибереться. Такий пристрій може знадобитися для збирання дрібних ягід, при падінні його ягоди не порозсипаються, як це буває при збиранні лісової суниці.

Окремо хочеться розповісти історію, пов'язану ще з одним шкідником дерев. Одного разу влітку я повісила просушити білий синтетичний мішок з-під цукру на гілку старої вишні. І коли через кілька днів приїхала на дачу і зняла мішок, то виявила в ньому з півсотні великих чорних гусениць! Знищивши їх, я знову повісила мішок і була з тією ж "здобиччю". Вони чомусь облюбували саме мішок, хоча шлях на дерево у них був вільний. Висновок напрошується сам по собі: якщо стовбур плодового дерева щільно обв'язати тканиною з мішка кількома шарами у вигляді вільної довгої спіднички завширшки 15–20 см, то шкідники будуть накопичуватися у ній і без клейкої речовини, потрібно буде лише діставати їх звідти.

Можна сказати, що майже на кожній висадженій рослині ми "обпеклися" і головним чином через брак знань. То купили дешевий садивний матеріал і опинилися "з носом", то вік рослини ще зовсім юний і доводиться п'ять років чекати врожаю, то під час цвітіння нікому запилювати – рослина дводомна, то від хвороб не захистили, то від морозу на зиму не вкрили тощо. А це все – марна трата часу, грошей і нервів. А тому, виходячи із вищесказаного, на допомогу садівникам-початківцям, а їх кількість останнім часом зростає, насмілюсь поділитися власним невеличким досвідом (хай вибачать мені спеціалісти-професіонали).

Почну з такої простої на перший погляд рослини, як калина, кущ якої прикрасить будь-яку ділянку своїми яскравими червоними цілющими плодами. Їх використовують у народній медицині, як засіб від простуди, як

(Продовження на с. 33)

БЕЗКОШТОВНИЙ ДОДАТОК ДО ЖУРНАЛУ "ДІМ, САД, ГОРОД"

ГОСПОДАР

ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ

Якщо ви хочете басейн

(Закінчення. Початок у № № 7, 8)

БАСЕЙНИ ДЛЯ КРАСИ

Декоративні басейни за своїм призначенням є елементом ландшафтної архітектури, тому вони бувають доволі вигадливої форми, але для купання вони не призначені.

Особливості декоративних басейнів – невеликі розміри, довільна форма, незначна (зазвичай, змінна) глибина, органічний зв'язок з навколишньою рослинністю й ландшафтом, розташування на укосах і схилах, наявність декоративних містків тощо.

Декоративний басейн круглої або овальної форми діаметром близько 1 м часто розташовують у безпосередній близькості від садового будиночка поруч із водостоком.

Дуже ефектний басейн, розбитий на схилі пагорба (природного або штучного). Такі басейни обрамляють природним каменем. У них невелика глибина, а для посадки рослин на дні роблять заглиблення. Для розміщення кореневої системи водяних рослин використовують обрізки азбестоцементних труб.

Декоративні водяні рослини можна розмістити й у відсіках басейну на різній глибині або в окремих ємкостях із землею, наприклад у ящиках або кошиках.

На схилі дуже красивий вигляд має каскад декоративних басейнів з невеликими водоспадами й прикрасами у вигляді природних каменів і великої гальки. Деякі аматори споруджують у басейнах не лише водоспади, а й фонтани.

ПРО РОСЛИНИ ДЛЯ БАСЕЙНІВ

Для відкритих декоративних водойм рекомендуються такі рослини:

– водокрас звичайний – округлі й серцеподібні листочки, білі квітки: вільно плаваюча рослина;

– водяний горіх – широкі зубчасті листки на черешках, білі квітки, розташовані в центрі пучка листків;

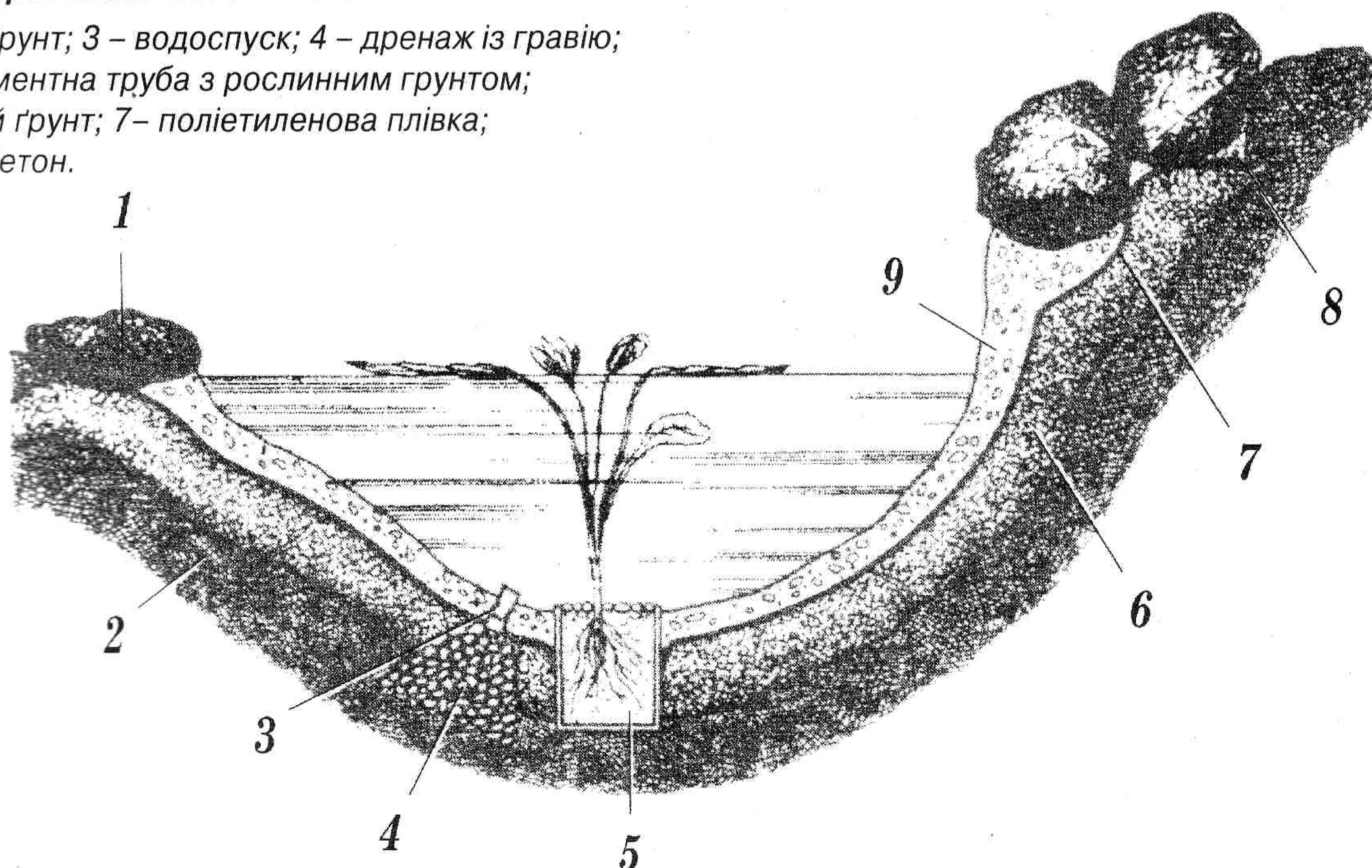
– глечики жовті – широкі округлі серцеподібні листки і яскраво-жовті запашні квітки; глечики білі (або біле латаття) – відрізняється від жовтих білими квітками.

Для вирощування водяних рослин на дно басейну укладають шар родючого городнього ґрунту завтовшки 150–200 мм, на нього – шар річкового піску завтовшки 30–40 мм, а зверху – невеликий шар гравію або щебеню. Пісок і щебінь призначені для того, щоб родючий ґрунт не вимивався, а вода не закаламутилася.

Якщо рослини висаджувати в окремі ящики або кошики, то порядок організації ґрунтового шару такий самий.

Декоративний басейн на схилі:

1 – валун; 2 – ґрунт; 3 – водоспуск; 4 – дренаж із гравію;
5 – азбестоцементна труба з рослинним грунтом;
6 – ущільнений ґрунт; 7– поліетиленова плівка;
8 – пісок; 9 – бетон.

Для більшості водяних рослин достатня глибина води 300–500 мм, особливі вимоги пред'являють лише лататтю, якому необхідні: глибина не менше 800 мм, сонячне освітлення й приблизно 2 $м^3$ води на кожну рослину.

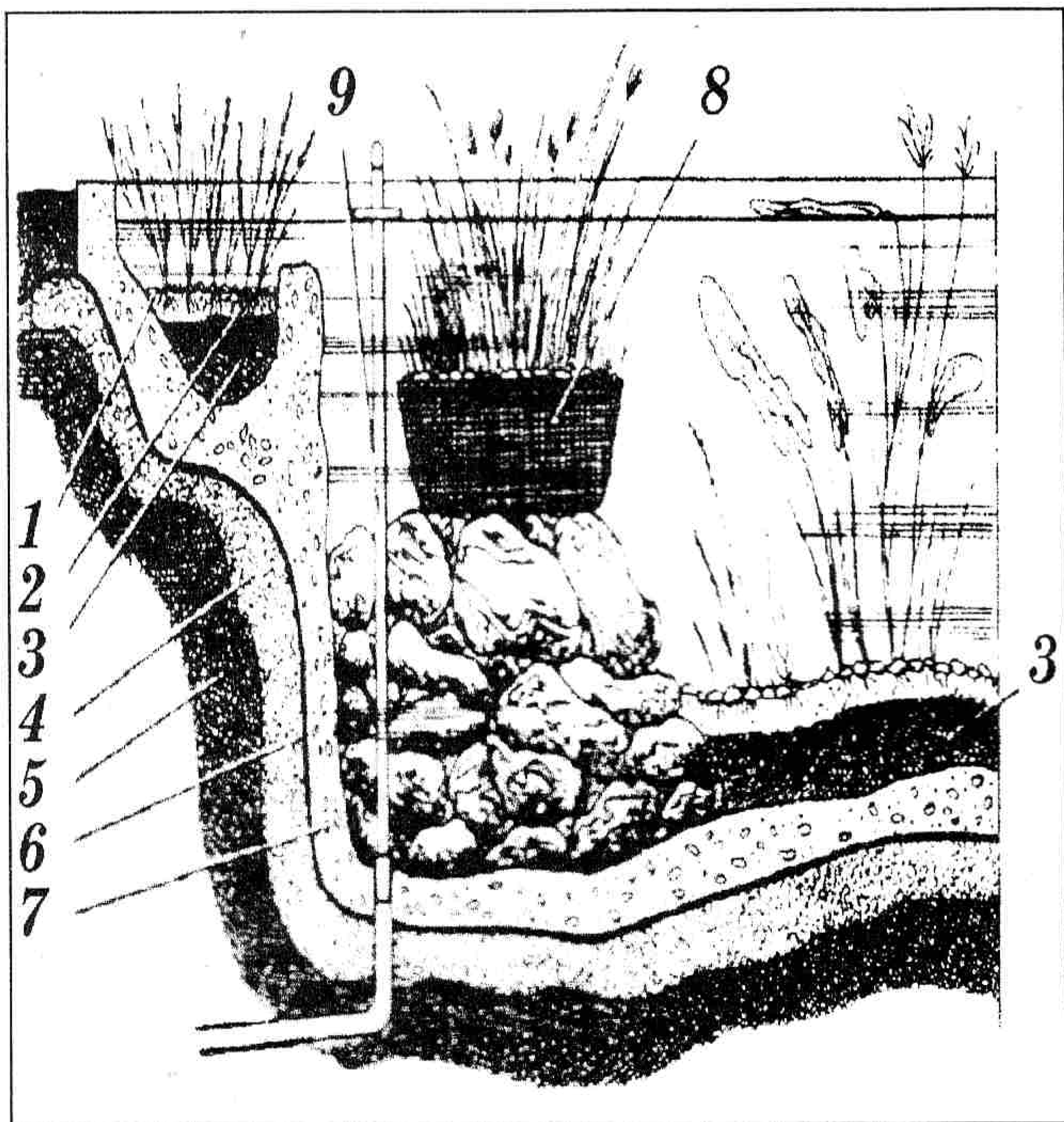
Навколо водойми насипають родючий ґрунт і висаджують вологолюбні багаторічні рослини, наприклад, астильбу, лілійник, купальницю, ірис сибірський.

ДОГЛЯД ЗА БАСЕЙНОМ

В оздоровчих басейнах воду міняють не рідше одного разу на два тижні. Якщо воду з басейну не використовують для поливу, тобто особливих проблем у водопостачанні ділянки не спостерігається, для продовження "купального" строку, зазвичай, розчиняють у воді окислювачі, що дає змогу довше зберегти воду чистою й запобігти появі водоростей. Як окислювач застосовують марганцевокислий калій (марганцівку), додаючи його в кількості до 3 г на 1 $м^3$ води.

Використання окислювачів, звичайно, протипоказано для декоративних басейнів, для яких краще, аби вода була проточною.

У бетонний басейн не можна відразу поміщати декоративні рослини. Варто заповнити його водою й почекати 10–12 днів, щоб з бетону вийшли отруйні для рослин речовини.

Декоративний басейн:

1– гравій; 2 – річковий пісок; 3 – городній ґрунт;
4 – ущільнений ґрунт; 5 – ґрунт;
6 – поліетиленова плівка; 7 – бетон;
8 – кошик (ящик); 9 – спускний затвор.

На зиму, зазвичай, воду з басейну спускають, хоча це й не обов'язково навіть для декоративних басейнів. Рослини добре зимують у замерзлому басейні, а якщо є сумніви, що вода може промерзнути до дна, то після утворення невеликого шару криги зверху його вкривають листям або тирсою.

С.О. Глушков

На сторінках журналу "ДСГ", починаючи з 2003 року, вже чотири рази друкувались матеріали про дисковий культиватор (останній раз у №11 за минулий рік), а від читачів журналу листи надходять і надходять. Листи різні за змістом, але майже всі закінчуються проханням надати детальніші креслення культиватора, схеми налагодження і принцип роботи. Як свідчить кількість листів, що надійшли з усіх без винятку областей, зокрема і з Криму, винаходом Бориса Олексійовича Сеника скористалося багато сільських трудівників. Не обійшли увагою дисковий культиватор і жителі міст, які мають садові чи дачні ділянки, або городи в селах, де вони допомагають родичам обробляти землю традиційно лопатою і сапою.

Ще раз про

Автори листів, які відразу освоїли культиватор, схвально відгукуються про нього, а в деяких є проблеми із застосуванням культиватора на тій чи іншій технологічній операції. Ось витримки з деяких листів. "Поки не мали культиватора, приїжджали на вихідні до матері в село і два дні напружено працювали сапою, а тепер на обробіток городу йде кілька годин, а решту часу відпочиваємо...". "... Завдяки культиватору обробляємо 40 соток городу, а з сапою і лопатою ледве порали 10 соток"; "... Ваш пристрій хороший, велике вам спасибі. Наші односельці вам дякують, дякую і я"; "... Нелегко давалась наука, рядки виходили нерівними, ніяк не могли садити картоплю і перейшли знову "під лопату", а на другий день уважно прочитали Ваші поради, сум минув і почали садити картоплю в 100 разів (так у листі Б.С.) швидше і якісно. Всі сусіди посходилися дивитись на це "міні-чудо", "Слава Богу, що є такі люди в Україні, які своїми старанням і вмінням полегшують важку сільську працю".

А є і такі листи: "... Маємо культиватор, але використовуємо його як підгортач, розкажіть ще раз, як ним працювати"; "... культиватор замість того, щоб загортати розкладені в борозні бульби, викидає їх наверх".

Як не прикро, але є один лист, в якому автор скаржиться на тещу і жінку, що вони: "не допускають мене на город, бо в мене нічого не виходить".

Зважаючи на актуальність питання полегшення ручної праці під час вирощування сільськогосподарських культур і особливо такої трудомісткої культури, як картопля, а також численні прохання читачів, Борис Олексійович запропонував надрукувати узагальнений матеріал з виготовлення, налагодження і роботи з дисковим культиватором.

Сподіваємося, що креслення та поради від Бориса Сеника значно полегшать працю на землі в такий скрутний час.

Дисковий культиватор – це пристрій, який застосовують при вирощуванні майже всіх просапних сільськогосподарських культур, та особливо він ефективний і зручний при вирощуванні картоплі гребеневим способом. Культиватор придатний для використання в ручному режимі, на кінній тязі (про це йтиметься в наступному номері), з мотоблоком чи міні-трактором. Основними робочими органами в базової моделі є напівсферичні металеві диски, що використовуються в тракторних дискових боронах і лущильниках. Диски культиватора можна встановити на міжряддя від 30 до 70 см, а кут атаки дисків регулюється від 0 до 45 градусів. Рама культиватора придатна для встановлення стандартних тримачів (чи виготовлених власноруч) із застосуванням плоскорізальних та інших робочих органів, що за-

Як показав досвід, основними причинами невдач у виконанні тієї чи іншої технологічної операції є поспішність та упередженість працівника, його звичка до знарядь праці, які він використовував раніше. Випуклий диск, що обертається, працює зовсім не так, як сапа, лопата чи плоскоріз.

Тож моя порада початківцям: не чекайте поки настануть строки сівби чи садіння, а попрактикуйтеся на "полігоні" – прокультивованій і вирівняній ділянці. Передній (довший) кутник регулює ширину міжряддя, а задній (коротший) кут атаки дисків і, відповідно, глибину обробітку ґрунту та ширину захвату диска. Використовуючи робочі органи, аналогічні тим, що застосовуються в тракторних просапних культиваторах, диски встановлюють паралельно, а відтак – такий культиватор

дисковий культиватор Сеника

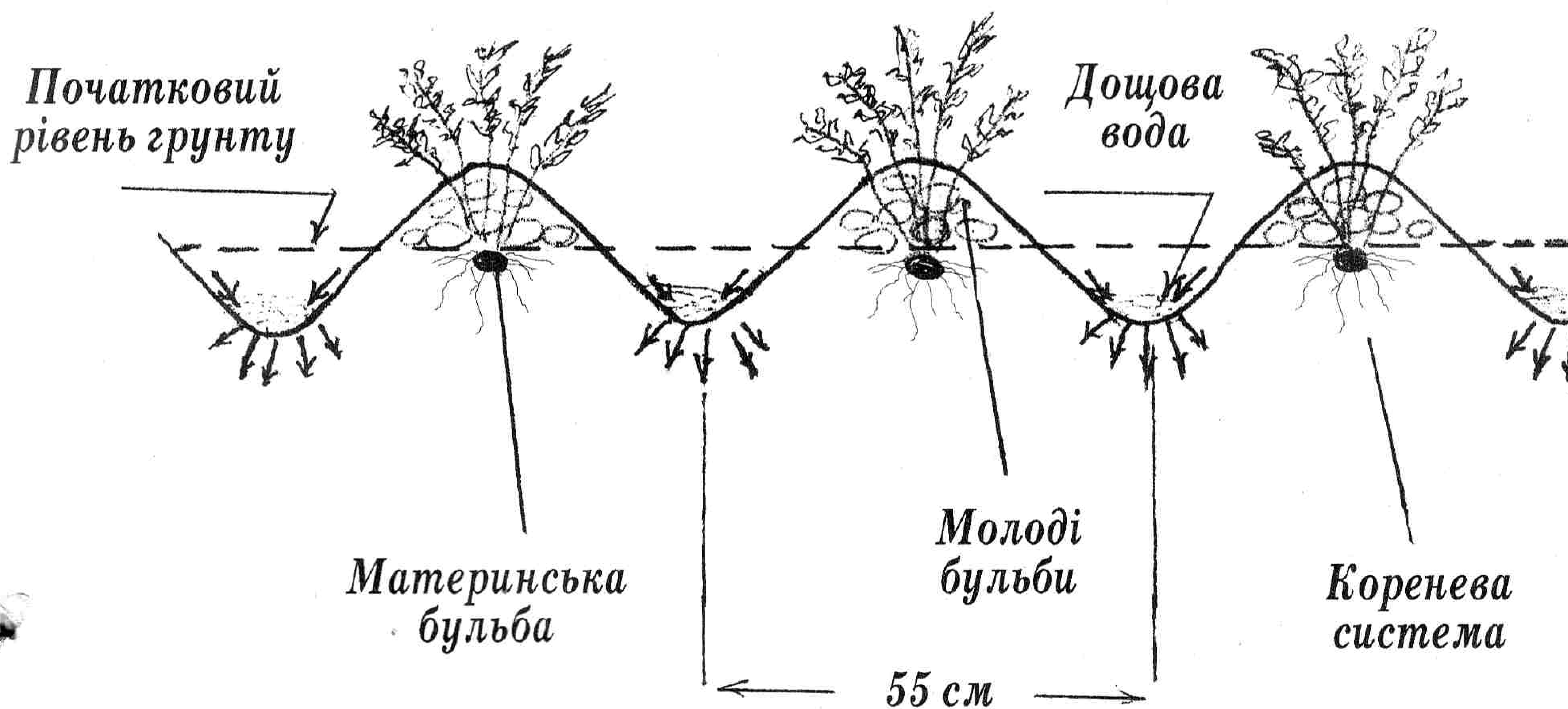

Схема вирощування картоплі гребеневим способом

стосовуються в тракторних просапних культиваторах. На раму встановлюють спеціальну лапу-копалку для збирання картоплі з гребенів, котушкові висівні апарати, з якими культиватор використовують як дворядкову сівалку. За незначного дообладнання культиватор стане придатним для боротьби з колорадськими жуками без застосування хімічних препаратів!

Культиватор на перший погляд дуже простий за конструкцією, але потрібно уважно ставитися до його налаштування та регулювання, адже перестановка елементів рами на один отвір супроводжується зміною якості роботи або суттєву зміну її.

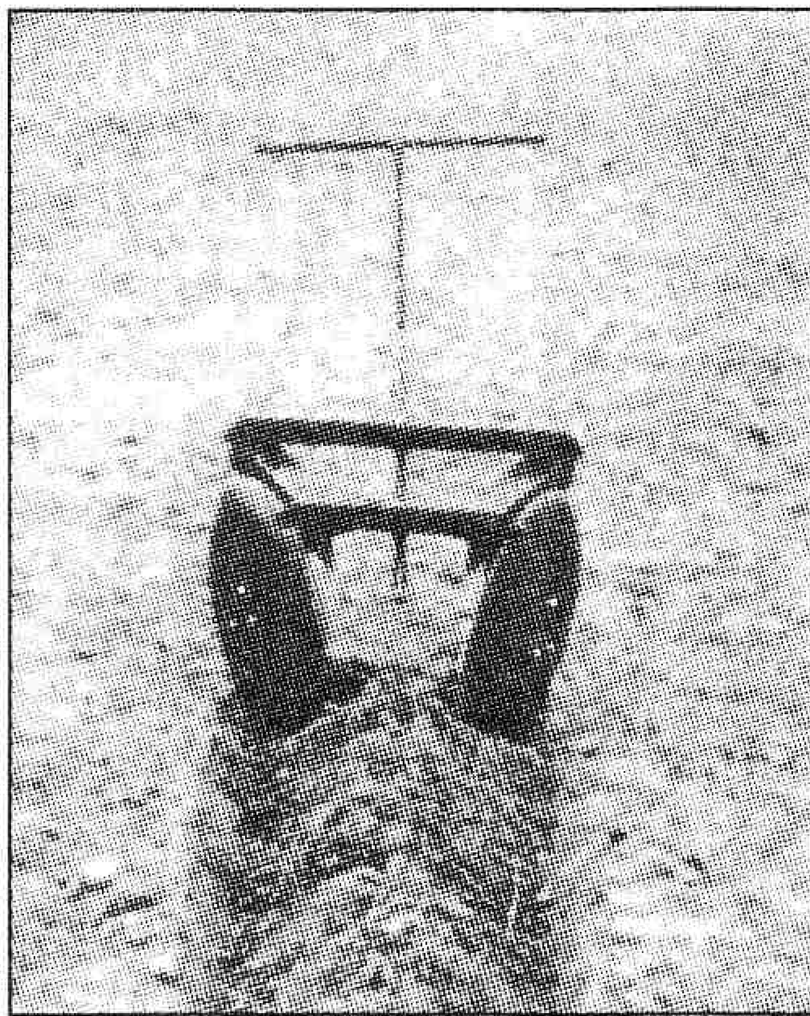
можна використовувати як візок для перевезення невеликих вантажів..

Якщо треба здати культиватор назад чи перемістити на невелику відстань за допомогою дишла, його ставлять на один диск. Під час їзди по ґрунтовій дорозі диски в ґрунт не врізуються, тому що їх два, вони випуклі і заточка у них зовнішня.

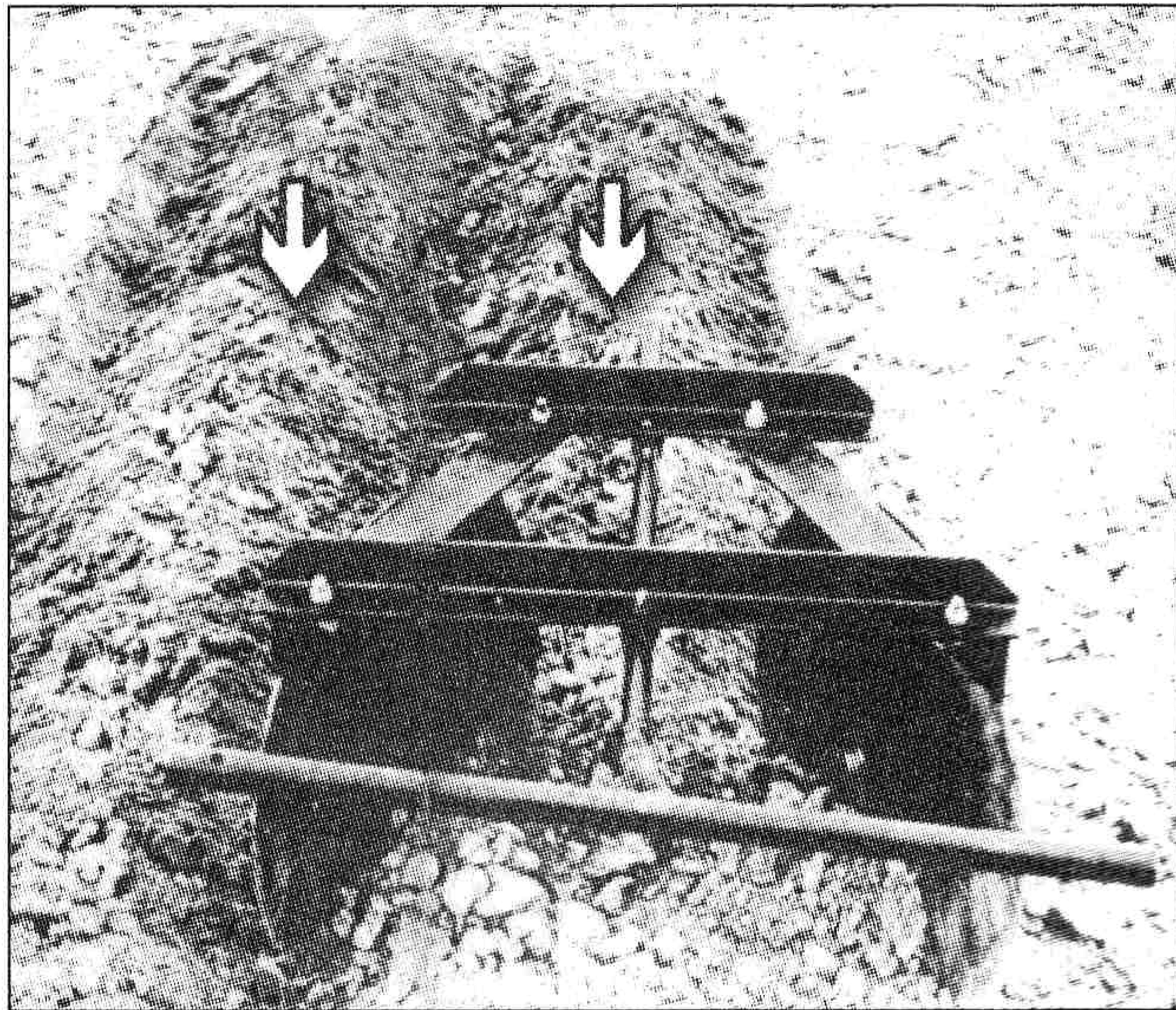
Схеми налагодження культиватора (див. фото) наведені для прикладу, а для випробувань у аматорів широке поле діяльності. Культиватор теоретично можна поставити в більш як 300 положень, на практиці я використовую 5–6.

Тепер детальніше про вирощування картоплі гребеневим способом за допомогою дискового культиватора.

Матеріал подаю з фотографій, на яких зображено основні технологічні операції під час вирощування та збирання картоплі гребеневим способом.

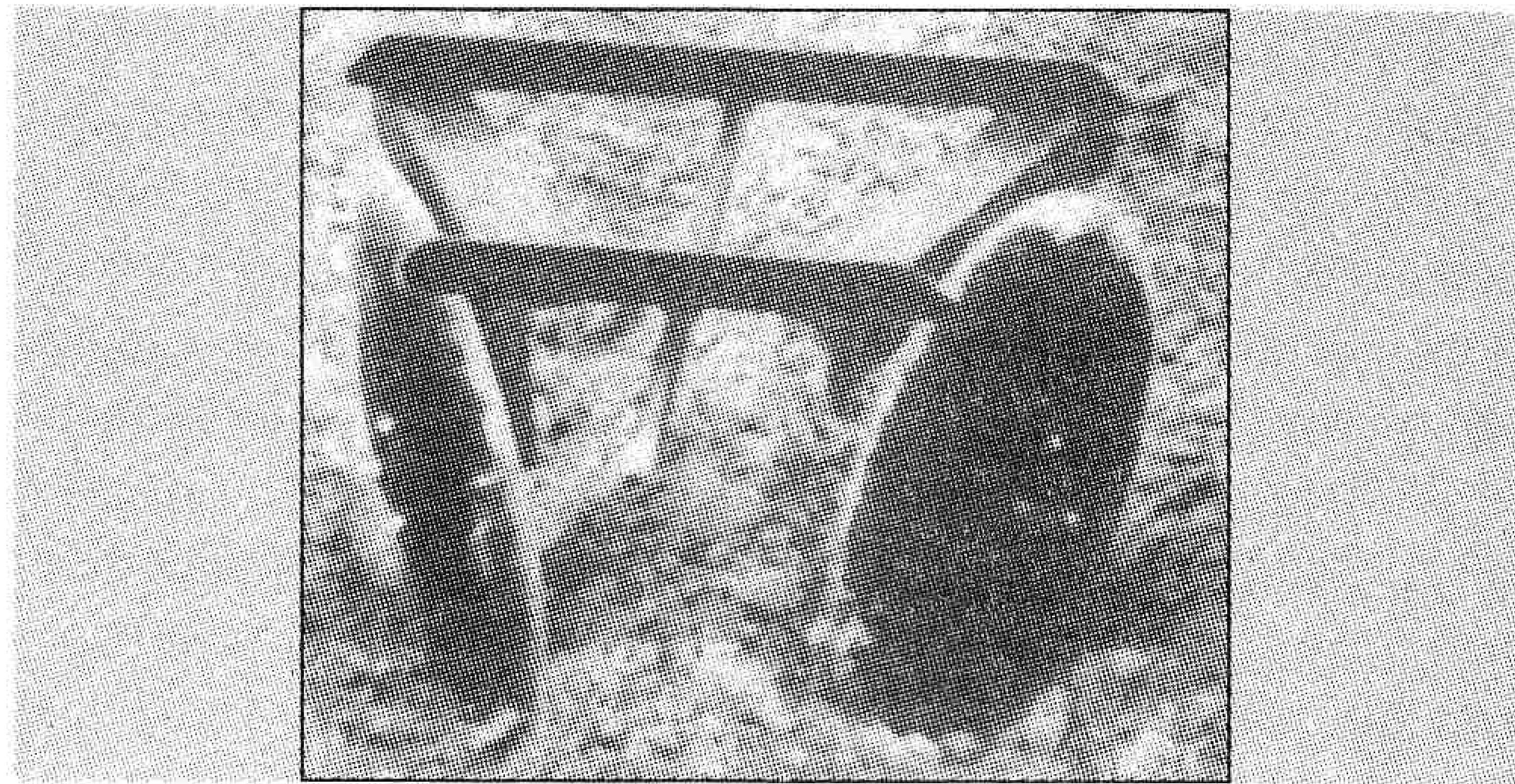
№ 1. На прокультивованій і вирівняній ділянці здійснюють перший прохід культиватора, нарізують дві борозни.

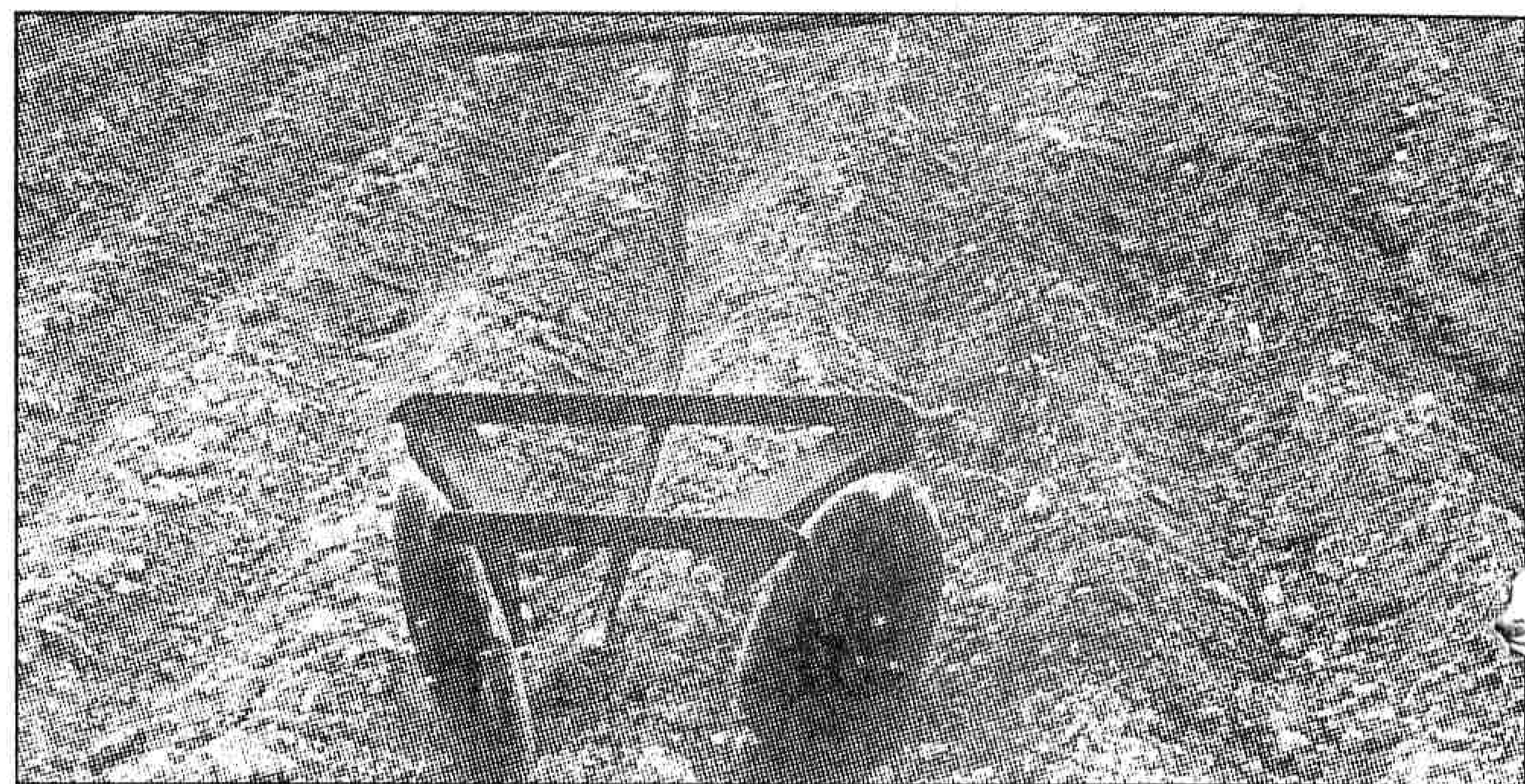
№ 2. На зворотному шляху одну борозну залишають межею, а другу – поглиблюють і розширюють одним диском, а іншим – нарізують наступну і т. д. Маркера не потрібно.

№ 3. У поглиблені й розширені борозни вносять добриво і через 25–30 см – насіннєві бульби картоплі. При міжряддях 50–55 см загортання бульб здійснюють за такого ж налагодження культиватора. На рисунку №2 стрілками показано, де мають проходити диски, розрізуючи скиби ґрунту по боках борозни навпіл. А вже далі все стає зрозумілим. Загортання бульб здійснюється, крокуючи задом наперед, тягнучи культиватор "на себе". Створюється невисокий валик ґрунту з виїмкою на вершині, що сприяє прогріванню бульб і проникненню дощової води.

№4. Картопля сходить через 18–20 днів, а бур'яни з'являються за тиждень. За того ж налагодження культиватора проводиться перший "сліпий" обробіток. Бур'яни у фазі ниточки, шильця, вилочки знищують, гребені частково підгортають.

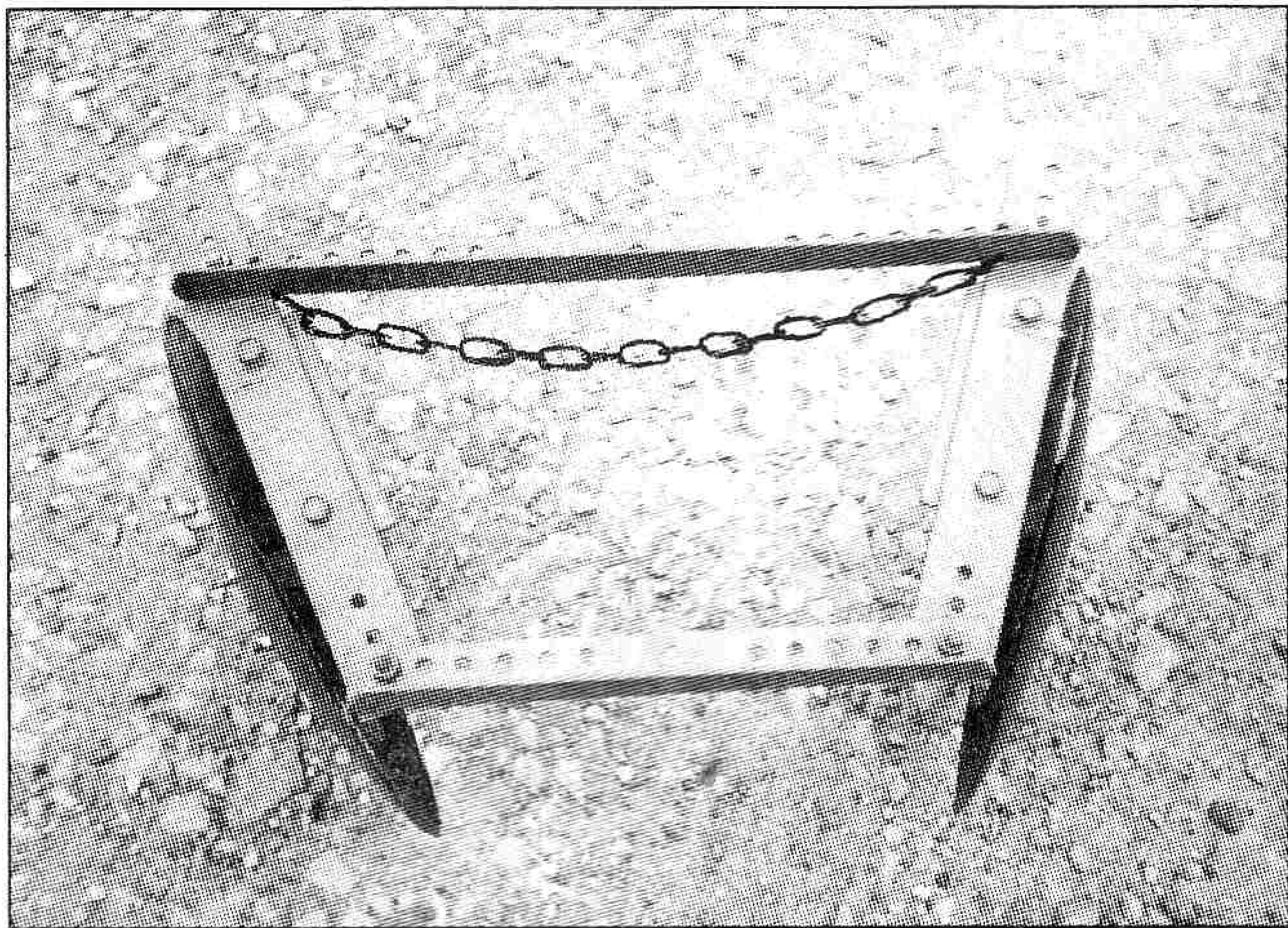
№5. Після появи сходів картоплі і за загрози заморозків чи появи другої "хвилі" бур'янів, проводиться укривне підгортання, зазвичай, вологим ґрунтом, чи після вранішньої роси. Картопля чи не єдина сільськогосподарська культура, яка не боїться неодноразового присипання грунтом. Укривним підгортанням знешкоджуються і яйця колорадських жуків, що вже з'явилися на нижньому боці листя.

№6. Знищення ґрунтової кірки, яка утворилася після дощу.

№7. Знищення колорадських жуків.

№7а. Під час масової появи личинок жуків на стеблах картоплі грядки вже двічі або й тричі оброблено й сформовано гребені.

Диски культиватора виставлено таким чином, щоб сегменти нижньої частини дисків щільно прилягали до нижньої похилої частини гребеня і під час руху культиватора працювали подібно шпателю". Для цього в місцях з'єднання кутників рами між ними вставляють клиноподібні шайби.

У місцях приєднання переднього довшого кутника до бокових кріпиться звичайний господарський ланцюг відповідної довжини (довжину слід підбирати відповідно до висоти бадилля картоплі), який під час руху культиватора волочиться по стеблах картоплі і струшує личинок та дорослих жуків, які по схилу гребеня скочуються і опиняються між диском та щільною основою гребеня і там перетираються.

Якщо правильно сформовані гребені і добре налаштований культиватор за один прохід знищує близько 80% шкідників. Решта жуків, які затрималися на вершині гребеня, знищують наступного дня, коли вони знову залізуть на верхівки бадилля.

Цей агрозахід краще проводити в полудневі години, коли в рослин знижений тургор і бадилля не ламається, а жуки активно живляться, проте погано тримаються на листі.

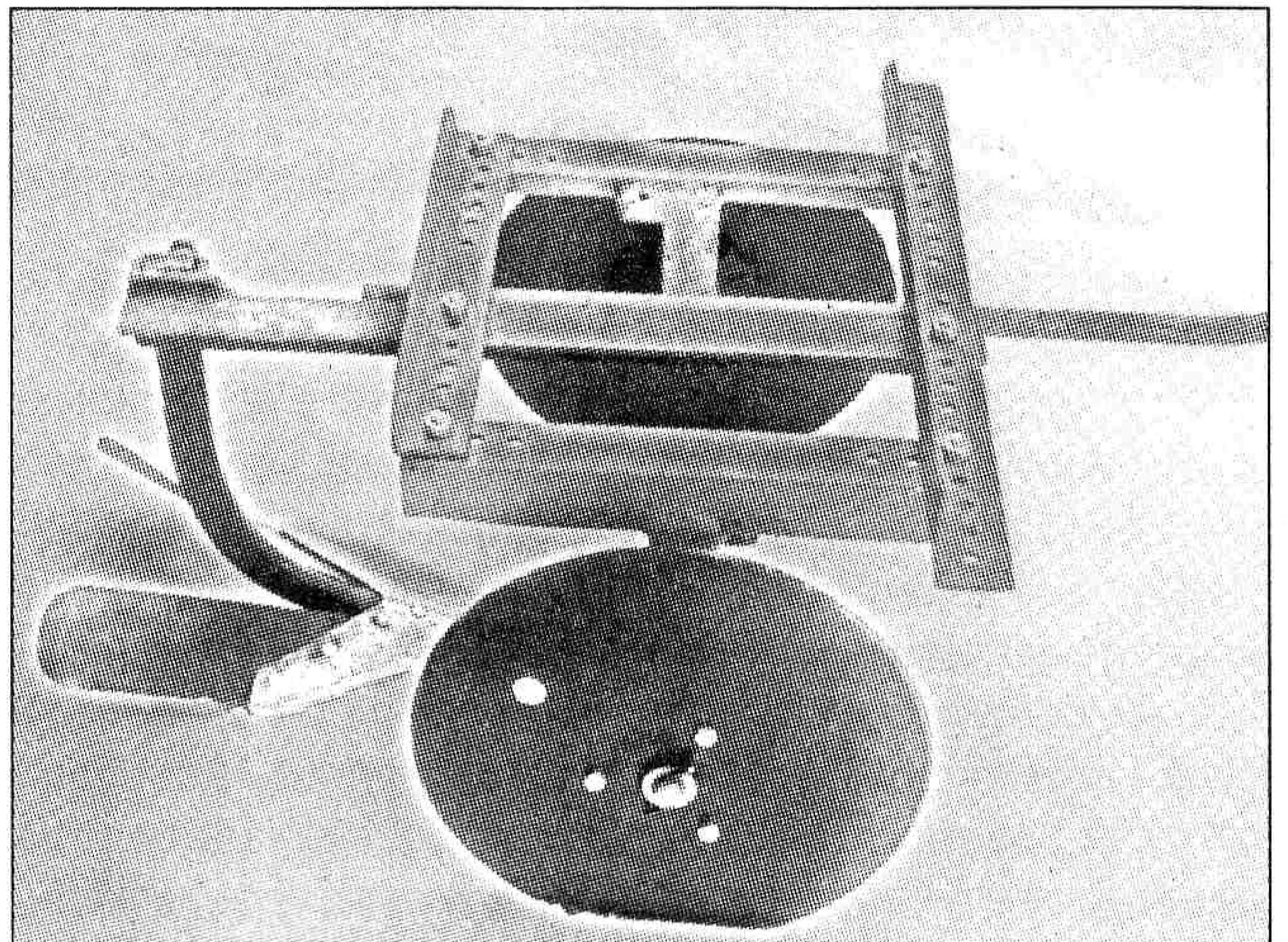
Зауважу, що культиватором можуть працювати молоді люди від 16 років, а працівник середньої фізичної сили підгортає картоплю (найтрудомісткіша технологічна операція) на 10 сотках за 1,5–2 години.

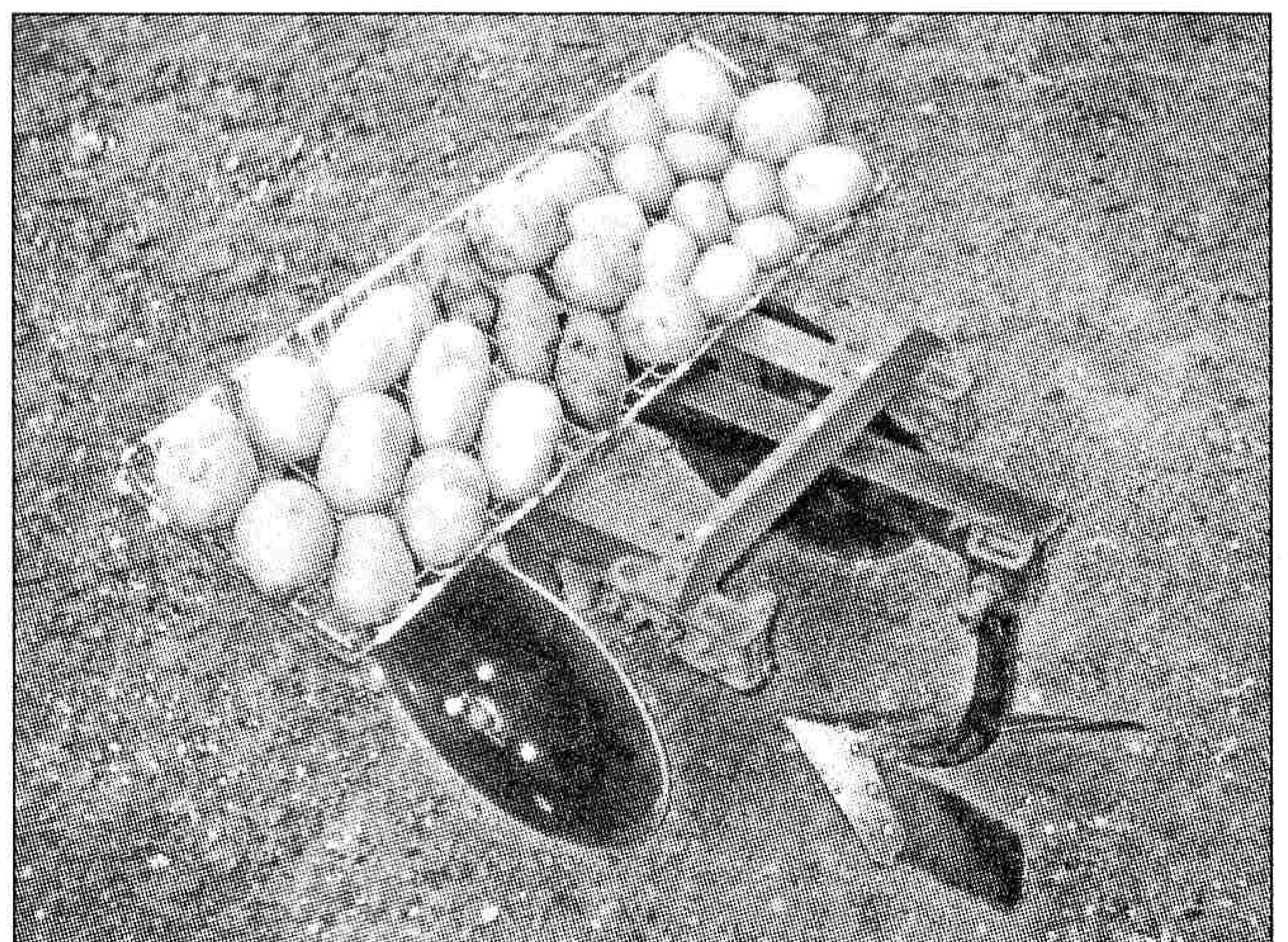
№8. Підгортання кущів картоплі вологим ґрунтом у фазі бутонізації.

№9. Збирання бульб картоплі з гребенів за допомогою культиватора з стрілчастою лапою з полицями. Бадилля перед збиранням скошують.

№10. Культиватор Сеника з лопатою-копачем для збирання картоплі з гребенів.

№11. Експонати для виставки – культиватор і 8 сортів картоплі.

Борис Сеник,
інженер-механік,
вчений агроном-плодоовочівник,
пенсіонер,
смт Муровані Курилівці,
Вінниччина

ЯКЩО НА ДІЛЯНЦІ БУГРИ ТА ЯМИ

Багатьом садівникам дістаються ділянки з ямами і буграми. Освоєння їх, як правило, починається з вирівнювання поверхні. Здавалося б, що простіше: зривай бугри, та засипай ями.

Але, працюючи "на око", зробити поверхню ділянки ідеально рівною мало кому вдається.

У цій справі придадуться всім відомі прості інструменти – рівень або ватерпас.

Теслярський рівень можна придбати в магазині, а ватерпас зробити самому. Для цього потрібно два дерев'яних бруски 5х5х50 см. Скріпіть їх під прямим кутом (як показано на рис. 1), на вертикальному бруску нанесіть лінію, перпендикулярну до основи горизонтального бруска, у верхній частині цієї лінії вбийте цвях і підвісьте до нього на нитці тягарець. Ватерпас готовий. За бажання його можна вдосконалити – за допомогою транспортира нанести розмітку кутів у градусах. У цьому разі ватерпасом можна буде не лише визначати горизонтальність поверхні, а й вимірювати кути нахилу.

Як рівень можна використати й поливальний шланг, якщо в кінці його вставити скляні трубки з розміткою й заповнити водою. Утворяться дві з'єднані між собою посудини, а, як відомо, рідина в них розташовується на одному рівні (рис. 2).

Такий незвичайний інструмент зі шланга незамінний у тих випадках, коли треба встановити збіг точок по горизонталі, розташованих з протилежних боків будинку, стіни, пагорбка, тобто там, де теслярський рівень або ватерпас використати важко.

Маючи під рукою ці інструменти, 4–6-метрову рейку, 2–3 десятки невеликих кілочків і кмітливого помічника, можна розпочинати розмітку ділянки для планування. Забийте кілочки в різних точках ділянки (їхня кількість і порядок розташування довільні). Виберіть для себе центральний кілочок – репер і, користуючись одним з перелічених інструментів, установіть верхівки або інші фіксовані точки інших кілочків на одному рівні з верхівкою центрального репера. Різниця висоти кілочків наочно

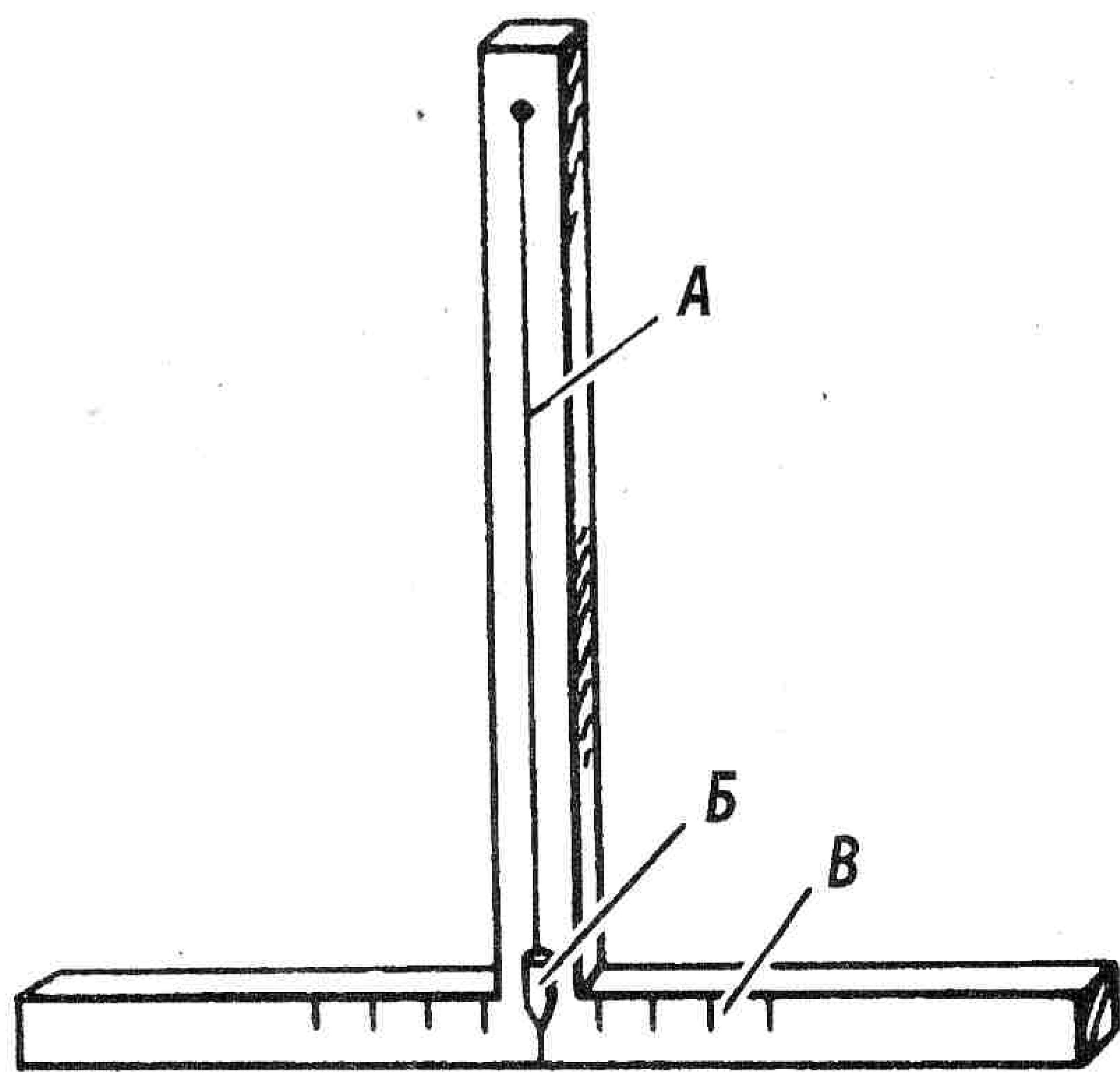

Рис. 1. Ватерпас:
А – нитка; Б – тягарець;
В – розмітка у градусах.

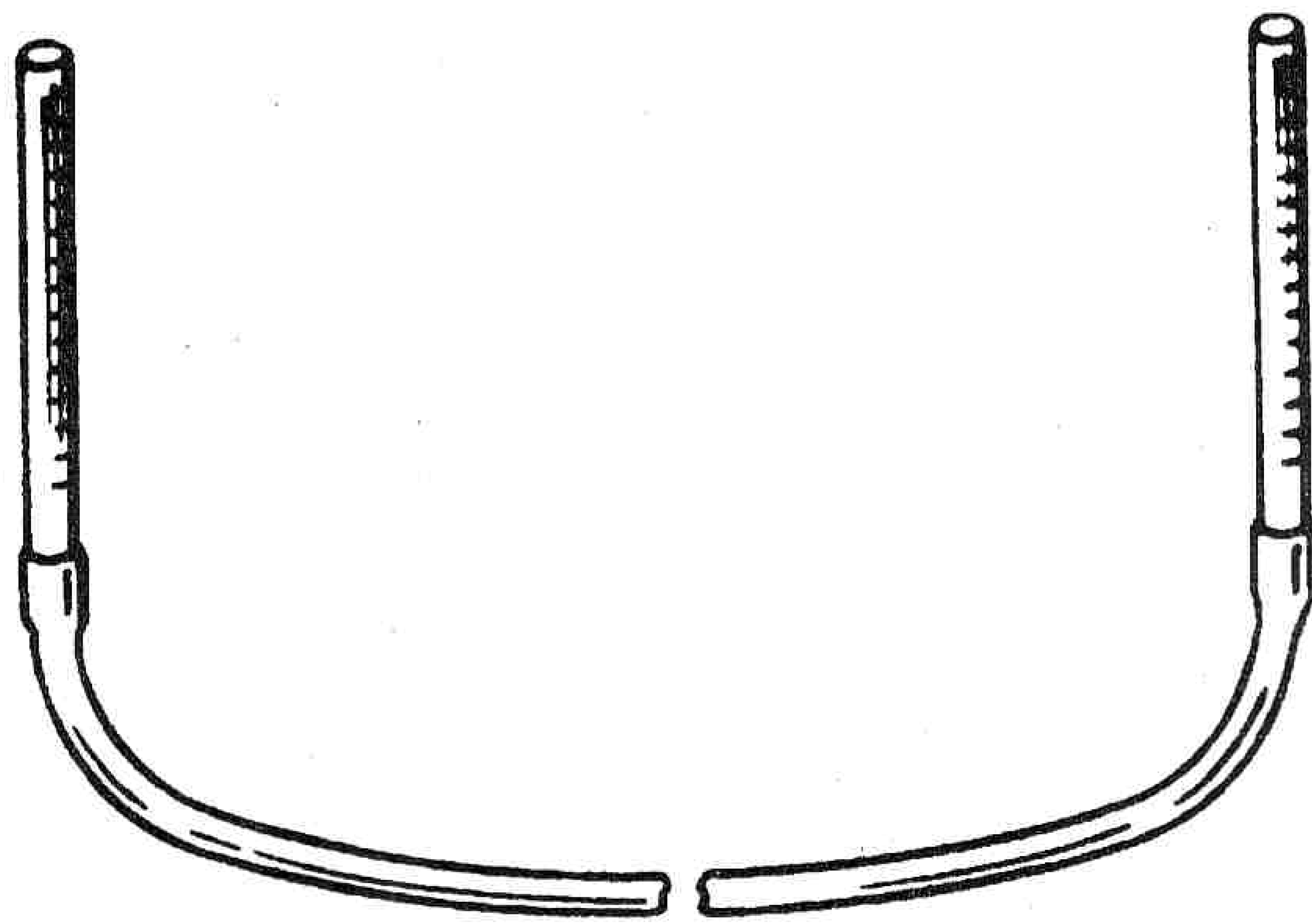

Рис. 2. Шланг – рівень.

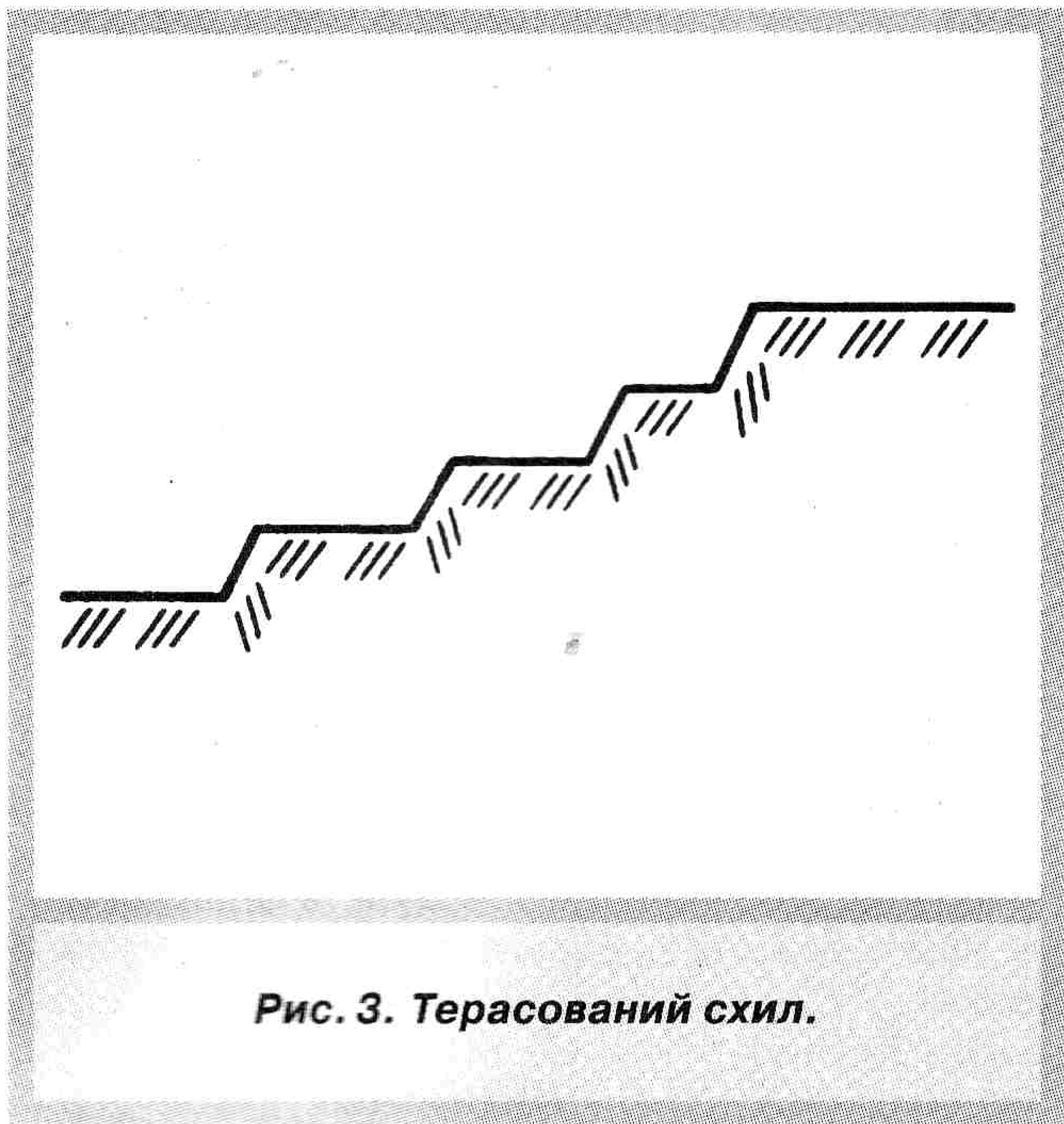

Рис. 3. Терасований схил.

Рис. 5. Порядок переміщення ґрунту (показано стрілками).

покаже вам, які місця ділянки варто підсипати й де зняти зайвий ґрунт.

Розпочинаючи планування ділянки, не поспішайте ліквідувати глибоку яму або бугор. Може бути, має сенс із ями зробити басейн, а з бугра – альпійську гірку.

Часто садові ділянки виділяють на крутих схилах. З одного боку тут якась перевага – сидячи на веранді, можна любуватися околицями, але от вирощувати овочі або суницю – важко. Ґрунт на схилах змивається дощами й талими водами разом з насадженнями. Тут, звичайно, потрібне терасування.

Упоперек схилу роблять широкі щаблі, подібні сходам (рис. 3). Ширина й висота щаблів, а отже, і обсяг робіт залежать від крутості схилу. Чим він крутіший, тим більша площа виступу тераси, тим більший й обсяг земляних робіт. На садовій ділянці найприйнятніша ширина тераси від 70 до 150 см.

Розбивка ділянки для терасування має свої особливості. Насамперед, на око оцініть ділянку й виберіть прийнятну для вас ширину тераси. Розбийте схил кілочками зверху вниз на відрізки, рівні полуторній ширині тераси. Тепер за допомогою рівня, ватерпаса або шланга з водою відшукайте, рухаючись упоперек схилу, точки, які розташовані на тому ж рівні, що й перший кілочок – репер. Розставляючи в цих точках допоміжні кілочки, ви знайдете лінію, яка розсікає схил точно по горизонталі (рис. 4). Завершивши роботу з першою лінією, переходьте до наступного кілочка-репера й визначайте напрям другої горизонталі. Після визначення всіх горизонталей беріться за лопату й починайте формувати терасу, як показано на рис. 5. Відсипаючи тераси, намагайтеся робити поверхню не горизонтальною, а з невеликим ухилом, зворотним ухилу схилу (рис. 6).

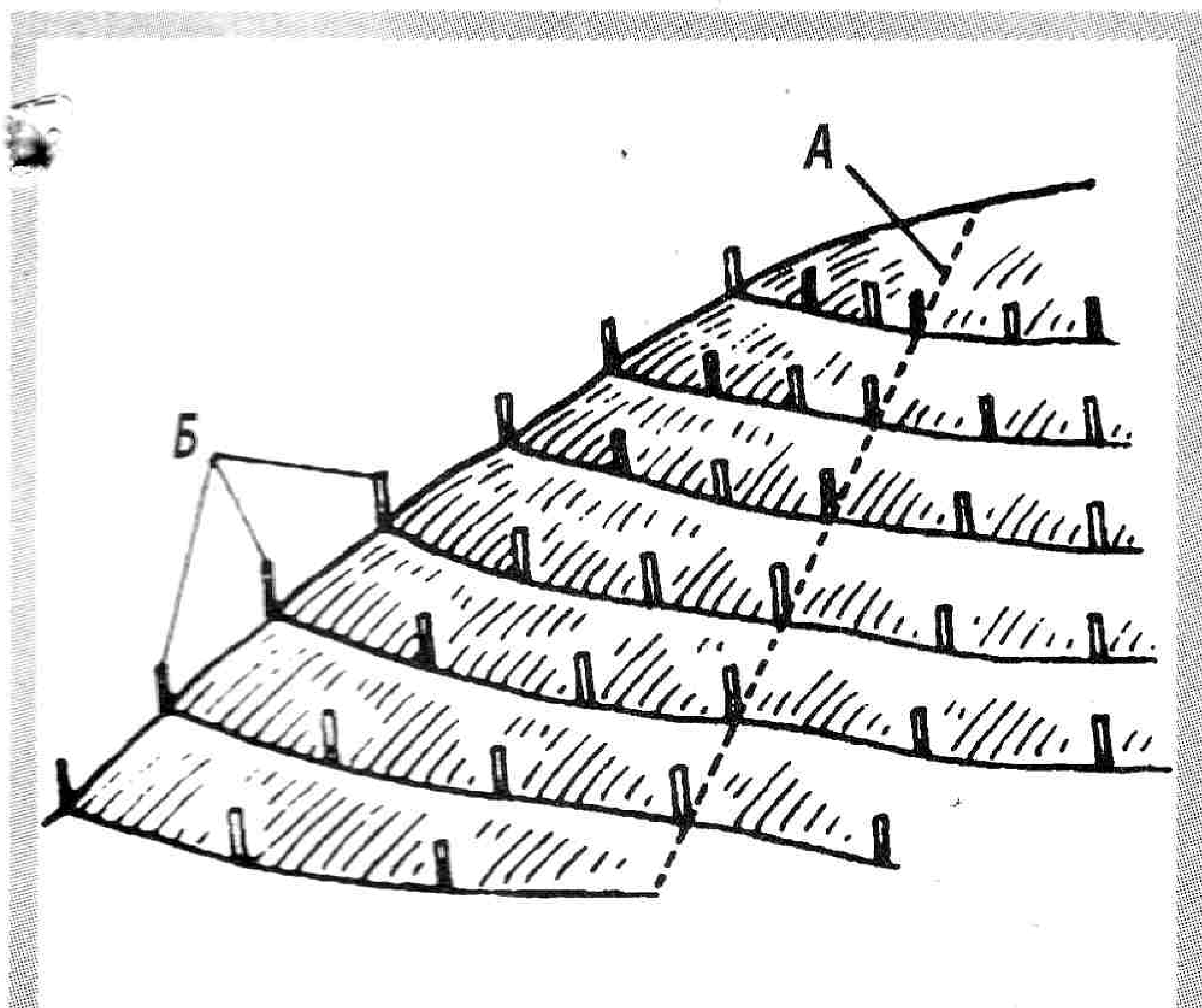

Рис. 4. Розмітка горизонталей на схилі:
А – лінія розміщення кілочків–реперів:
Б – лінії горизонталей схилу.

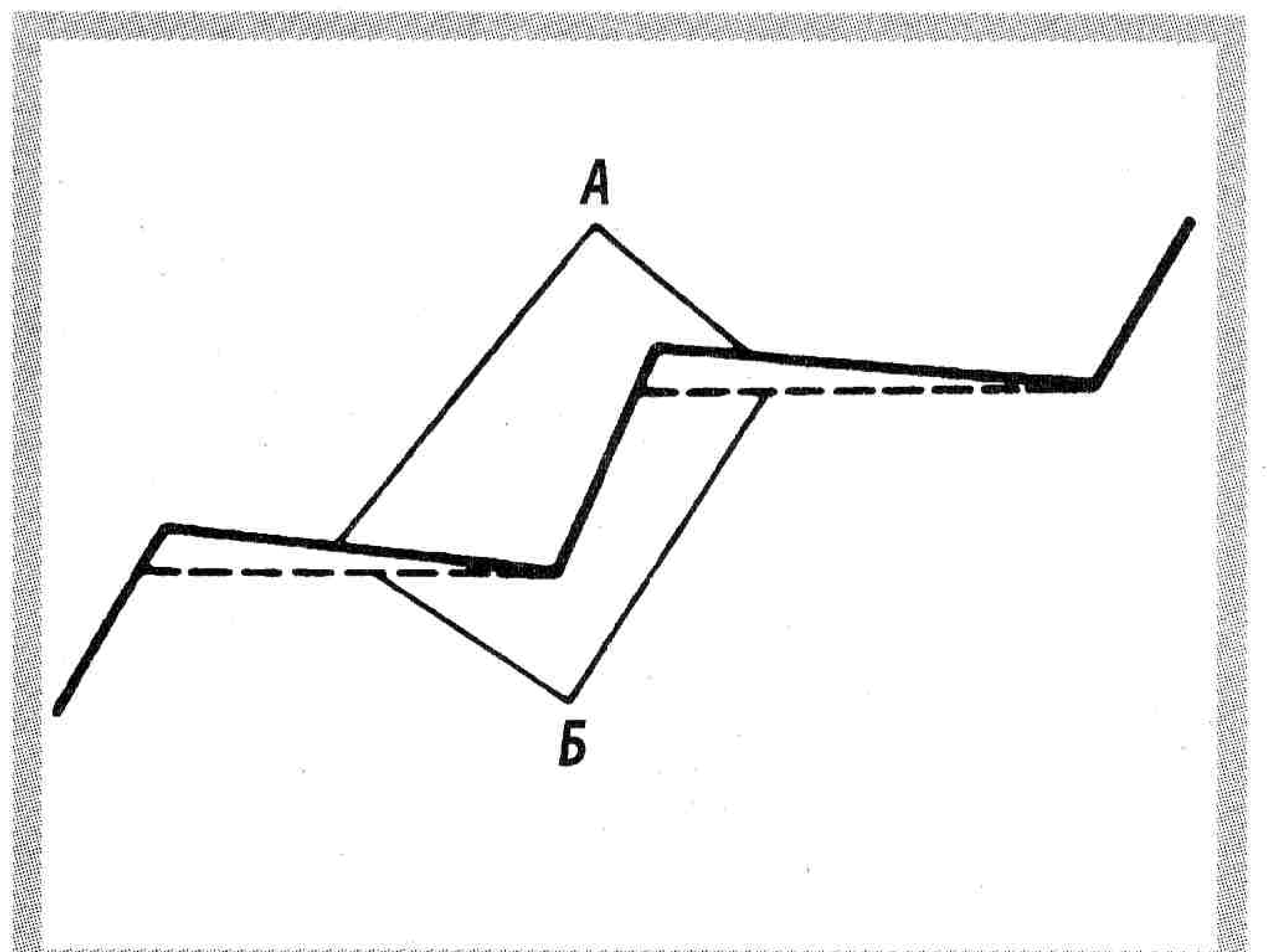
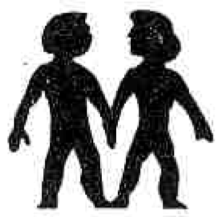

Рис. 6. Зворотний ухил поверхні тераси:
А – поверхня тераси;
Б – горизонтальна лінія.

А. Попов, *агроном*

ЖОВТЕНЬ

Близнята
30.09 (17.35) – 2 (19.58)

Якщо помідори на вашій ділянці були вражені фітофторозом, то не залишайте стебла на грядці, але й не виносьте їх на дорогу, обережно зберіть у купу і спаліть.

Закінчують проріджувати й видаляти уражені старі рослини смородини, порічок, аґрусу, малини. Розпочинають готувати приміщення під урожай картоплі й овочів. Білять негашеним вапном підвали. Якщо помітні сліди плісняви, то в негашене вапно додають 3–5 процентів сірчанокислої міді.

Рак
2 (19.58) – 4(20.17)
☾ Остання чверть Місяця – 3 (13.06)

У наступні два тижні збирають врожай у саду. Яблука пізніх сортів (Джонатан, Ренет Симиренка, Голден делішес та ін.) закладають на тривале зберігання. Якість і тривалість зберігання плодів значною мірою залежить від підготовки сховищ. Найпростіші плодосховища, яких у нас більшість, ретельно очищають від сміття, пилу, закривають щілини, через які можуть пролізти гризуни, потім дезінфікують сіркою (10–20 г на кубометр приміщення), через деякий час провітрюють.

Ящики й інші ємкості, в яких зберігаються плоди, миють гарячим 4%-ним розчином соди. За 10 днів до використання ящики слід перенести в сховище, що забезпечує необхідну вологість деревини, інакше вона забере вологу з плодів.

Згрібають обпале листя і складають у компостні ями. Звільнені з-під овочів та картоплі ділянки перекопують, кислі ґрунти вапнують.

Лев
4 (20.17) – 7 (10.04)

Збирають врожай. Старі й хворі дерева зрізають, а ще краще відразу викорчовують, розпилюють і спалюють у грубках та печах.

Діва
7 (10.04) – 9 (20.59)

Для подальшого розмноження викопують відсадки з кущів смородини, порічок, аґрусу, малини. Висаджують дерева і кущові рослини. Поверхнево розпушують ґрунт, боронують. Якщо немає підвалу, готують погріб для зберігання картоплі і овочів.

Терези
9 (20.59) – 12 (9.15)
○ Новий Місяць – 11 (8.01)

Продовжують висаджувати розсаду суниці, ожину, троянди, шипшину. Продовжують готувати посадкові ями для плодових і ягідних культур.

Скорпіон
12 (9.15) – 14 (21.59)

Збирають врожай у саду і на городі і закладають його на зберігання. Малину пучками пригинають до землі, щоб вона була не вище 30–35 сантиметрів.

Стрілець
14 (21.59) – 17 (10.04)

Мульчують торфом, компостом, гноєм-сипцем, тирсою пристовбурні круги плодових дерев, особливо на карликових підщепах. Готують розсадники для весняного висіву насіння.

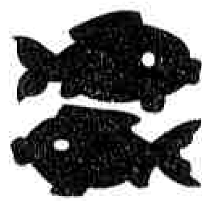
Козеріг
17 (10.04) – 19 (19.53)
☽ Перша чверть Місяця – 19 (11.33)

Ще можна висадити декоративні рослини. Пересаджують з лісу й лугу рослини для дослідження й окультурення (конвалії, крокуси). Закладені у ці дні яблука і груші зимових сортів лежатимуть неушкодженими довго, якщо їх правильно зривали й пакували в ящики.

Водолій
19 (19.53) – 22 (2.04)

Згрібають і складають в компостні купи обпале листя, залишки з городу. Уражені хворобами стебла помідорів, огудини огірків, картоплиння, не виносячи з ділянок, складають в купи і спалюють. В господарів, що мають печі в хатах, сухі рештки з городу використовують як паливо.

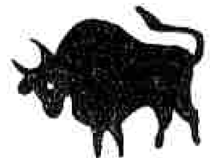
Риби
22 (2.04 – 24 (4.25)

Прикопують на зиму садивний матеріал. Готують засоби захисту дерев від зайців та інших гризунів. Можна ще, якщо дозволяють погодні умови, пересаджувати на свою ділянку шипшину, дику обліпиху, на які згодом можна прищепити культурні рослини.

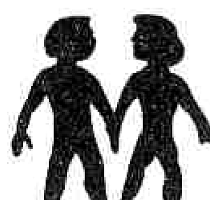
Овен
24 (4.25) – 26 (4.08)

Обпале листя складають в компостну яму. Перекопують грядки на зиму, якщо цього не зробили раніше, вносять перепрілий гній (відро на квадратний метр раз у три роки). На важких ґрунтах його розкидають, перемішують з верхнім шаром ґрунту, на легких – загортають глибоко.

Телець
26 (4.08) – 28 (3.13)
● Повний Місяць – 26 (7.52)

Ще можна висадити у завчасно підготовлені і заправлені добривами ями саджанці яблунь, груш, інших дерев і кущів. У разі потреби пересаджують дерева віком 5–8 років.

Близнята
28 (3.13) – 30 (2.51)

Для захисту від гризунів обв'язують дерева, особливо молоді, на зиму. Білять стовбури і скелетні гілки дерев. З плодових дерев обов'язково обривають засохлі і муміфіковані плоди і спалюють їх, щоб вони не стали поширювачами хвороб.

Приватне підприємництво у сільському господарстві

Шановні читачі! Після того, як у "ДСГ" №8 за 2007 р. була надрукована стаття про сільськогосподарське дорадництво України та його допомогу сільськогосподарським товаровиробникам, до нас надійшло чимало листів із запитаннями читачів. Адже останнім часом селяни, які стали власниками землі і мріють розпочати власний бізнес, не знають, як найкраще це зробити, з чого розпочинати тощо. Щоб цей тернистий шлях був не таким важким, перш за все слід визначитися із пріоритетами та зрозуміти суть і принципи приватного підприємництва в сільському господарстві та в сільській місцевості, вважають польські дорадники.

Суть і принципи підприємництва

Для села однаково важливо, як успішне й сучасне сільське господарство конкурує на європейському ринку і які структурні перетворення відбуваються в сільських місцевостях. Ці перетворення мають бути скеровані на реалізацію трьох основних процесів:

– за умови відходу мешканців села до несільськогосподарських професій створенню нових місць праці у сільських регіонах;

– розвитку сільської інфраструктури і захисту навколишнього середовища;

– покращенню економічного становища населення, пов'язаного з сільським господарством.

Причин, чому сільське населення має займатися не тільки сільським господарством, є багато, але головна з них – необхідність здобуття додаткових прибутків поза сільським господарством. Створення нових місць праці стає реальним шансом такого підробітку для селян, яким важко підлаштуватися до вимог ринкової економіки. І хоча праця не в сільському господарстві для багатьох з них означатиме відмову від сільськогосподарського виробництва, для інших – створить можливість поєднувати роботу у сільському господарстві з працею поза рільництвом.

Стимулювання підприємництва у сільських місцевостях сприятиме збільшенню виробництва та працевлаштування, а відтак – і прибутків населення.

Для чого взагалі потрібне мале підприємництво?

Мале підприємництво – це суттєва частина структури економіки кожної країни і визначається воно як приватна власність, керована однією особою. Малі фірми, на наш погляд, надзвичайно необхідні, бо задовольняють потреби довкілля і стимулюють розвиток виробництва. Важливим є також заохочення до відкриття малих підприємств, пристосованих до вимог ринку.

Тим, хто вирішив стати підприємцем, необхідно знати про переваги та недоліки малих фірм.

Переваги:

– не потребують великих капіталовкладень;

– дають можливість використовувати власні матеріальні чинники (технічної інфраструктури, в т.ч. сільськогосподарської техніки та обладнання) сировини, робочої сили;

– опираються на родинні зв'язки – довіра, взаємодопомога тощо;

– завдяки одноособовому керівництву посилюється контроль над реалізацією накресленої мети;

– зменшення коштів для функціонування фірми (власник-керівник також зайнятий у виробничому процесі, надає послуги, прибирає тощо);

– легкість у налагодженні контактів завдяки проживанню в даній місцевості (власник знає місцеву владу, працівників різних закладів, а також тих, хто надає відповідні послуги, забезпечує, купує тощо);

– можливість поліпшити життя родини, отримати добру кар'єру, вищий суспільний статус, розвинути почуття лідера, вдосконалити нові здібності (обов'язковість, відповідальність тощо), надання послуг для населення від свого імені.

Та чи не найголовніше те, що всі члени родини зможуть більше часу проводити разом, працюючи для спільної мети і підвищуючи сімейний добробут.

Недоліки:

– праця в малій фірмі потребує багато часу без обмеження (витрачається особистий час і відпустка);

– у декого може виникнути страх перед поразкою і втратою репутації;

– брак віри у свої здібності;

– сімейні взаємозв'язки під впливом спільної праці в малій фірмі дещо видозмінюються.

Необхідні умови, щоб розпочати господарську діяльність

Початкова умова реалізації підприємця – це визначення стану матеріальних ресурсів, придатності нематеріальних факторів та можливість їх використання у господарській діяльності. Ці ресурси – капітал, який може служити до його збільшення. Капітал сприяє веденню виробничої діяльності і наданню послуг, впровадженню техніки й технології, які б полегшували і поліпшували роботу, підвищуючи її ефективність та якість.

Складаючи аналіз стану своїх запасів необхідно визначити:

– ґрунти: їх поширення, право власності, розміщення, сільськогосподарську придатність, доступність до комунікаційних шляхів;

– будівлі: їх призначення, технічний стан, можливість використання, перебудови, пристосування, дотримання вимог, визначених правилами будівництва, санітарними нормами тощо;

– технічна інфраструктура: забезпечення електроенергією, водою, газом, каналізацією тощо;

– устаткування, сільськогосподарська техніка, що є у господарстві і могла б бути використана під час господарської діяльності;

– транспортні засоби: автомобілі, вантажівки, їх технічний стан;

– фінансові засоби: гроші; можливість отримання кредиту або допомоги з інших джерел;

– нематеріальні засоби: контакти, досвід, можливість сімейної допомоги, розміщення, природне навколишнє середовище, віддаленість від великих міст, комунікаційних шляхів, кордонів тощо.

Пошук ідеї для початку бізнесу

Щоб обрати правильний напрямок для приватного підприємництва, насамперед, слід засвоїти кілька правил, без яких це неможливо зробити:

Правило перше: пошук задуму краще розпочати від продуктів, які вже є на ринку.

Правило друге: ідеальним продуктом (товаром, виробом) для початку бізнесу є такі, які відрізняються від подібних товарів, що вже пропонуються.

Правило третє: спочатку слід вибрати 2–4 напрямки діяльності, а потім зробити тематичний аналіз ринку, щоб обрати один з них.

Правило четверте: не бійтеся конкуренції, вона – найкращий доказ того, що ринок, на якому ви хочете діяти, є рентабельним.

Перспективний для успіху ринок

Ринок, який створює найбільш обіцяючі перспективи для досягнення успіху, це такий, що:

– показує тенденцію зростання або є великим (у сенсі розмірів справжнього попиту);

– має виразні ознаки до швидкого виготовлення;

– визначається тим, що ціна не вирішує переваги, яку споживачі надають одному виробу над іншими;

– не є панівним продуктом знаної й цінованої марки (фірми). Це означає, що споживачі не прикріплені до конкретних постачальників і виробників;

– не захоплений кількома великими фірмами, а багатьма малими і середніми суб'єктами.

Агнєшка Роєвська,
Поморський осередок
сільськогосподарського дорадництва в Гданську, Польща

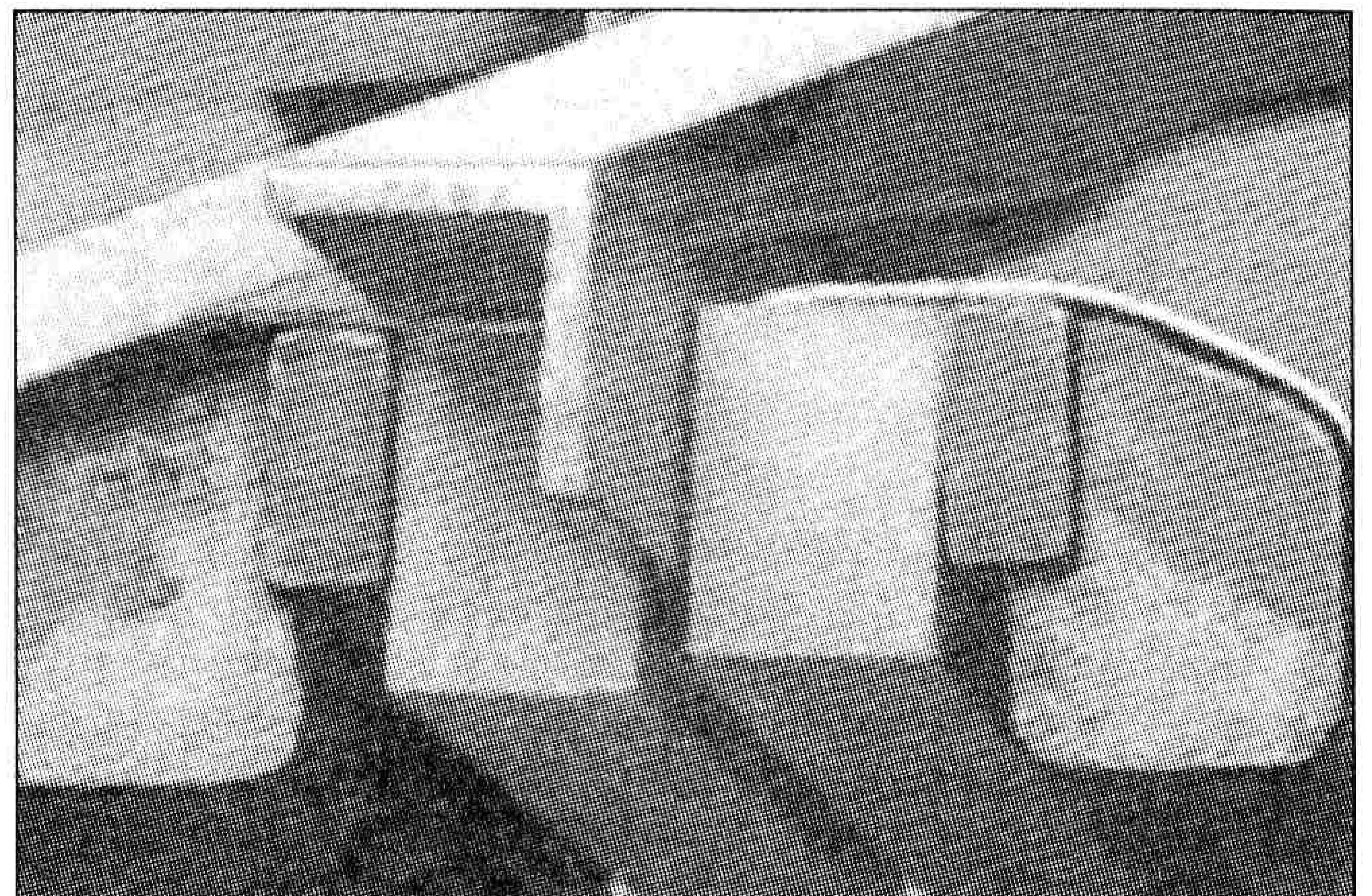
РІЗАННЯ МЕТАЛУ

Метал, як відомо, набагато твердіший за дерево, отож, інструмент, яким обробляють метал, має бути гострішим й потужнішим від столярного.

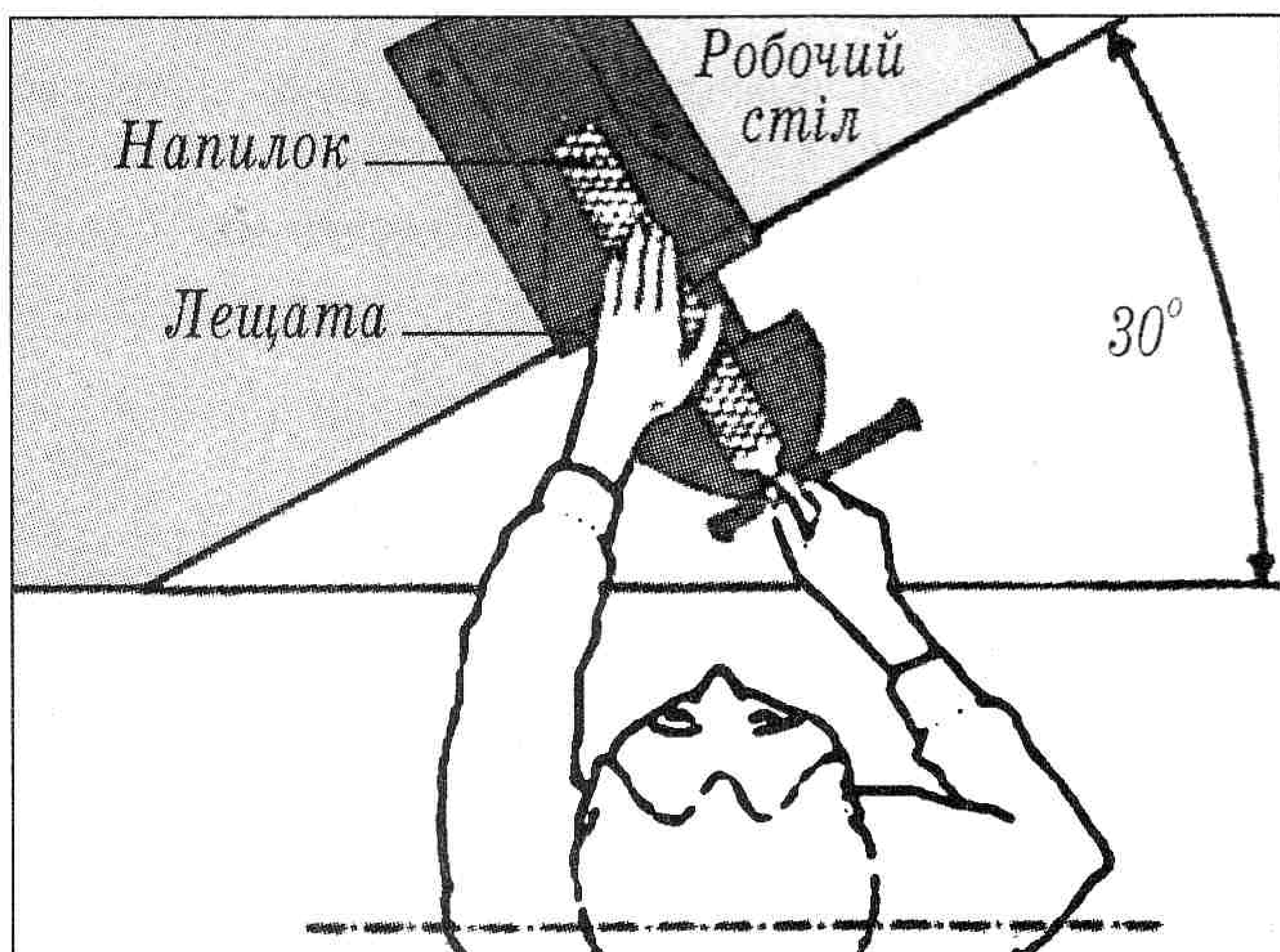
Необхідно також під час роботи з металом суворо дотримуватися правил техніки безпеки.

Який інструмент застосувати для розрізування металу, залежить від товщини й форми заготівлі. Тонкостінна профільна або тонколистова сталь швидко й з невеликою витратою сил розріжеться слюсарною ножівкою. Для розрізування масивних смуг прямокутного перетину буде потрібна потужна кутова шліфувальна машина. Якщо застосування ручного інструмента відносно безпечне, то робота з машиною потребує суворого дотримання правил техніки безпеки. Ці правила передбачають як безпечні умови керування машиною, так і надійну фіксацію оброблюваної деталі й вживання заходів щодо захисту очей і рук від можливих травм. Той, хто має намір часто виконувати слюсарні роботи, повинен подбати про придбання відповідного інструмента й необхідних захисних засобів.

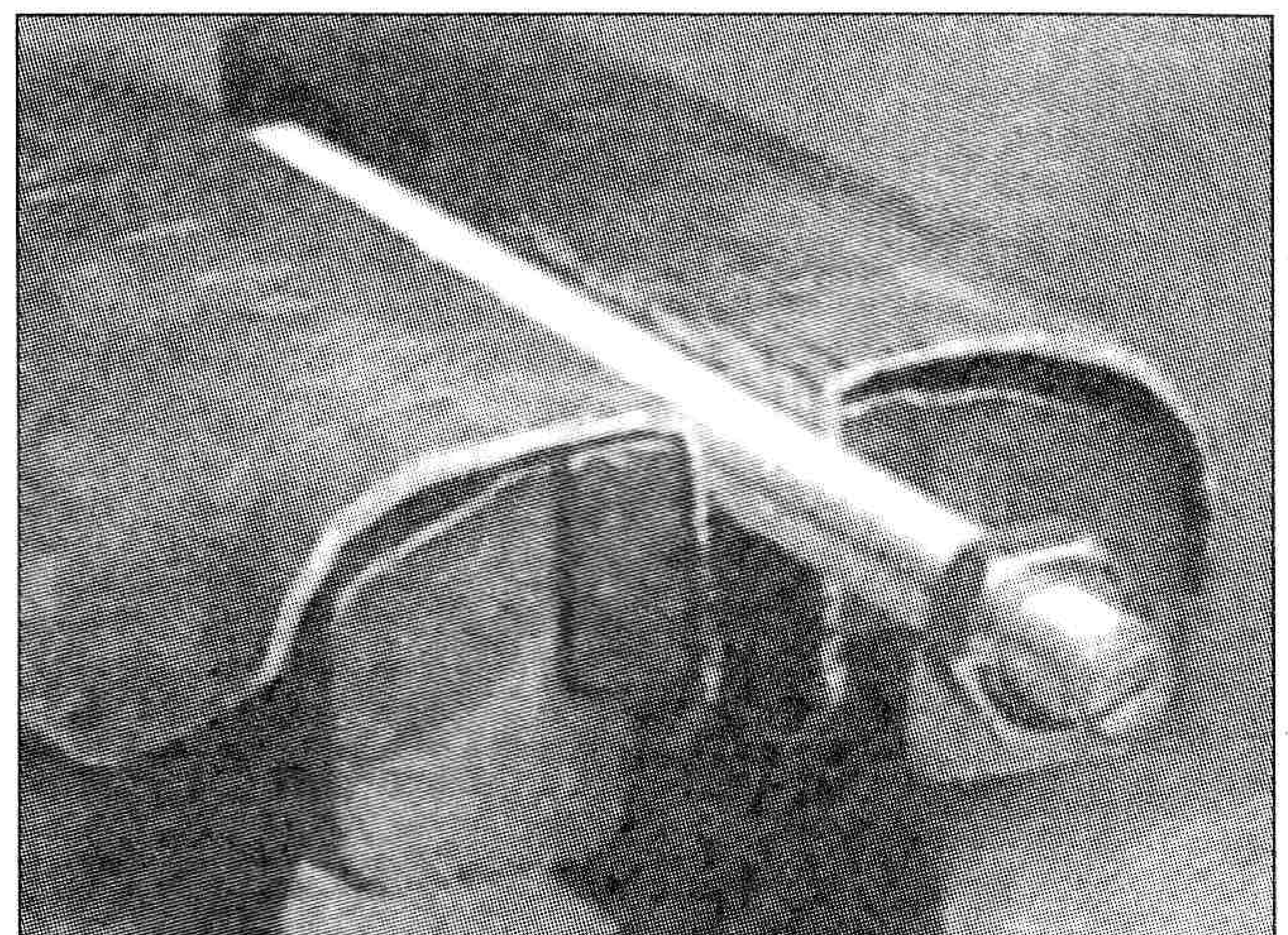

Профільна заготівля (кутник) затиснута в лещатах з підкладкою із твердої деревини й алюмінієвого листа.

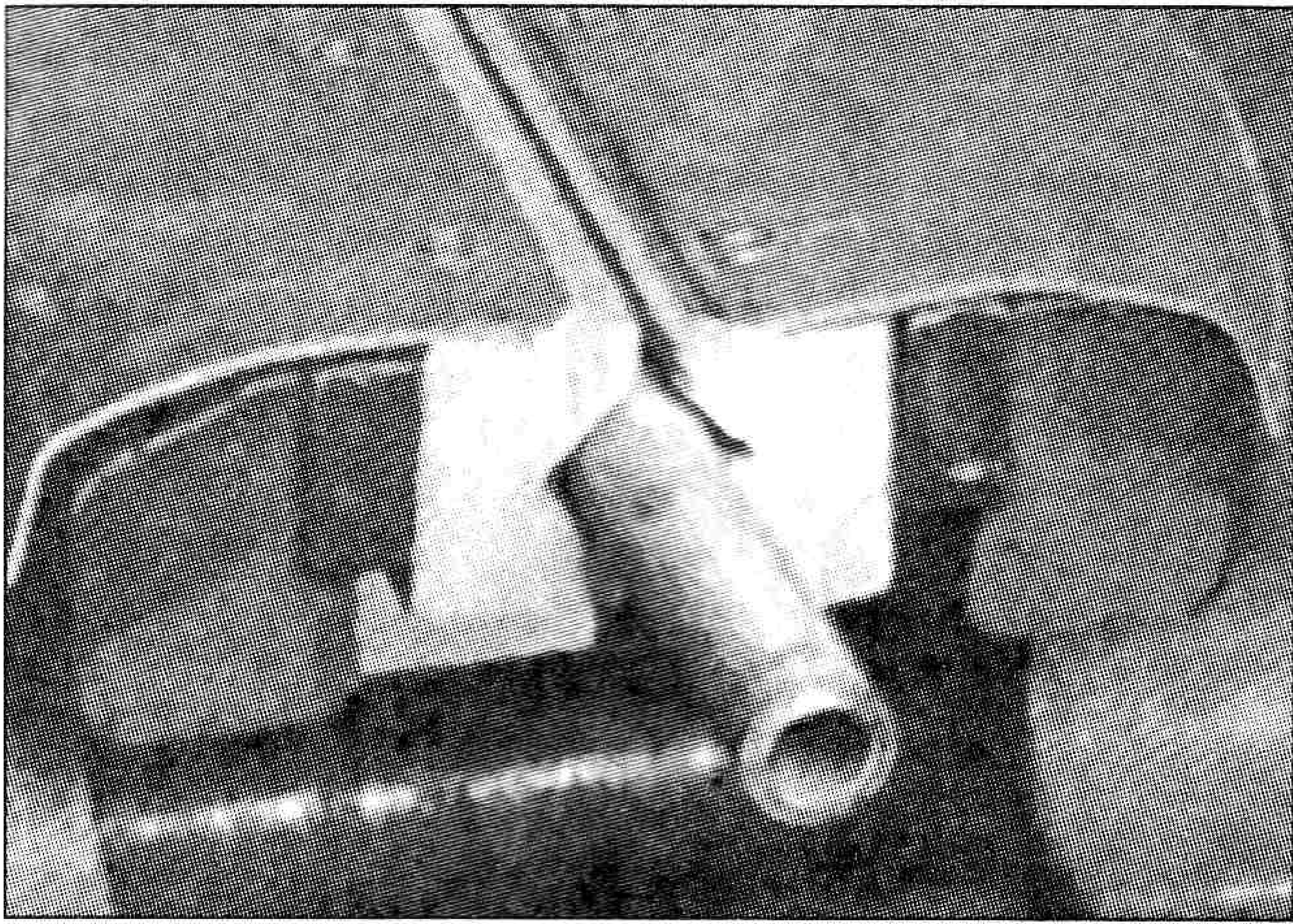
Закріплення

Міцний зручний верстат – одна з умов успішної й безпечної роботи.

Стрижень із різьбою також затиснутий з алюмінієвими підкладками: вони захищають різьбу.

Завдяки підкладкам з деревини з клиноподібним вирізом труба надійно закріплена.

Ножівкові полотна

Для кожного виду металу треба підбирати відповідне йому ножівкове полотно.

Для різання твердих металів (наприклад, звичайної й нержавіючої сталі) вибирають ножівкове полотно з дрібними зубами, для більш м'яких металів (мідь, латунь, алюміній) – з більшими й рідкими.

Щодо товщини

Необхідно враховувати товщину матеріалу, який розрізуєте: для тонких деталей беруть ножівку з дрібними зубами, для товстих – відповідно з більшими.

Під час різання в контакті з матеріалом завжди має бути не менше трьох зубів ножівки, щоб розріз був прямолінійним. Ножівкові полотна виготовляють із різних матеріалів, які зарекомендували себе щонайкраще. З високоміцної швидкорізальної сталі роблять універсальні полотна, які гарні в роботі, але не витримують перекосу. Швидкорізальна сталь дуже пружна й придатна для матеріалів завтовшки до 2 мм. Полотна з інструментальної сталі придатні для м'яких матеріалів. Вони коштують зовсім недорого. Полотна з біметалу із шаром швидкорізальної сталі придатні для різання твердих металів. Твердосплавний дріт ріже скло й кераміку, а от метал їй піддається важко.

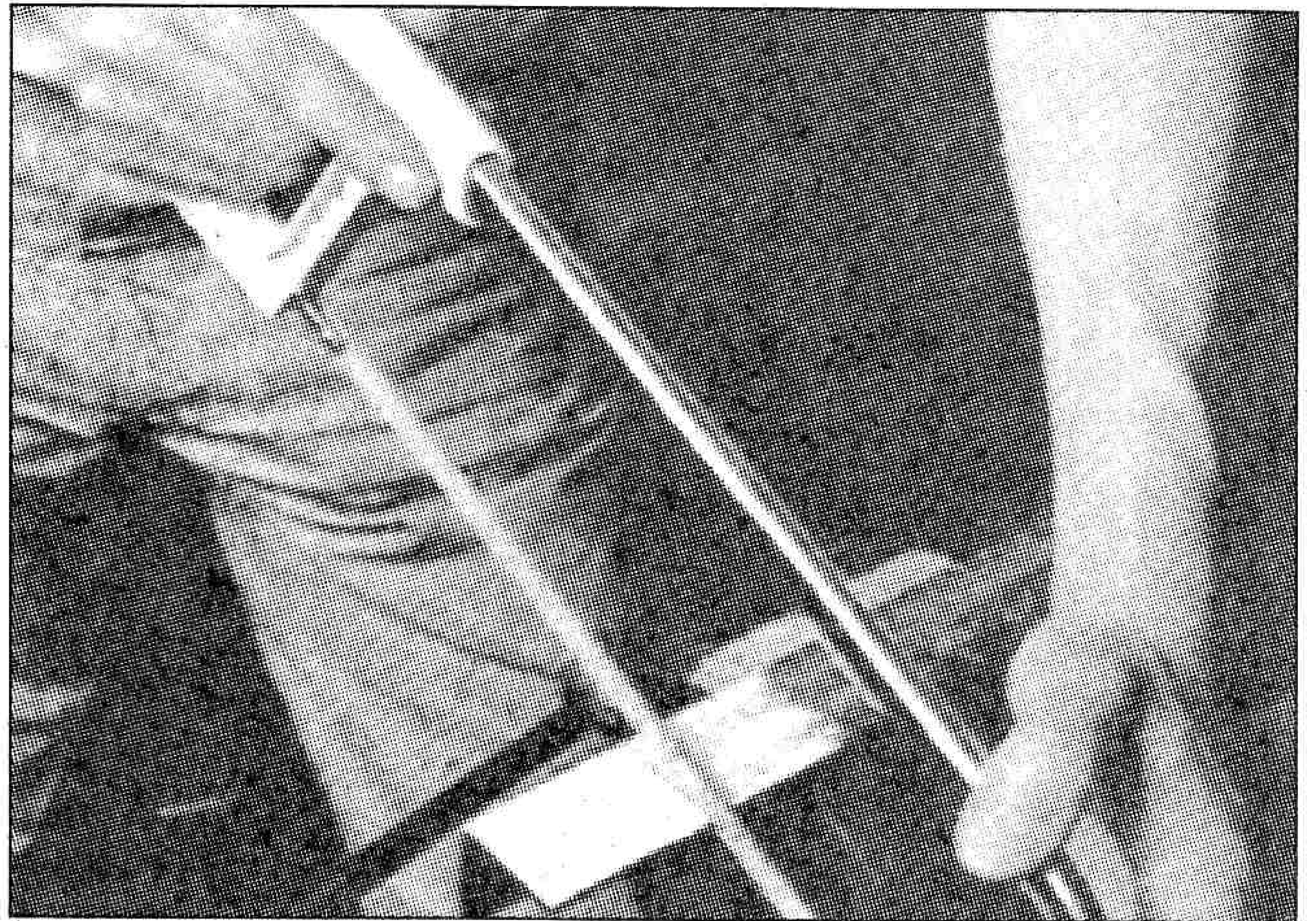
Правильне різання металу

Слюсарна ножівка – інструмент, який використовують найчастіше для розрізування профільної сталі, труб, листового металу. У продажу є ножівки різної довжини. Найчастіше застосовують ножівкове полотно завдовжки 300 мм.

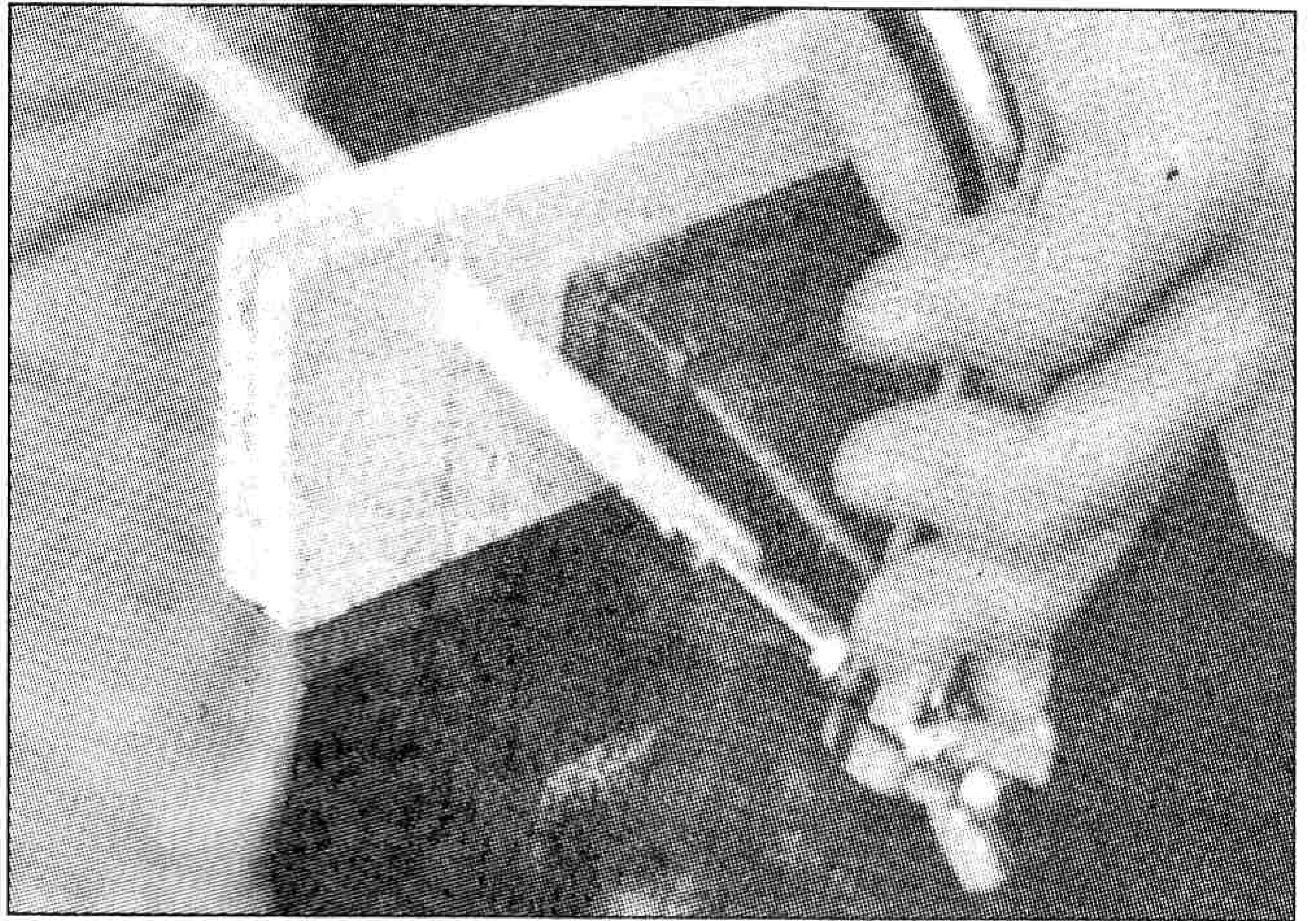
Закріплюйте полотно так, щоб зуби були спрямовані вперед. Для врізання використовуйте передню або задню третину довжини полотна: тут зуби дрібніші й розташовані частіше, ніж посередині.

Потім проріжте канавку, по якій і буде просуватися полотно ножівки.

Можна також проробити канавку триграним напилком. Головне, щоб із самого початку пилка велася під прямим кутом. Коли ножівка ввійде в метал, на неї більше вже не потрібно натискати.

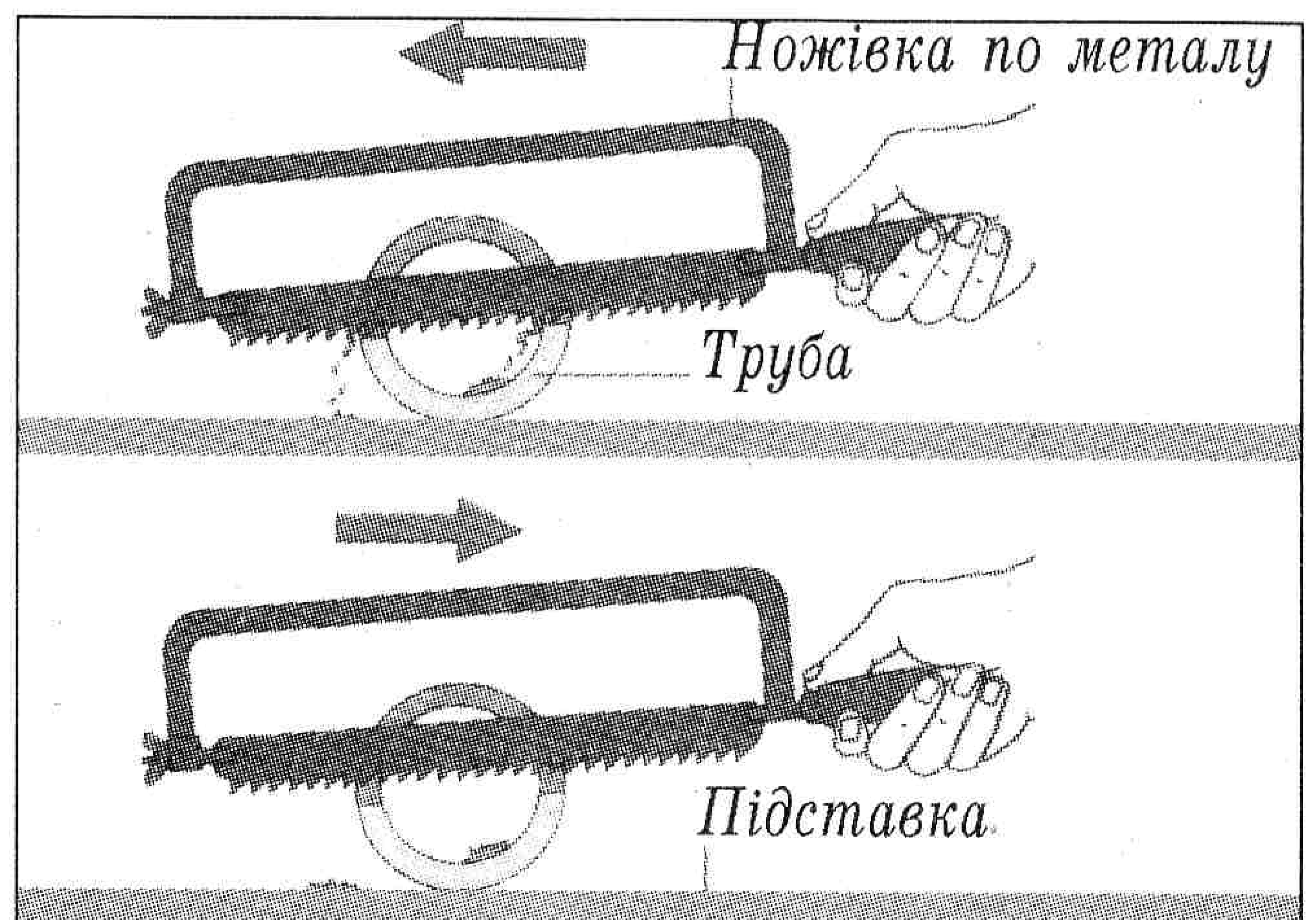

Направляйте ножівку обома руками: права тримає рукоятку, ліва – на рамі. Пиляйте рівномірними поштовхами із сильним натиском.

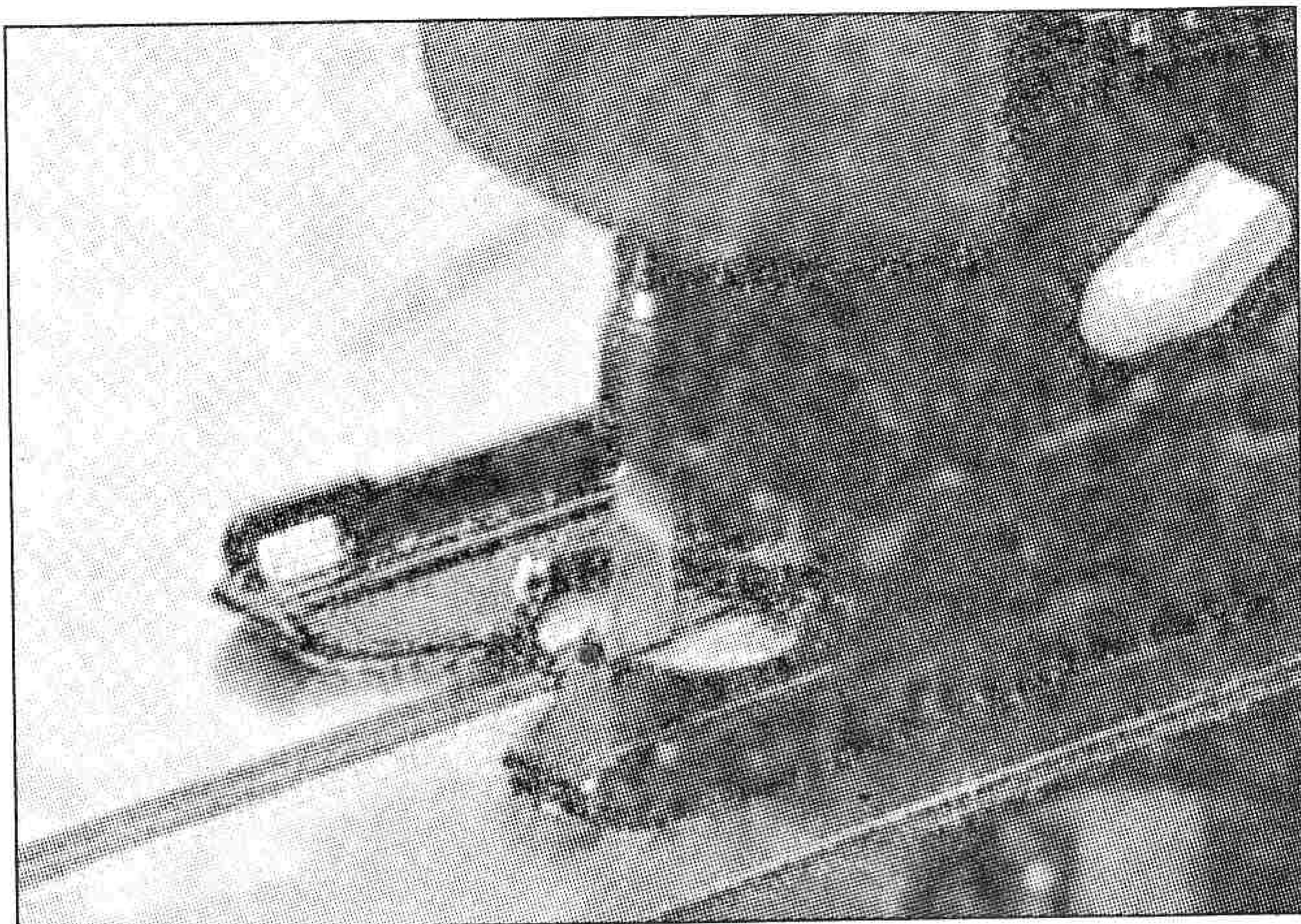
Під час різання тонкого металевого листа використовуйте дерев'яні підкладки: тоді лист не вібруватиме, а полотно не буде затиснуте.

Ножівкою працюють так:

Зуби ножівкового полотна мають бути спрямовані вперед. На кінцях полотна вони дрібні й розташовані частіше, ніж у середині. Гвинт на кінці рами закріплює полотно. Пиляють завжди поштовхами, використовуючи в основному середні зуби. Повертають пилку змахом догори.

Слюсарна електроножівка

Довгі прямі розрізи добре виконувати слюсарною ножівкою з електроприводом. Машинку потрібно вести повільно й без натиску.

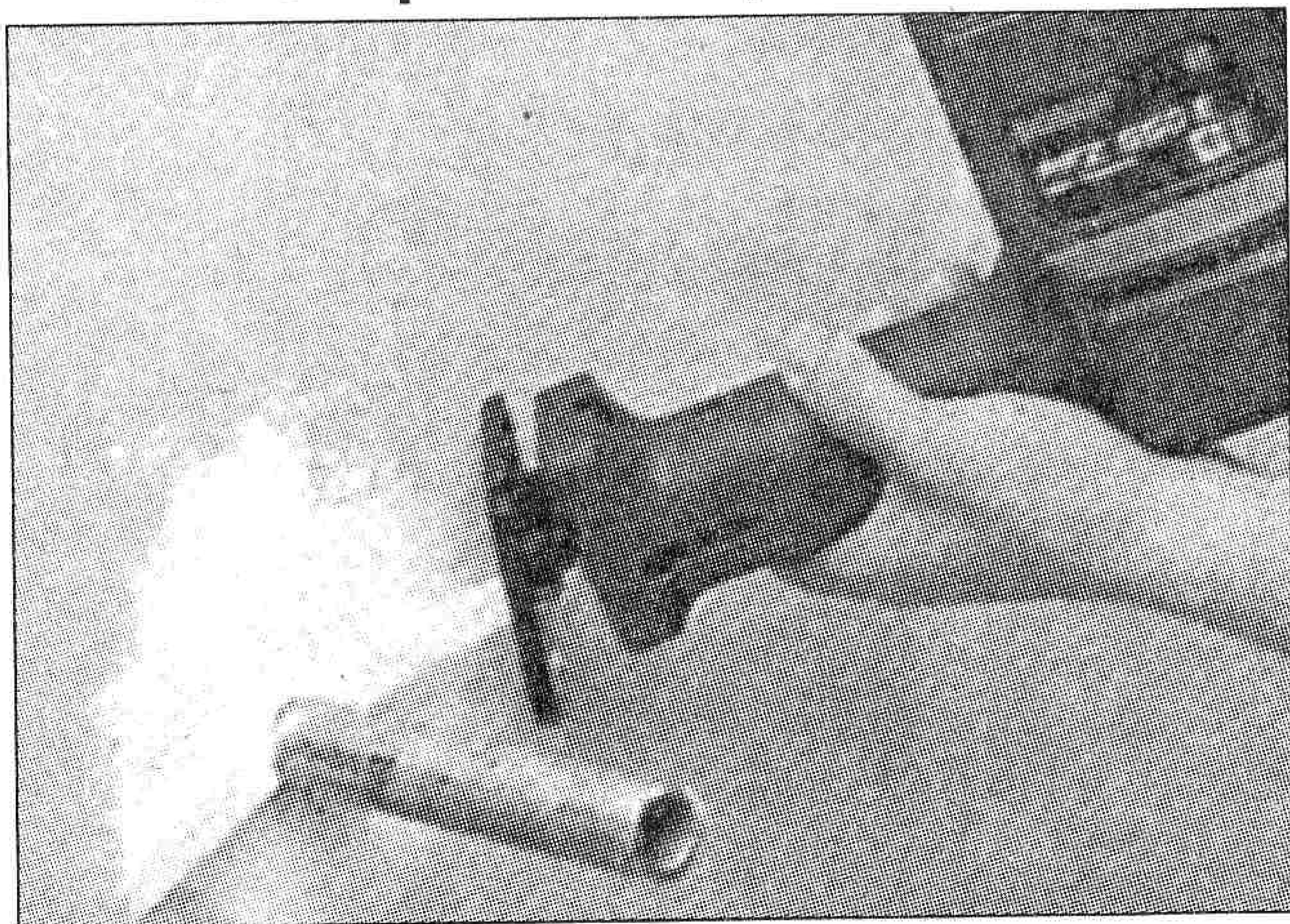
Якщо вам коли-не-коли доводиться різати довгі листи, то придбання спеціальних електроінструментів для різання металу не виправдовує себе.

Мати звичайну електричну ножівку цілком достатньо. Зручніша машинка з електронним регулюванням частоти ходів, що дає змогу узгодити швидкість різання з матеріалом і з ножівковим полотном. Більшість наявних у продажу електроножівок потужністю 300–400 Вт ріжуть заготівлі з конструкційної сталі завтовшки від 5 мм і з алюмінію – до 15 мм. Якщо потрібно розрізати довгі листи, ведіть машинку по опорній планці.

Увага! **БЕРЕЖІТЬСЯ СТРУЖОК**

Електричні ножівки пересуваються тяговим зусиллям, тобто поштовх (власне різальний рух) відбувається під час переміщення полотна догори. Металева стружка летить, отже, теж догори. Тому захищайте очі запобіжними окулярами, а руки – рукавицями! Не будьте легковажними!

Столярна електроножівка

Перевага столярної електроножівки – можливість здійснювати різання матеріалу, зокрема метал, гнучким вузьким полотном без твердої фіксації самого інструмента.

Столярна електроножівка прорізує товстіший листовий шар, ніж слюсарна, наприклад сталевий лист завтовшки до 12 мм і профільний матеріал завтовшки до 8 мм. Це пояснюється більшою потужністю інструмента (у середньому близько 550 Вт) і довшим ходом ножівкового полотна.

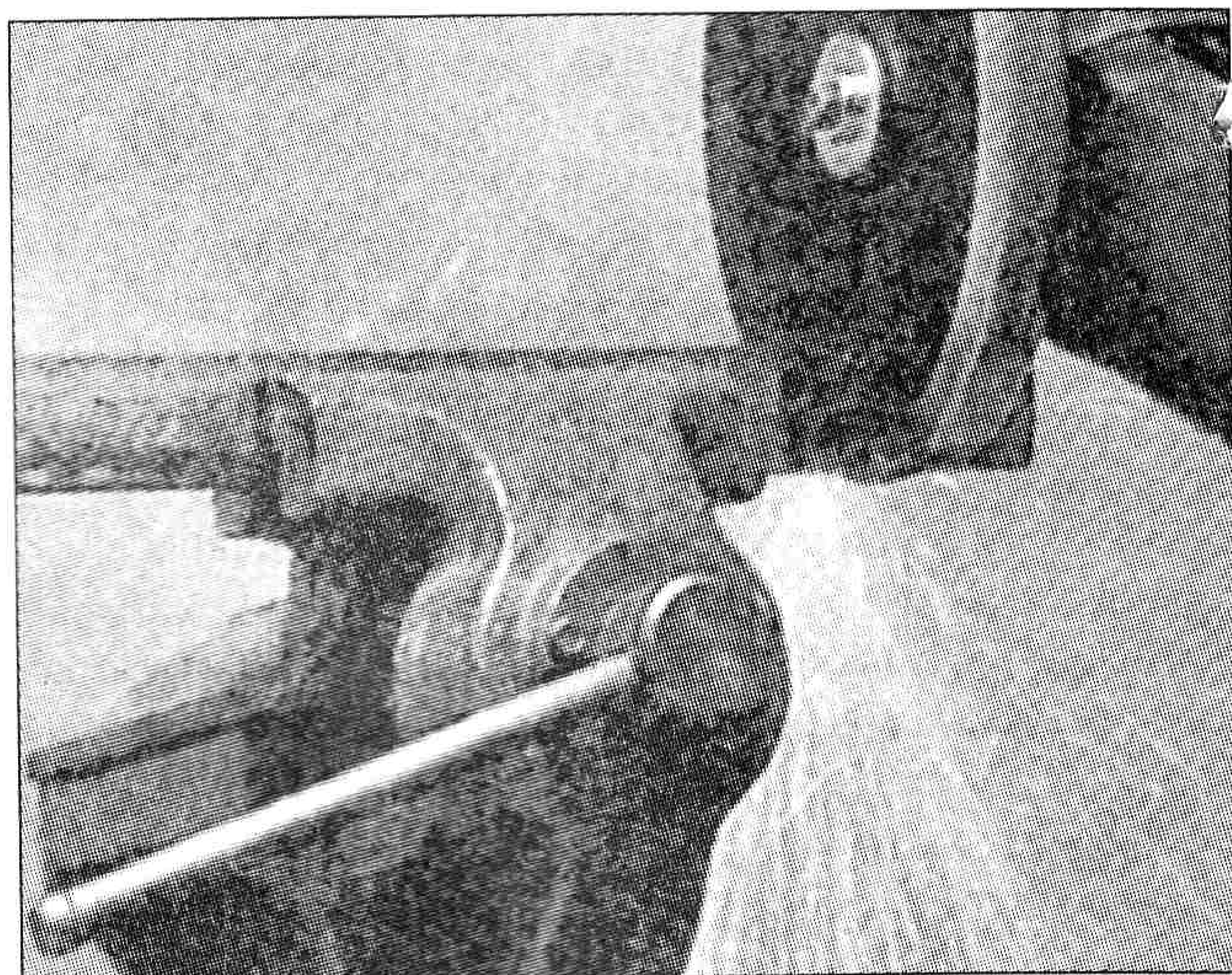
Швидкість різання

На електроножівці можна встановити швидкість різання, що оптимально підходить для конкретного матеріалу, а відтак забезпечити збереження ножівкового полотна. Використання дуже гнучкого біметалічного полотна дає змогу здійснювати різання деталей навіть врівень з поверхнею стіни. Однак довгі прямі розрізи електроножівкою виконати важко.

Порада: як полегшити різання

Ножівкове полотно буде ковзати краще, якщо його протерти мильним розчином або спеціальною емульсією для охолодження різальних інструментів. Крім того, змащені полотна довше залишаються гострими й не так швидко нагріваються.

Шліфувальна машина

Кутовою шліфувальною машиною можна розрізати найтовстіший профільний матеріал. Можливості машини обмежує лише діаметр різального круга

Обробка й різання товстостінних профільних виробів, а також листів завтовшки понад 2 мм – ось де застосовується кутова шліфувальна машина. Звичайно робота ведеться з опорою на руку. Тому, хто часто виконує поперечне різання заготівель, рекомендується придбати підходящу стойку.

Тверда фіксація

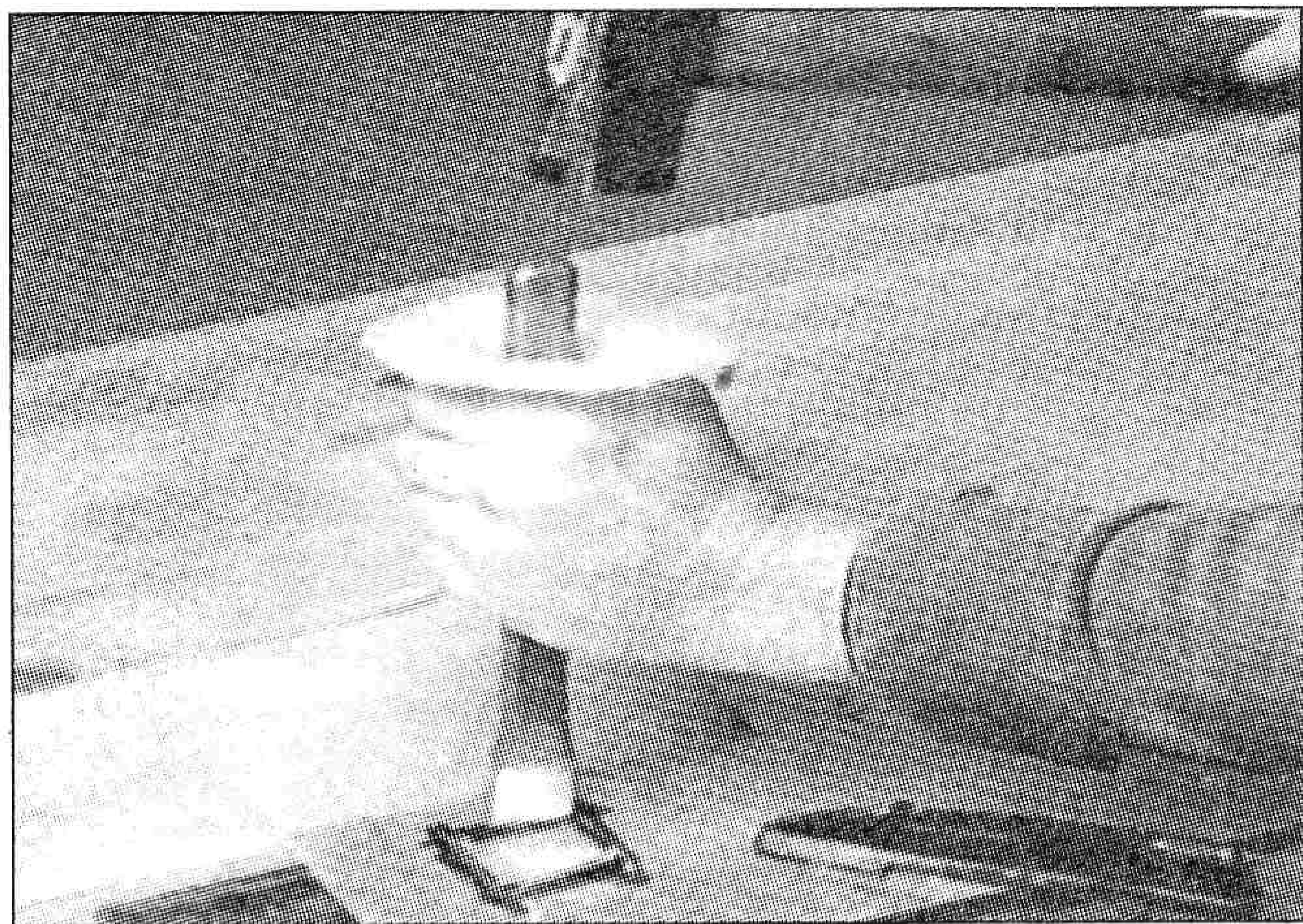
Різання матеріалу машиною вимагає деяких навичок. Воно може виконуватися лише за допомогою спеціальних шліфувальних кіл. Оброблювана деталь має бути міцно закріплена. Під час роботи не слід допускати перекосу машини.

Увага! **ПРАВИЛА БЕЗПЕКИ**

Працювати кутовою шліфувальною машиною можна тільки в захисних окулярах, рукавицях і незайвистому одязі. Можна скористатися протипиловим ре-

спіратором і звукоізолюючими навушниками. Якщо робота ведеться в закритих приміщеннях, то варто ізолювати легкозаймисті речовини, тому що під час різання виникає іскріння.

Зубило

Зубило ставиться на розмітку з невеликим нахилом – під ударом молотка лезо прорубує матеріал.

Такі роботи, як пробивання отворів у товстих листах, зрубування заржавілих гайок, перерубування товстого дроту, найкраще виконуються за допомогою зубила.

Лезо інструмента повинно мати кут загострення 40–60 градусів, бути гостро заточеним і добре загартованим. Якщо різальний край вже після кількох ударів тупиться або деформується, інструмент явно не придатний для подальшої роботи.

Найбільш застосовувані плоскі зубила й крейцмейселі. Різальна частина плоского зубила має ту ж ширину, що й рукоятка. У крейцмейселя лезо розташоване поперек рукоятки й набагато вужче. Для вирубування криволінійних прорізів лезо можна трохи сточити по краях, надавши йому випуклої форми.

Увага!

ДОТРИМУЙТЕСЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ

Працюючи зубилом, надягніть захисні окуляри: шматочки металу, що відскакують, можуть важко поранити очі! Необхідно також використати товсту (15–20 мм) сталеву підкладку й надягати робочі рукавиці.

Ножиці

Листи оцинкованої сталі, міді, латуні й алюмінію завтовшки до 1 мм легко й чисто ріжуться за допомогою спеціальних ножиць. Різання листів високоміцної сталі потребує більших зусиль і відповідно більше часу.

Ручними ножицями із прямими лезами виконують прямі розрізи, із злегка заокругленими лезами – криволінійні. Існують також універсальні ножиці для різання металевих листів. Але незалежно від того, яку форму мають ножиці, доцільно використати задню частину їхніх лез, оскільки там важільна дія максимальна. Завдяки цьому ви будете витрачати значно менше сил.

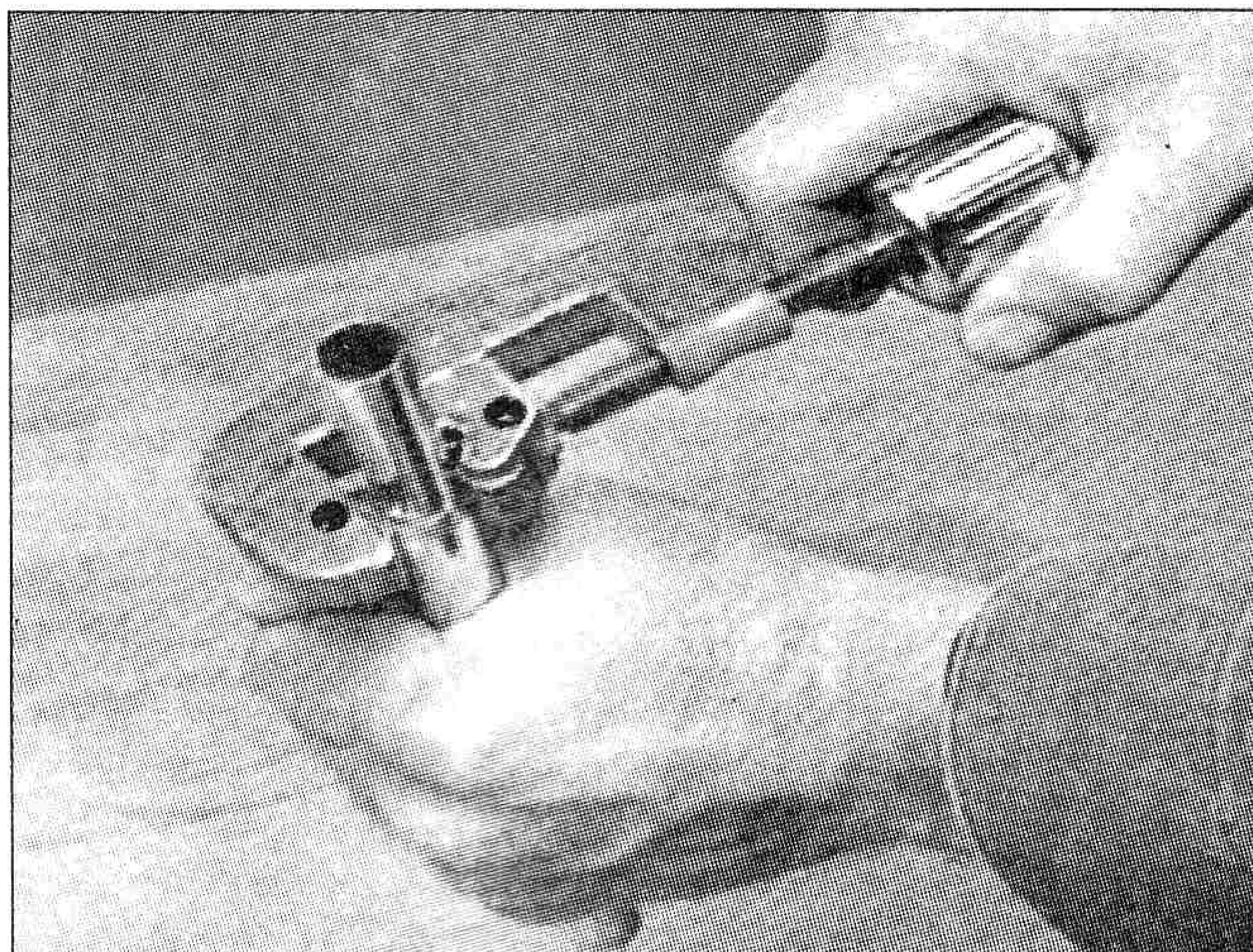
Для різання по кривій лінії краще використати ножиці з легким вигином лез. За допомогою цього простого інструмента можна різати тонкі листи, не затрачаючи великих зусиль.

Увага!

ФАХІВЦЯМ

Для звичайних робіт достатньо мати стандартні ручні ножиці. Як і в будь-якому іншому випадку, чим вища якість інструмента, тим він дорожчий. Якщо ви часто працюєте з листовим металом, варто подумати про придбання ручних важільних (з паралельними лезами) або ж висічних ножиць.

ТРУБОРІЗ

Після кожного оберту інструмента навколо труби положення регулюючого ролика регулюють ручним шпинделем. Після цього різання продовжують.

Розрізати трубу слюсарною ножівкою акуратно й точно під прямим кутом доволі складно. А якщо це тонкостінні мідні труби, які, зазвичай, застосовують під час монтажу кухонного й сантехнічного устаткування, то розрізати їх ножівкою взагалі небажано, оскільки під дією розведених зубів пилки вони легко деформуються, що, у свою чергу, унеможливлює щільне з'єднання таких труб, яке виконують, зазвичай, роликовим зварюванням з роздавлюванням крайок.

Різальний ролик

Для різання труб – особливо тонкостінних – краще використати труборіз. Різальним роликом трубу підводять із невеликим натиском до напрямного ролика, потім труборізом роблять повний оберт. Перед кожним обертом різальний ролик обережно підтискують. Повторюють цю операцію доти, поки труба не буде розрізана.

Видалення задирок

Під час різання труб з дуже тонкими стінками варто вкрай обережно регулювати подачу різального ролика: існує ризик продавити стінку. Краще зробити кілька обертів, подаючи ролик на невелику глибину, ніж намагатися різати з більшим зусиллям. У розрізаної труби на внутрішньому боці залишаються задирки. Їх потрібно акуратно зачистити круглим напилком із дрібною насічкою.

*Підготував **Г. Галкін***

Пропоную...

...постійно найкращі сорти суниці: Ольвія, Кент, Октава, Королева Єлизавета, Сельва, Референта, Перемога та інші (70). Опт, роздріб. Смородину, малину, аґрус, ожину, виноград. Конверт-каталог.

Ю.В. Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н, Черкаська обл., 19615, тел. 8 (0472) 30-29-28

...високоякісну насіннєву картоплю.

В.А. Хілінський,
вул. Метробудівська, 4-а, кв. 39, м. Київ-65, 03065, тел.. 8 (044) 408-26-32, 8 (050) 551-23-82

...саджанці - поштою. Морозостійкий виноград. Актинідія, жимолость, кизил, гумі, ожина та інші ягідні культури. Декоративні кущі та ліани. Підписаний конверт-каталог.

Олександр Федорович Дейцев,
вул. Октябрська, 137, с. Садки, Кременчуцький р-н, Полтавська обл., 39764, тел. 8 (0536) 79-42-10, 8 (066) 222-01-77

...голландські сорти лілій, цибулини та дітки. Нові сорти гладіолусів.

С.П. Крищенко,
бульв. Верховної Ради, 10, кв. 18, м. Київ, 02100

...живці надранньої великоквіткової ромашки, голландські сорти лілій, цибулини та дітки, вигоночні цибулини.

А.В. Притиковський,
вул. Проектна, 14, м. Чернігів, 14034

...живці, саджанці комплексностійких сортів винограду, великоплідні сорти суниці садової. Конверт – прайс-лист з сортами.

Ольга Вікторівна Пояреля,
пр. Дзержинського, 32, м. Донецьк, 83014, тел. 8 (0622) 97-18-57, моб 8 (095) 380-82-62

картоплю сортів: Беллароза, Бернадетте, Червона рута, Скарб та інші. Суниці: Ольвія, Гігант Джорней, Машенька, Королева Єлизавета, Солодкий Чарлі та інші. Смородину: Краса Львова, Ювілейна Копаня, Черешнева, Екзотика й інші. Конверт–каталог.

Станіслав Антонович Кусторовський,
вул. К. Маркса, 24, кв. 21, м. Шепетівка, Хмельницька обл., 30400, тел. 8 (03840) 54-55-9

...тюльпани, лілії, гладіолуси. Конверт–каталог.

В.Н. Шаповалова,
вул. 2 Краснознаменна, 10, кв. 28, Луганськ, 91029

...шиншили дорослі і молодняк.

смт Голованівськ, тел. 8 (050) 98-205-90

...корейські свині-молодняк та поросні свиноматки.

м. Ставище, Київська обл., тел. 8 (0264) 5-42-26; 8 (096) 314-64-96

...корейські свині, молодняк та поросні свиноматки. Великий вибір.

м. Васильків, Київська обл., тел. 8 (271) 2-14-81, 8 (066) 753-21-19

...троянди, тюльпани, нарциси. Конверт – кольоровий каталог.

Поліна Олександрівна Козлова,
вул. Свідерського, 45, м. Бахчисарай, Крим, 98403, тел. 8 (06554) 4-22-77, 4-43-98

...саджанці троянд усіх видів цілорічно (понад 300 сортів). Сіянці шипшини, живці.

Микола Васильович Громлюк,
с. Кірове, Комінтернівський р-н, Одеська обл., 67520, тел. 8 (04855) 6-62-31, 8 (097) 275-24-22

...сортові тюльпани, гіацинти, крокуси, нарциси на вигонку і озеленення. Конверт – каталог.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл., 45070

...високоврожайну смачну картоплю. Супереліта.

Володимир Іванович Петренко,
с. Березова Лука, Гадяцький р-н, Полтавська обл., 37342, тел. 8 (067) 707-37-40

...новинки хризантем! На осінь маточники: великоквіткової на зріз, мультифлора, голландської гіллячкової, корейської зимуючої та ін. Конверт – каталог.

Л.В. Петрусенко-Касьянова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл., 45070

...велику колекцію новітніх сортів картоплі світової селекції. Найвищі репродукції, розмноження на півночі України. Посилки 6–10 кг. Конверт – каталог.

Костянтин Юрійович Давидовський,
просп. Корольова, 2-в, кв. 64, м. Київ, 03134, тел. 8 (044) 402-58-00, 8 (066) 212-99-70

...гуртом та вроздріб широкий асортимент саджанців плодово-ягідних та декоративних культур у контейнерах – на місці, з відкритою кореневою системою – поштою. Троянди, клематиси, каприфоль, вейгели та багато іншого. Ціни доступні, існують знижки. Висилаємо каталог у підписаному вами конверті.

Тетяна та Андрій Левицькі,
вул. Корольова, 56-в, м. Вінниця, 21008, тел.8(0432)43-70-11

...саджанці та чубуки новітніх комплексностійких сортів винограду, смородини, агрусу, малини. Новинки селекції.

Володимир Аполлінарійович Шпак,
вул.60 років Жовтня, 55-а, м. Карлівка, Полтавська обл., 39500

...троянди, тюльпани, нарциси, іриси. Конверт – каталог.

Надія Петрівна Кормиленко,
вул. Свідерського, 43, м. Бахчисарай, Крим, 98403

...саджанці: суниць великоплідних Маршалл, Машенька (по 3) Чомора Турусі (4), дейції, спіреї, жовто- та чорноплідної малини (по 7 грн.), деревоподібної смородини, безколючкової ожини, барбарисів, троянд – по 10 гривень за 1 саджанець. Пересилка – 8 гривень.

Олег Васильович Грогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27, м. Козятин, Вінницька обл., 22100

...саджанці та чубуки винограду. Конверт – каталог.

Г.В. Теслюк,
вул. Комсомольська, 35,м. Карлівка, Полтавська обл., 39500, тел. 8 (050) 630-93-74

...продам в'єтнамських поросят.

Олександр Конюшенко,
с. Правдівка, Ярмолинецький р-н, Хмельницька обл., 32130. тел. 380-975783237

...насіння великоплідного горіха, саджанці горіха Ідеал, повстистої вишні, ожини Тайбері, полуниці Гігант – плоди розміром з куряче яйце та ін. Конверт – каталог.

Я. А. Конет,
с. Поділля, Заліщицький р-н, Тернопільська обл., 48613

...саджанці, чубуки 130 сортів винограду. Найкращі сорти великоплідної малини, суниці садової. Конверт – каталог.

Тамара Онищенко,
вул. Санітарна, 19, м. Запоріжжя, 69118, тел. 8 (061) 769-81-50, 8 (066) 755-50-38

...корейські свині поросні.

Тетіївський р-н, Київська обл., тел. 8 (097) 494-18-35

...досвідчений агроном після багаторічного сортового відбору на врожайність, морозостійкість, великоплідність перешле саджанці винограду, гроноподібного грецького горіха, фундука. Конверт – каталог.

Микола Юхимович Пічний,
вул. Горіхова, 45, м. Кіровоград-19, 25019

...агроном-виноградар пропонує саджанці, чубуки, Каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84, м. Запоріжжя, 69120, тел. 8 (0612) 67-49-53, моб. 8 (066) 772-58-89, 8 (095) 746-51-66
E-mail: Olefir@ukr.net

... накладною платою гофровані гладіолуси 280 сортів. Осінні знижки. Реалізація з 20 вересня 2007 р. Конверт – каталог.

В.В. Трепачко,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка, Чернігівська обл., 17200

...магнолії (20 видів і форм), рододендрони (20), клени пурпуролисті (2), верби карликові різнокольорові (10). Конверт із з/а – каталог.

Марія Іванівна Теребич,
с. Хоросниця, Мостиський р-н, Львівська обл., 81331, тел. 8 (097) 586-77-95, 8 (050) 981-68-09

...приватний плодорозсадник реалізує з осені, цілу зиму поштою, самовивозом та автобусами миргородського напрямку великий асортимент плодово-ягідних культур сортів вітчизняної та зарубіжної селекції. Статті з плодорозсадництва і таблиці помологічного опису сортів. Замовлення каталогів цілий рік. Конверт – каталог.

Леонід Ілліч Проказін,
вул. Воскресенська, 18, кв. 2,
м. Миргород, Полтавська обл., 37600,
тел. в пит. 8 (05355) 343-43

...високоврожайну картоплю Пірол, Фінка, Ароза, Моллі (90).

Ніна Костишина,
с. Стрижівка, Любарський р-н, Житомирська обл., 13100,
тел. 8 (097) 805-02-59

...корейські поросята.

Дніпропетровська обл.,
тел. 8 (067) 963-30-51

...саджанці актинідії, унабі, лаванди, вітекса, обліпихи, малини, суниці садової, п'ятипала. Лікарські рослини, пряні, овочеві, декоративні та багато ін. (близько 300 видів).

Лідія Іванівна Єлагіна,
п/с 210, м. Нікополь, Дніпропетровська обл., 53219,
тел. 8 (0566) 675-066

...великий вибір насіння помідорів любительських сортів, у т.ч. рідкісних, а також перцю, баклажанів, однорічних квітів та ін. Конверт – каталог.

В.В. Паранчук,
пл. Меліораторів, 4/36, смт Брилівка, Херсонська обл., 75143

...картоплю найкращих сортів (50): Агаве, Адретта, Ароза, Беллароза, Бернадет, Джемі, Повінь, Слов'янка, Червона Рута, Рокко, Тайфун... Насіння помідорів – сорти найрізноманітніших форм та кольорів, інших культур, розторопші, синюхи... Конверт – каталог.

О.А. Горбач,
вул. Гагаріна, 18, м. Сарни, Рівненська обл., 34503

...саджанці, живці високосортних плодово-ягідних та декоративних гарноквітуючих кущів. Заадресований конверт – каталог.

О.Т. Гудь,
вул. Коцюбинського, 4/2, м. Тернопіль, 46002

...сортову високоврожайну картоплю з півночі України. Конверт – каталог.

С.А. Пилипков,
с. Ковтунове, Шосткінський р-н, Сумська обл., 41122,
тел. 8 (095) 932-27-47

...женьшень, каліфорнійські черв'яки, морський рис, чайний, кефірний, садові гриби, виноград, садову фіалку.

Борис Олександрович Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...суницю садову великоплідну, а також витку з рожевими квітками. Каталог.

Валентина Федорівна Соловйова,
а/с 17, м. Нова Каховка, Херсонська обл., 74900,
тел. 8 (05549) 705-50

...старі та нові, надійні, провірені часом і морозами сорти винограду.

Ніна Олександрівна Скубачевська,
вул. Леніна, 135-Б, м. Диканька, Полтавська обл., 38500

...саджанці колоноподібної груші (3), шовковиці (8), жимолості (4), малини (28), аґрусу, ожини, винограду, троянди, клематиси. Конверт – каталог.

Валентин Олександрович Криворотько,
с. Бутовці, Хорольський р-н, Полтавська обл., 37823

...саджанці: красивоквітуючих, вічнозелених, декоративнолистяних, хвойних, плодових (хурма, актинідія, ківі, гранат), оранжерейних (папайя, фейхоа, кавове дерево, томарилло, лимони, мандарини, апельсини, цитрон, бергамот). Канни, іриси, лілійники. Для басейнів: німфею, рогіз, аїр та інші.

С.В. Тимофеєва,
вул. Вечірня, 11, м. Севастополь, 99018

...нові сорти для інтенсивних низькорослих садів. Яблуня, груша, кісточкові, вегетативні підщепи. Саджанці, окулянти, живці.

П.М. Медолиз,
вул. Урбайліса, 9, м. Умань, 20300,
тел. 8 (04744) 3-09-86, 8 (097) 261-36-23

...садивний матеріал альстромерії, цибулини оптом для вигонки. Дітки тюльпанів, кущі троянд оптом. Широкий асортимент, висока якість.

Т. Пилипенко,
пр. Комунарів, 31, м. Мелітополь, Запорізька обл., 72304,
тел. 8 (097) 792-21-84

...найурожайніші, найкращі сорти картоплі: є еліта, високі репродукції – Купалінка, Чародій, Здабиток, Лаура, Мірабел, Барста, Аладдін, Агаве, Імпала, Беллароза (25) посилками по 6–10 кг.

Т.В. Медведєва,
пр. Заводський, 13, м. Новгород-Сіверський,
Чернігівська обл., 16000,
тел. 8 (04658) 2-26-38

...велику колекцію великоплідної суниці садової.

Анатолій Миколайович Корсакевич,
вул. О. Кошового, 33/8, м. Чернігів, 14029,
тел. 8 (097) 338-83-92

...післяплатою саджанці ремонтантної великоплідної малини Мрія фермера. 6 саджанців з пересилкою – 30 грн.

В.С. Швець,
с. Політанки, Миргородський р-н, Вінницька обл., 23542

...кури, молодняк порід: кохінхін (чорний); брама (світла, золотиста, куріпчаста), бентамки.

Костянтин Надобко,
м. Вінниця,
тел. 8 (096) 313-85-85

...саджанці та насіння звичайних, нових, рідкісних культур та квітів з власної колекції, понад 800 найменувань.

О.І. Джус,
с. Малі Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

...в'єтнамські поросята.

Київська обл.,
тел. 8 (067) 605-80-99, 8 (096) 415-43-94

...саджанці великоплідної смородини (39), порічок (17), аґрусу (15), малини (11); садивну картоплю (50); лілії (10). Каталог у вашому конверті.

В.Б. Мосціпан,
пров. Чайковського, 8, м. Прилуки, 17502

...гладіолуси, жоржини, картоплю. Конверт з маркою 85 коп. – каталоги.

К.Я. Войтенко,
а/с 103, м. Ромни, Сумська обл., 42000

...саджанці смородини, порічок районованих та перспективних сортів (50), аґрусу; самшит; гладіолуси; канни (11). Великий вибір, багато новинок. Ваш конверт.

Г.С. Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...гліцинію, гібіскус гібридний, тамарикс та інші багаторічники.

Олена Георгіївна Башкова,
а/с 27, вул. Князєва, 28/8, м. Татарбунари,
Одеська обл., 68100

...гладіолуси, тюльпани, нарциси, клематиси – сучасні сорти на зріз і для квітників. Низькі ціни. Безкоштовні інструкції, консультації. Каталог – у вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 33, м. Кременчук, Полтавська обл., 39608,
тел. 8 (05366) 6-89-51

...насіння гарбузів, кавунів, динь, огірків, кабачків, патисонів, помідорів, перцю, капусти, буряків, баклажанів, гороху, квасолі, кукурудзи, розторопші (рецепти), квітів – післяплатою. Замовлення каталога листом (конверт замовника) або за тел. 8 (05342) 98-119.

Валентина Іванівна Чебаненко,
с. Бреусівка, Козельщинський р-н,
Полтавська обл., 39150

...картоплю: добірні, найстійкіші сорти – поштою. Найвищі репродукції. Консультації.

О.П. Юренко,
вул. Артема, 1, с. Диканька, Полтавська обл., 39500,
тел. 8 (05351) 9-16-97

...ожину садову безколючкову, лимонник китайський.

а/с 49, м. Київ, 03049

...великоплідні сорти малини.

М.М. Макаренко,
с. Любомирка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27316

...продам будинок (госпбудівлі), 80 соток, можливість користуватися до 2 га. Чернігівська обл., 100 км від Києва (недорого). Можлива співпраця в галузі овочівництва з прибутком до 50 тис. грн. за сезон.

Тел. 8 (066) 255-81-68

..."еко-акселератів", 6 книг, 3 комп'ютерні диски з вирощування еко-акселератів кролів. Методика, креслення, відеофільми. Клітки, кролі, збут.

Тел. 8 (03848) 4-14-88, 8 (096) 911-65-85

...розпродаж корейських поросят, свиноматок.

м. Буча, Київська обл., тел. 8 (050) 383-79-15, 8 (04499) 996-72

...саджанці та чубуки комплексностійких сортів винограду (30).

Володимир Вячеславович Срібний,
с. Новоселиця, Ульяновський р-н, Кіровоградська обл., 26423, тел. 8 (096) 770-68-06

...корейські поросята, свиноматки, кнури.

Вінницька обл., тел. 8 (097) 297-53-23

...зааненські кози. **Розпродаж.**

Харківщина, тел. 8 (067) 359-89-42

...аґрус (5), порічки (4), малину (6), ожину, суницю (8), фундук (8), елеутерокок, бузок (5), підщепу ВСЛ-2, картоплю (26).

А.І. Користятинець,
с. Головниця, Корецький р-н, Рівненська обл., 34742, тел. 8 (097) 381-23-09

...декоративні качки, мандаринки, каролінки, павичі індійські, білі, чорноплечі.

С.М. Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка, Уманський р-н, Черкаська обл., 20300, тел. 8 (050) 383-82-88

...конструкції міні-тракторів (10 моделей) – 20 грн. і каталог.
а/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500

...саджанці яблуні, груші, персика, абрикоса, сливи, черешні, вишні.

В.В. Піддубний,
фермерське господарство "Інтенсивний сад", с. Кам'яне, Новоархангельський р-н, Кіровоградська обл., тел. моб. 8 (067) 475-23-11, дом. 8 (05255) 3-42-44

...фазани декоративні жовто-золоті, темно-золоті, золоті, алмазні, срібні, королівські, еліотта.

Тел. 8 (097) 514-37-74

...реалізую на місці і висилаю поштою чубуки і саджанці винограду. Конверт – каталог.

Віктор Іванович Пришляк,
вул. Скоробрехи,5, смт Маньківка, Черкаська обл., 20100, тел. 8 (04748) 6-12-07

...малину (10): Гусар, Геракл, Крепиш. Смородину чорну (8): Гамма, Надєжда, Лєнтяй, Селечинська, Екзотика, Легенда, Краса Львова, Ювілейна Копаня, Черешнева, Перун; порічки: рожеві – Чудесна; білі – Смолянинова; жовті – Імператорська; червоні – Рондом і Джонкер; вишневі – Червона Віксне. Аґрус (10): Малахіт, Безколючковий, Красень, Роднік, Чорномор. Обліпиха (12): рання, безколючкова, великоплідна. Йошта (6); жимолость (12) – 4 сорти; гумі (15); калину (12); повстисту вишню (8); фундук (15); лимонник (15); актинідію – чоловічу і жіночу (по 30); безколючкову ожину (12); крондаль (10); журавлину (12); брусницю (20); голубику (чорниця) високорослу (30): Патріот, Блюкроп, Дарроу. Мітлиця пагононосна – 10 грн. 1 кв. дм. з пересилкою. Поштові витрати: передоплатою – 6 грн., післяплатою – 10 грн.

Галина Аркадіївна Соколова,
проспект Героїв, 12, кв.384, м. Дніпропетровськ, 49100

Шановні читачі журналу "Дім, сад, город"! Оголошення на сторінках нашого журналу платні. Якщо ви бажаєте розмістити свої оголошення, вам потрібно переказати на розрахунковий рахунок № 26006026435831 у Печерському відділенні Київської міської філії АКБ "Укрсоцбанк", МФО 322012, код 25662848 по 2,50 грн. за кожне слово, враховуючи адресу, прізвище і телефони та рекомендованим листом надіслати текст оголошення і квитанцію про оплату на адресу редакції. Коли ви самостійно рахуєте свій текст, будь-ласка, враховуйте всі слова і знаки більше двох; номер телефону – як три слова.

До чергового номера включаються ті оголошення, що надійшли за місяць до випуску журналу. Всі тексти оголошень здаються до друку до 1-го числа кожного місяця.

Адреса редакції:
вул. Заболотного, 19, м. Київ-680, 03680, МСП-680.

(Продовження. Початок на с. 15)

сечогінне, для зниження тиску, при хворобах печінки, фурункулах, екземах, гастритах із зниженою кислотністю. Ягоди, квітки і навіть кора багаті на вітаміни, ефірні олії, аскорбінову кислоту, а також пектини, здатні виводити радіоактивні речовини з організму. І в цьому простому питанні у нас є гіркий "калиновий" досвід. Купили на базарі дешево кущ калини, який добре прижився і дав на третій рік непоганий урожай, але ягоди виявилися дрібними і гіркими навіть після морозів. Це тепер уже виписали калину садову солодку, але плоди вона дасть тільки років через три, а в результаті втрачено шість років. Тому найліпше саджанці купувати у спеціалізованих розсадниках або у знайомих садівників-аматорів. Уже виведені селекціонерами малогіркі сорти калини, такі як Зірниця, Тайожні рубіни, Жолобківська.

Наступний у нас "кизиловий" досвід. Промислових насаджень цієї древньої плодової рослини, на жаль, немає і по достоїнству її оцінили лише садівники-аматори. Кизил (дерен) здатний давати якісні плоди без хімічних обробок, відзначається високою зимостійкістю, регулярною врожайністю, добрим смаком та лікувальними властивостями, як кровоспинний, тонізуючий, бактерицидний засіб. Ягоди кизилу вживають за малокрів'я, ревматизму, цинги, лихоманки, ангіни, діабету, захворювань серцево-судинної системи, запалення печінки, нирок і жовчного міхура, нормалізують тиск, покращують обмін речовин в організмі. Цілющі властивості мають також листки рослини, кісточки плодів, кора і навіть коріння.

Для забезпечення гарного плодоношення необхідне перехресне запилення, тобто садити слід не менше двох рослин і бажано різних сортів. Хоч є сорти, які частково зав'язують плоди і при самозапиленні: Лук'янівський, Євгенія.

Добре росте кизил на відкритих місцях, легко витримує невелике затінення, але в затінку плодоносить погано. Квітує кизил раніше за решту плодових культур, крім фундука, – з кінця березня до середини квітня гарними яскравими жовтими квітками. Нетривалих заморозків під час цвітіння не боїться. Росте на будь-яких ґрунтах, але краще плодоносить на легких родючих, а при внесенні вапна пришвидшує ріст і плодоношення. Дуже ефективне для кизилу мульчування верхнього шару ґрунту для збереження вологи. В перші роки після садіння кизил варто підживлювати органічними і мінеральними добривами, регулярно поливати, що не так важливо для дорослої рослини.

Розмножується кизил насінням, відсадками, зеленими живцями. Висаджувати бажано чотирирічні рослини кизилу (можна і старші), бо у перші роки він дуже повільно росте і, відповідно, пізніше починає плодоносити. Цей висновок якраз із власного досвіду, позаяк висадили ми три дворічки три роки тому, зекономивши при цьому гривень 15 і все ще чекаємо врожаю та дуже жалкуємо про згаяний час.

До речі – про фундук. Це садова форма ліщини (лісового горіха), найраніше квітуючої культури. Квітує фундук у березні, невибагливий до умов вирощування, не потребує обрізування (крім санітарного), слабо пошкоджується шкідниками та вражується хворобами. Плоди великі, дуже смачні, містять до 70% жирів, до 18% білків. Наявність каротину, амінокислот, вишуканий смак роблять фундук улюбленими ласощами для дітей і дорослих.

Росте і плодоносить фундук сотні років. Темно-зелені красиві кущі прикрасять будь-який пейзаж. Тільки садити слід кілька різних сортів, знову ж таки для перехресного запилення.

Фундук можна розмножувати відсадками, зеленими живцями, поділом куща. За насіннєвого розмноження може не успадкувати сортових якостей. Обов'язково посадіть у власному саду цю корисну рослину, то й правнуки згадуватимуть вас з вдячністю.

А що стосується волоського горіха, то ми відмовились від його вирощування, виходячи з досвіду інших садівників. Дорослий горіх займає величезну площу, а врожай з нього, у кращому випадку, відро, позаяк не всі, хто його вирощує, знають, що садити слід не менше трьох сортів для взаємного запилення. У крайньому разі можна порадити тим, у кого погано плодоносить грецький горіх, прищепити в його крону кілька різних сортів. Якщо розмножувати насінням, то під час садіння слід покласти горіх на ребро, проросток буде швидко розвиватися і рослина заквітує вже на п'ятий рік.

Варта уваги ще й така рослина, як ірга. Це багаторічний плодовий чагарник. Росте і плодоносить за омолоджувального обрізування до 60 років. Якщо висадити кореневими відсадками, плодоносити починає на 2–3-й рік, зимостійкість приголомшлива – до мінус 50°С, до ґрунтів невибаглива, добре росте навіть на заболочених місцях, витримує затінок. Рослина самозапильна, тому достатньо висадити один кущ. Квітує ірга на початку травня красивим пишним білим цвітом, схожим на цвітіння черемшини, з таким же запашним ароматом, витримує заморозки під час цвітіння до мінус 7°С. І що дуже важливо: ягоди у неї смачні, прісно-солодкі, розміром з велику смородину, звисають гронами, що полегшує збирання, містять у собі каротин, вітаміни, дубильні речовини. Використовуються в народній медицині для профілактики і лікування серцево-судинних захворювань, атеросклерозу, діабету, при шлунково-кишкових захворюваннях, для покращення зору. Соком із ягід полощуть горло при ангіні. Із ягід ірги варять варення, компоти, додаючи кислі ягоди або лимонну кислоту. Завдяки декоративним, харчовим і лікувальним властивостям ірга заслуговує почесного місця в будь-якому саду.

Ще хочеться порадити садівникам посадити лимонник китайський – багаторічну ліану, що має унікальні цілющі властивості. Напої і настоянки з ягід, листків і кори лимонника сприяють зняттю втоми, знімають депресію, підвищують працездатність, поліпшують гостроту слуху й зору, мають протизапальні, бактерицидні і протипухлинні властивості, поліпшують обмін речовин, зменшують частоту серцевих скорочень, допомагають від кашлю, підвищують тиск.

Лимонник китайський вживають при імпотенції, для лікування ран і опіків, для профілактики грипу і як загальнозміцнювальне для здорових людей. Його листя є першим замінником чаю. Вся рослина має лимонний запах, а при цвітінні виділяється неперевершений аромат. Ягоди використовують для одержання соку, приготування сиропу, желе, мармеладу, їх пересипають цукром у співвідношенні 1:1 і зберігають у прохолодному місці. Жменя сухих ягід дасть силу ослабленому організму в екстремальних умовах без вживання їжі (спортсменам, учасникам експедицій тощо).

Лимонник – рослина світлолюбна, зимостійка, не пошкоджується шкідниками і не уражується хворобами,

потребує опори, в затінку не плодоносить, полюбляє помірний полив. Розмножується кореневими паростками, відсадками, живцями. Краще садити дві рослини. У нас лимонник плодоносить уже два роки. Це чоловік настояв на його придбанні, позаяк він родом з Владивостока. Це – ягода його дитинства, там лимонник росте в природних умовах. А я ціле літо чогось об'їдаю молоді гілочки, просто не можу пройти повз нього, навіть урожай знизився, а баночка ягід з цукром стоїть у холодильнику і ми цілу зиму додаємо до чаю.

Хочеться дати ще кілька порад людям, котрі мають намір посадити сад. Розпочинати слід не з придбання саджанців, а з вивчення потрібної літератури або хоч би з ознайомлення з нею.

Якщо у ваших знайомих або сусідів є сад, не посоромтесь попросити поради, які сорти краще підходять для вашої місцевості, як розмістити дерева і кущі на вашій ділянці і багато іншого.

Накидайте план ділянки, де і що має рости. При цьому слід врахувати, що кожний вид плодових дерев краще себе почуває в сусідстві із своїм родичем, тобто яблуня з яблунею, груша з грушею, іншими словами – садити групами. Вишня, зокрема, погано росте і плодоносить у сусідстві із сливою, то їх слід садити в різних кінцях саду.

Дерева розміщуйте в саду рядами з півночі на південь для кращого освітлення їх сонцем. Необхідно також знати, що після викорчуваних старих дерев на їхньому місці не можна садити молоді одного і того ж виду: яблуню після яблуні тощо, інакше хвороби старого дерева перейдуть на молоде.

Обов'язково зазначте у складеному плані ділянки, де, що і коли посадили. Не шкодуйте грошей на садивний матеріал. Не купуйте саджанці у випадкових людей, на стихійних ринках.

Краще вибирати районовані сорти плодових дерев, тобто ті, котрі призвичаїлися до умов вашої кліматичної зони.

Купуючи саджанці, особливу увагу звертайте на кореневу систему: чим вона більша, тим швидше приживиться і краще росте дерево після садіння. Всі пошкоджені під час викопування та уражені хворобами частини коренів обріжте до здорового місця. Зрізи мають бути білими, гладенькими і звернені донизу. Привезені саджанці ставлять на 1–2 доби у воду, перед садінням вмочують у глиняну бовтанку для кращого прилипання землі, а після садіння регулярно поливають, пам'ятаючи про те, що нові обростаючі корінчики з'являться не раніше, ніж через місяць. Чим гірше коріння, тим сильніше обрізують надземну частину саджанців.

Плануючи присадибну або дачну ділянку будь-якої величини, залиште місце для газону. Але це не означає, що вся територія має бути засіяна травою. Дивлячись на сучасні багаті садиби з їх випещеними газонами і декоративною рослинністю, мені чогось жаль тих господарів, котрі, наслідуючи моду, позбавляють себе великого задоволення зірвати вирощене власними руками яблучко, вишеньку, грушку... Які ніколи не дізнаються, яку насолоду має усвідомлення того, що тобі це під силу, що плодами твоєї праці будуть смакувати нащадки, адже окремі дерева і кущі живуть і плодоносять до 300 років!

Ніна Мисливцева,
м. Кролевець, Сумська обл.

Будівництво власного житла – це завжди проблема. Адже навіть за наявності чималих коштів необхідно буде майже щодня вирішувати багато різних питань, відповіді на які, здається, просто неможливо знайти самотужки. Враховуючи складність обставин, важливість і гостроту проблеми, нерідко вся родина починає сперечатися, "проробляючи" ті чи інші варіанти і шукаючи найреальніші шляхи їхнього вирішення. Однак є значно простіший шлях – звернутися по допомогу до фахівців, які врахують побажання всіх членів родини і допоможуть втілити у реальність давно омріяне власне житло.

Проте чи не найголовнішу проблему все ж таки доведеться вирішувати самим забудовникам. Адже від того, який проект будинку вони оберуть, залежатиме і вартість майбутньої будівлі, і рівень її комфортності та багато інших, не менш важливих чинників.

Поєднання виразності та простих форм

Проект індивідуального житлового будинку, який пропонують нашим читачам А. Кликова, Г. Ушаков та О. Романова, кардинально відрізняється від звичних для нас будівель, які виростають нині як гриби в котеджних містечках, селищах міського типу та передмістях великих міст. Як зазначалося вище, зовні будинок нагадує великий сучасний корабель, що поважно пливе серед навколишнього ландшафту. Таке враження створюється завдяки органічному поєднанню виразної композиції будівлі та її простих форм, а також застосуванню окремих конструктивних і декоративних елементів стилю Хай-Тек, доволі поширеному нині.

Цікавою особливістю оселі є вдало застосована суперграфіка у вигляді широких яскравих смуг, що підкреслюють геометричність форм будівлі та підсилюють композиційне домінування горизонталей. Так, з одного боку ці горизонталі надають певного спокою напруженій об'ємній композиції, а з іншого – застосування вдало підібраного поєднання кольорів емоційно збагачує зовнішній вигляд і саму форму будинку.

Саме завдяки таким нетрадиційним засобам авторам вдалося уникнути недоліку, притаманного багатьом сучасним індивідуальним будинкам, які належать до так званої "білої архітектури", – геометрично-рафінованої форми споруди, яка набуває чужорідності серед звичного природного оточення.

Однак слід зазначити, що не зважаючи на яскраву суперграфіку загальна стилістика будинку підкреслено машинна, а об'ємна композиція – абстрактно-геометрична. І це також необхідно враховувати майбутнім забудовникам.

Не покрівля, а тераси

Нетрадиційним і дуже оригінальним є покриття будинку. Власне, це взагалі не покриття, адже воно складається з системи різнорівневих терас, які можна експлуатувати. Легкі металеві огорожі цих терас неначе перетворюються на корабельні палуби, що надає будинку чарівності і навіть загадковості та робить його ще більш схожим на справжній корабель.

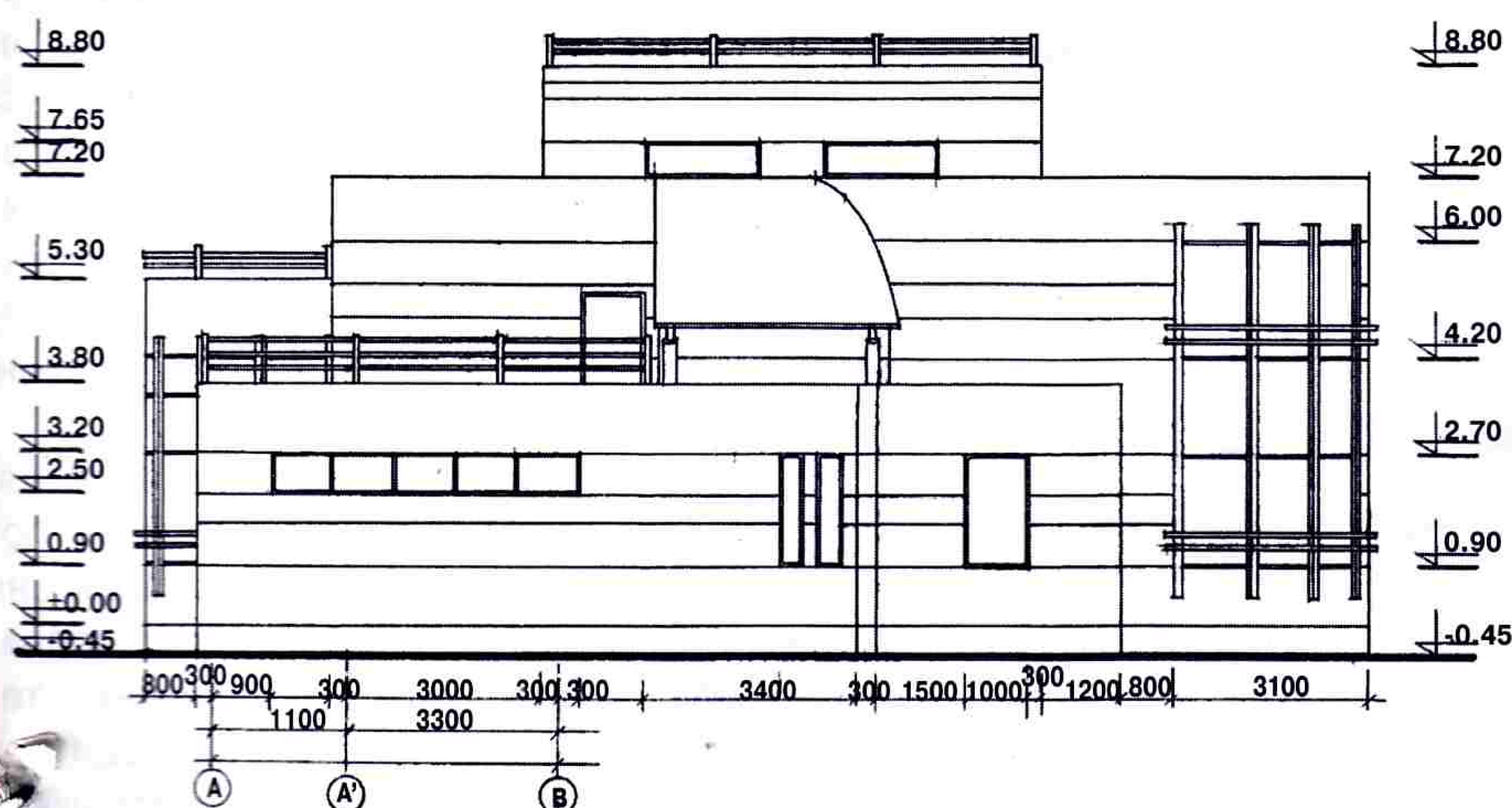

Авторський проект

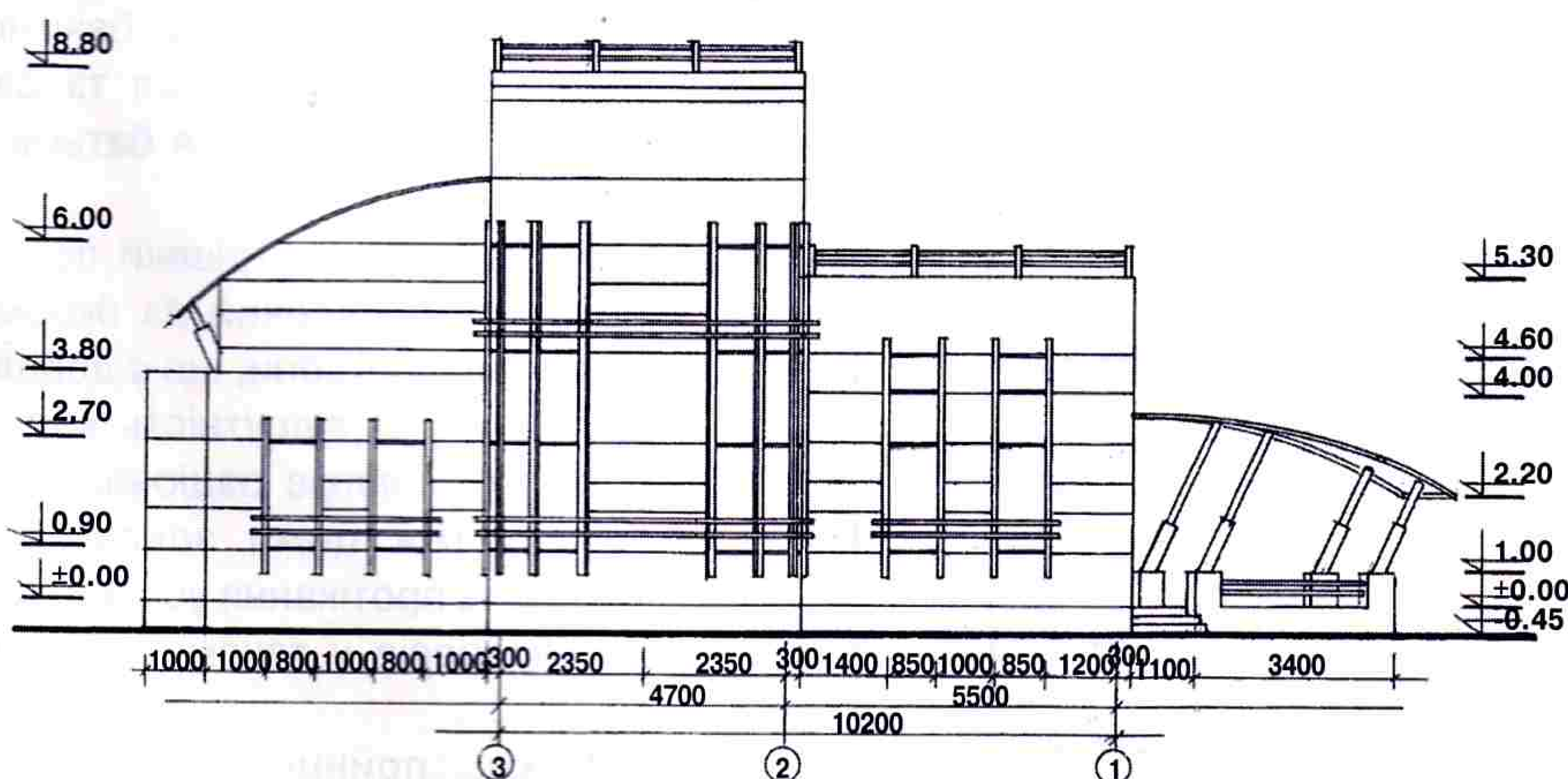
Мій дім – мій корабель

Пропонуємо доволі оригінальний будинок, що зовні дуже нагадує корабель. Напевне, його господарі завжди почуватимуться керманичами власної долі.

Загальна площа – 204,8 м². Житлова площа – 105,8 м². Кількість житлових кімнат – 5. Кількість поверхів – 2.

Фасад в осях А–В

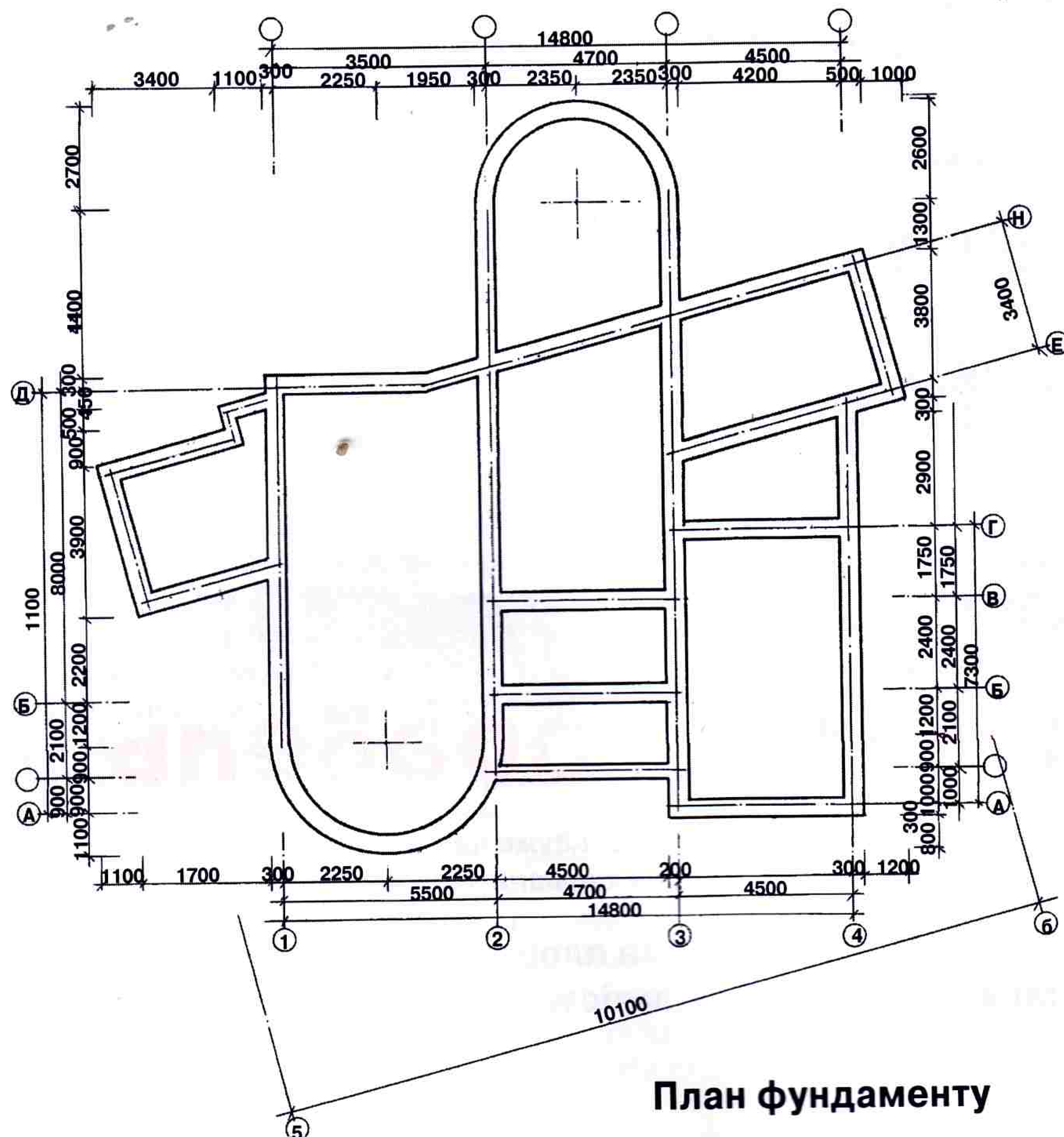
Фасад в осях 3–1

Щодо функціональності, то, безумовно, вона значно збільшується завдяки такому просторовому вирішенню. Крім того, це сприяє створенню особливого силуету будівлі. А, як відомо, цікавий, неповторний і неодноманітний силует завжди вирізняє гарну архітектуру.

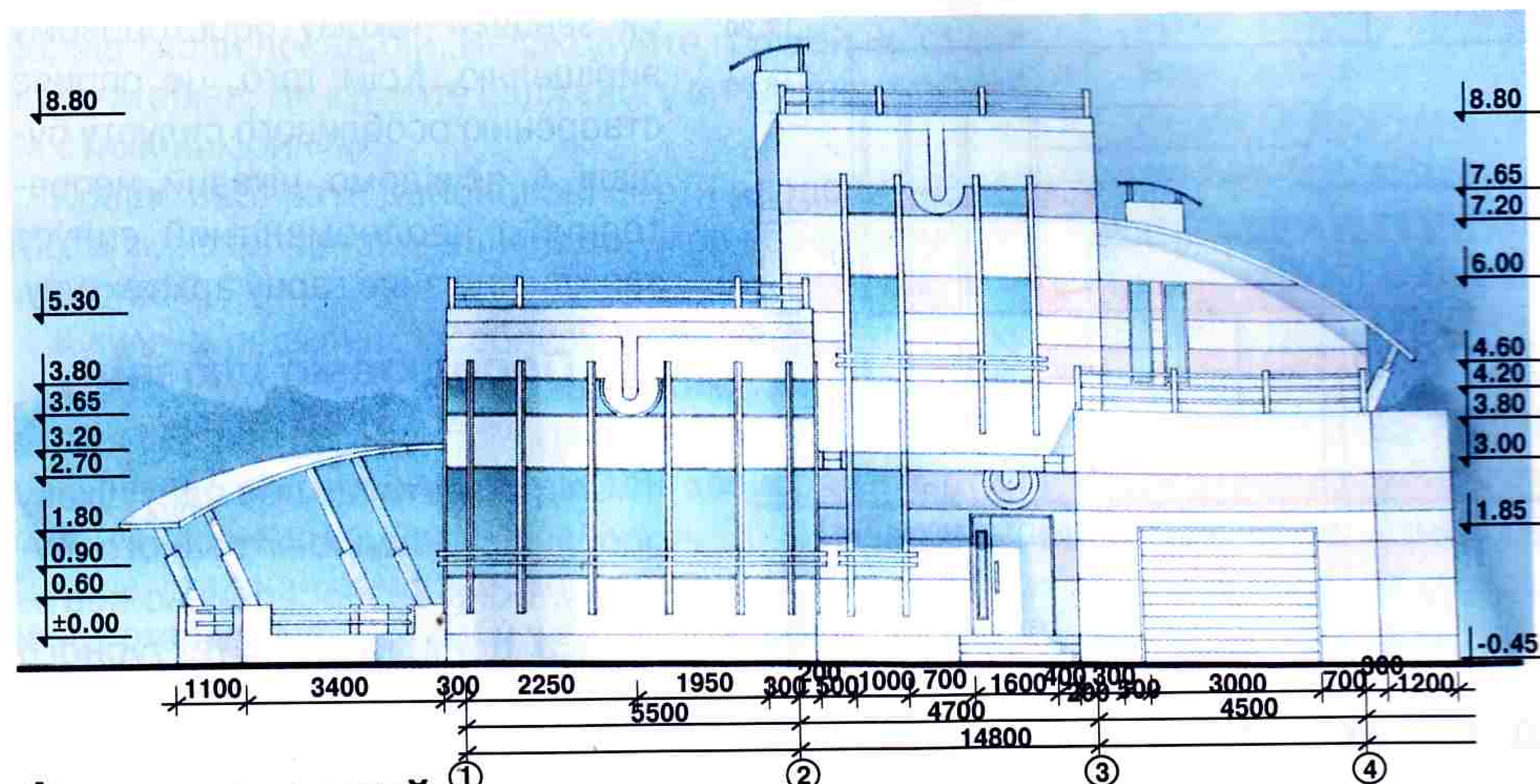
Посилюємо ілюзійну масштабність

Слід сказати ще про одну цікаву особливість запроектованого будинку. Вона безпосередньо пов'язана з поняттям архітектурного масштабу. Що це означає? Спробуйте пильно подивитися на малюнки його фасадів, абстрагуючись від елементів, пов'язаних із розмірами людини (двері, сходи тощо). Здаватиметься, що перед вами проект величезної споруди – скажімо, торговельного центру чи іншої будівлі. Аналогічне враження створюватиметься і в реальності під час милування будинком з певної відстані. Це і надає йому особливої неповторності – ілюзійної масштабності. Саме про таке велике й просторе помешкання мріють чимало забудовників.

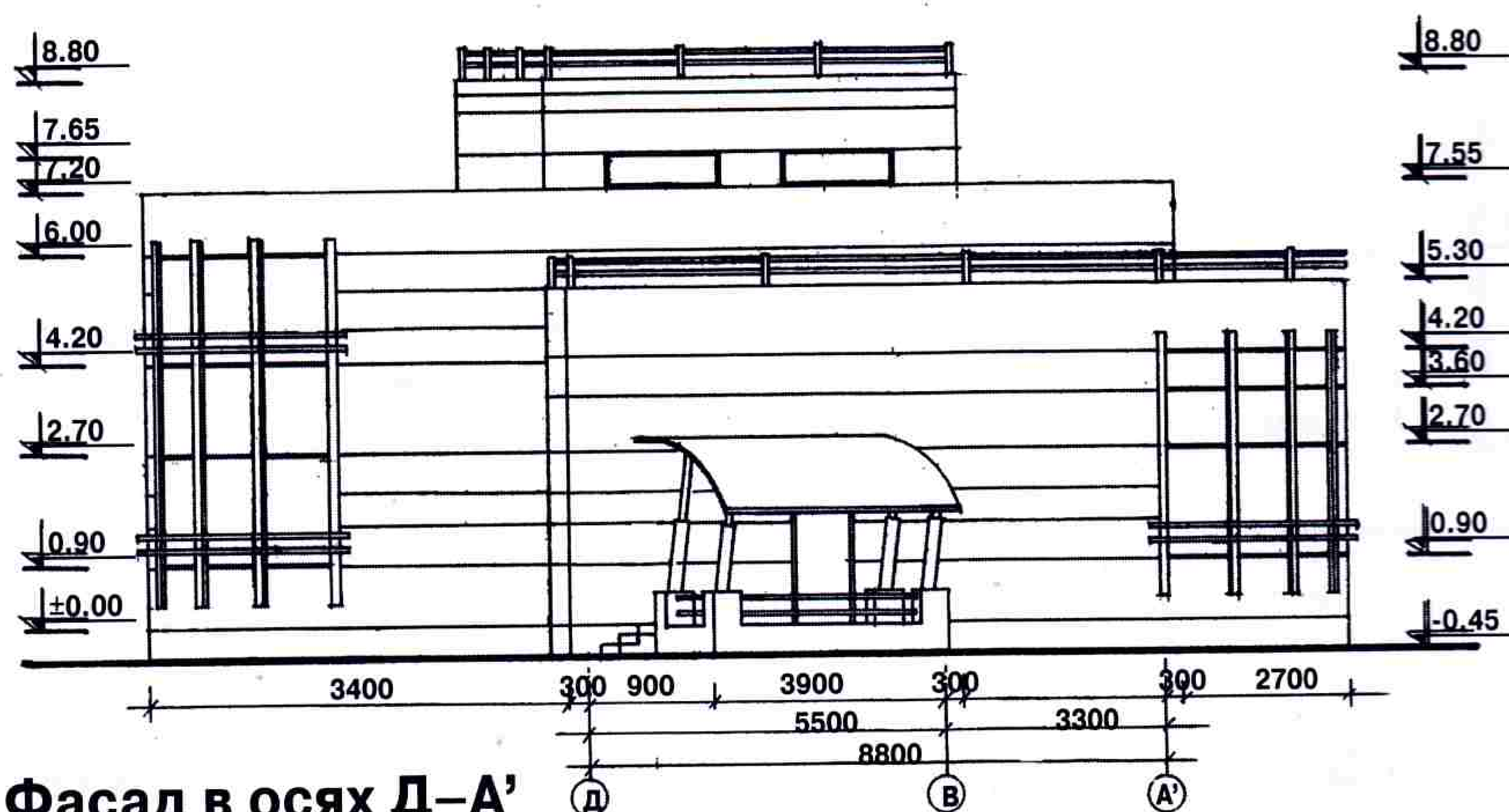
Конструктивна система складається з цегляних несучих стін та

План фундаменту

Фасад головний

Фасад в осях Д–А'

збірно-монолітного (або повністю монолітного) перекриття. Дах – плаский, суміщений.

"Родзинкою" запропонованого проекту є також незвичайна форма навісу над літньою їдальнею (терасою), що привертає увагу своєю динамічністю. Оригінальне криволінійне покриття несуть похилі металеві опори телескопічної форми.

Основа планування – перетин напрямків руху

Метою авторів проекту індивідуального житлового будинку було бажання створити оригінальну оселю, але так, щоб це не впливало на якість проживання в ній. Навпаки, комфортність житла мала бути підвищеною. Здається, вони досягли своєї мети.

В основі планування будинку – перетин двох напрямків руху форм. Навколо цього перетину і розташовується увесь внутрішній простір будівлі. Зокрема, приміщення на кожному поверсі виходять до зручного багатофункціонального холу компактної форми. Ці холи поєднуються між собою відкритими внутрішніми сходами та освітлені другим світлом.

Простора й затишна вітальня, розташована на першому поверсі, безпосередньо пов'язана з кухнею-їдальнею, яка доповнюється літньою їдальнею (терасою). Поряд знаходиться спальня для старшого покоління родини і зручний світлий кабінет, добре пристосований для роботи. На другому поверсі бачимо велику терасу, санвузол та дві кімнати – спальню для батьків і дитячу.

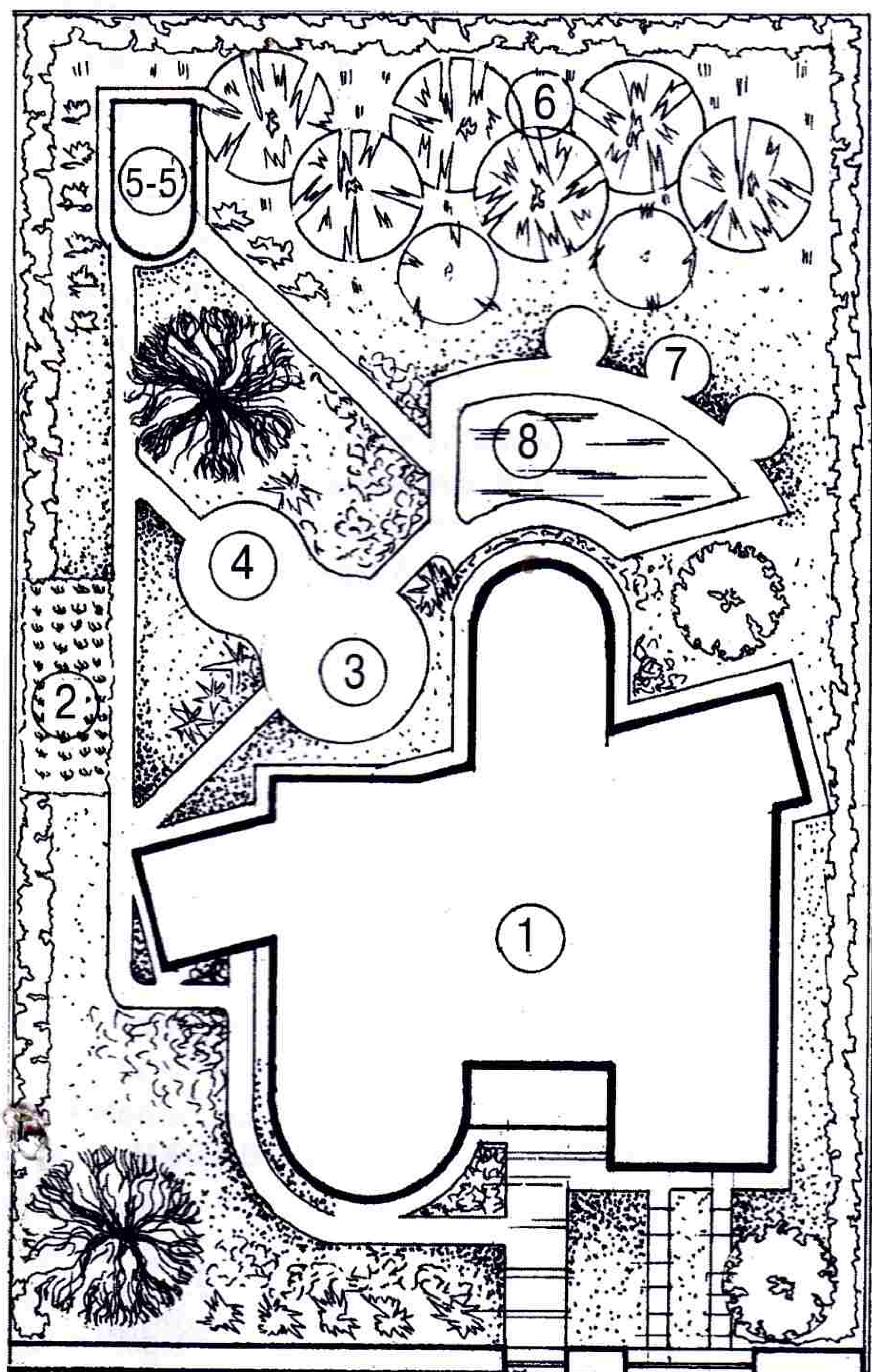
Як бачимо, внутрішній простір оселі розділений на окремі функціональні зони, що є доволі доцільним. А відсутність коридорів обумовлює раціональний зв'язок між цими зонами та зручність протікання усіх життєвих процесів у такому помешканні.

Отже, принципова планувальна схема цього будинку сповнена динамізму, що набу-

ває значного розвитку в зіткненні великих об'ємів та поширюється на навколишній простір.

Про земельну ділянку не забули?

Насамкінець, зазначимо, що надзвичайно виразна композиція будинку потребує не менш виразного та доцільного планування усієї земельної ділянки. На генеральному плані видно, наскільки органічно вписується ця оселя у загальний вигляд ділянки. Тут передбачено чимало місця для плодових дерев, декоративних чагарників та квітникових клумб. Є зручне місце для відпочинку поряд з басейном, дитячий та спортивний майданчики тощо.

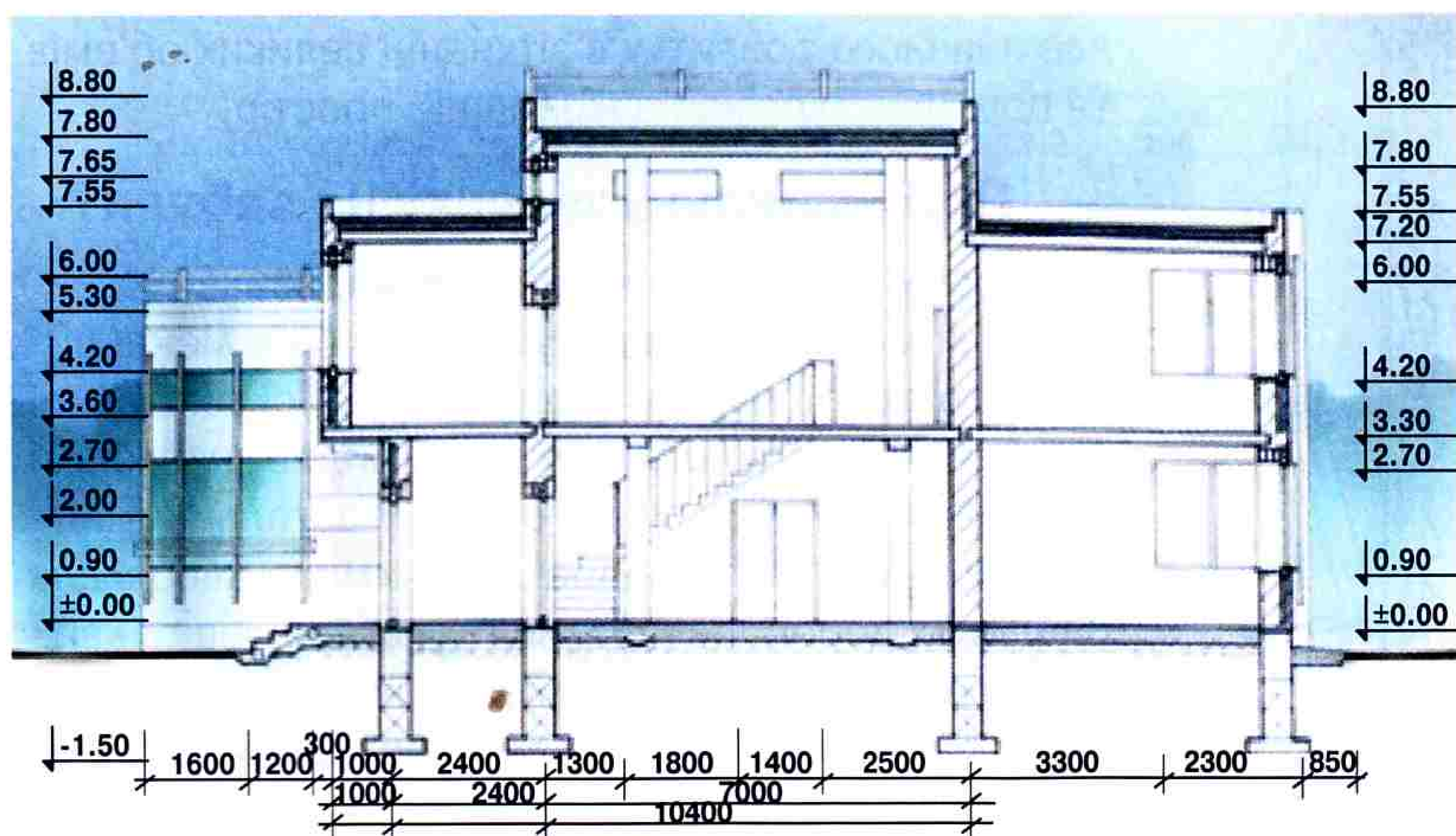
Генеральний план

Експлікація до генплану:
1 – будинок; 2 – грядки; 3 – дитячий майданчик; 4 – спортивний майданчик; 5 – господарське приміщення; 5 – барбекю; 6 – сад; 7 – майданчик для відпочинку; 8 – басейн.

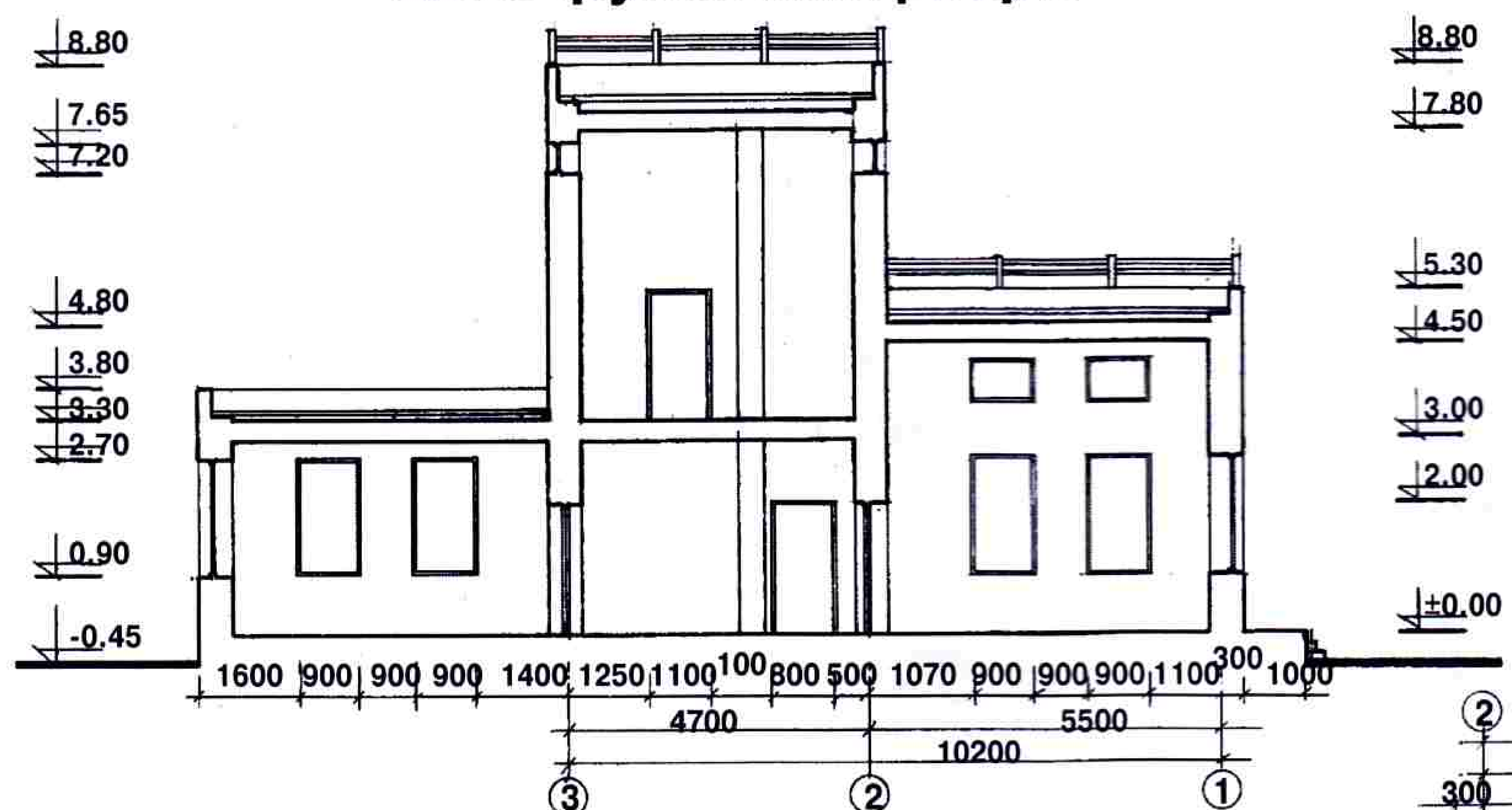
План першого поверху

Тож, можна зробити висновок, що цей будинок, безперечно, відразу привертатиме до себе увагу серед звичної котеджної забудови, вкритої похилими дахами.

А. Кликова,
Г. Ушаков,
О. Романова,
кафедра основ архітектури і архітектурного проектування Київського національного університету будівництва і архітектури

Конструктивний розріз

Розріз по II–II

План другого поверху

Експлікація:

1 – тамбур; 2 – хол; 3 – вітальня; 4 – тераса; 5 – кухня-їдальня; 6 – спальня для старшого покоління; 7 – кабінет; 8 – санвузол; 9 – гараж; 10 – спальня; 11 – дитяча.

Кілька корисних порад забудовнику

❖ **Будівельний майданчик, де споруджується майбутнє житло, необхідно відвідувати якомога частіше.** Бо, як відомо, довіряти робітникам потрібно, але контролювати – не зайве. Крім того, розмови з професіоналами допоможуть вам краще зрозуміти процес зведення будинку. Та й раптові, тобто без попередження, візити забудовника на будівельний майданчик добре стимулюють роботу майстрів. Чи не так?

❖ **Усі етапи роботи потрібно обговорювати з архітектором або керівником будівництва.** За будь-яких випадків не слід також приймати поспішних або необдуманих будівельно-технічних рішень, попередньо не узгодивши їх з архітектором або керівником будівництва. І не забувайте, що в разі виявлення недоліків на завершальних етапах роботи майстри, зазвичай, перекладають усю відповідальність на забудовника.

❖ **Не варто наосліп довіряти майстрам.** Нерідко на певних етапах будівництва професіонали починають наполягати на внесенні змін до уже затвердженого усіма фахівцями плану роботи. Можливо, за цим приховується задум "підсунути" забудовнику дорогі матеріали або додаткові роботи, за які він змушений буде заплатити?

❖ **Необхідно точно формулювати свої бажання та вимоги,** у майбутньому це допоможе уникнути зайвих проблем та прикрих несподіванок. Тож, чим докладніше ви зможете описати свої плани і бажання, тим менше ризикуєте, що майстри почнуть діяти на власний розсуд, використовуючи, скажімо, матеріали нижчої якості або витрачаючи їх більше, ніж потрібно, чи приписуючи виконанню певних робіт більше часу, ніж це передбачено і скалькульовано у плані.

❖ **Постійно контролюйте якість роботи.** Ніколи не поспішайте з оплатою за виконану роботу. Краще взагалі дочекатися, доки будинок здадуть "під ключ". Бо на виправлення недоліків доведеться витратити додаткові кошти.

❖ **Запрошуючи на будівельні роботи майстрів, слід довідатися про їхню кваліфікацію.** Це дасть змогу уникнути прикрих розчарувань під час будівництва. Адже інколи доводиться виганяти цілі бригади горе-заробітчан, витрачаючи при цьому великі гроші, а потім наймати справжніх фахівців, які виправлятимуть недоліки або взагалі перероблятимуть усю роботу своїх попередників.

❖ **Від психологічного клімату у колективі залежать швидкість і якість виконання робіт.** Тому варто подбати, щоб на будівельному майданчику був гарний робочий клімат, що сприятиме ефективності будівництва. Приміром, можна створити справжній спортивний дух у робітників та бажання позмагатися у якості й швидкості виконання робіт. Добре організована співпраця усіх учасників будівництва дасть змогу значною мірою уникнути скандалів та отримати відмінний кінцевий результат.

❖ **Діяти слід виважено,** не перекладаючи будівельні проблеми лише на плечі виконавців. Потрібно бути в курсі усіх питань, які виникають під час роботи, це, безперечно, значно прискорить їхнє розв'язання.

❖ **Не треба оплачувати все, що від вас вимагають.** Якщо щось не влаштовує у виконаній роботі, говоріть про це відразу. Дефекти, які виникають під час будівництва, низька продуктивність праці, незадовільне виконання певних етапів робіт, відставання у часі необхідно відразу обговорювати, а за певних обставин – навіть оформляти письмово.

❖ **І пам'ятайте, що ви – господар,** а відтак маєте право висувати доцільні на вашу думку вимоги і відстоювати свої права.

Як заготовити поживне сіно

Працездатність і племінні якості коня багато в чому залежать від повноцінного його годування. Поживне годування сприяє швидкому росту й правильному розвитку екстер'єру молодняку і збереженню працездатності, витривалості та здоров'я дорослого коня. Особливої уваги необхідно надавати годуванню коня в осінньо-зимовий період.

Одним з основних кормів у цей час може бути сіно. Доброякісне сіно для коня є джерелом багатьох поживних речовин, дуже важливих для організму. В ньому має міститися велика кількість повноцінного протеїну, що йде на утворення білків м'язів й інших тканин тіла, а в кобил – і молока. За нестачі сіна в раціоні в молодих коней припиняється ріст та розвиток, у дорослих коней знижується працездатність, у жеребців погіршується якість сім'я, а в кобил знижується здатність до запліднення й особливо – виношування плоду.

Для коней, як і інших травоїдних тварин, високоякісне сіно вельми цінне вмістом каротину або провітаміну А. Нестача його в раціоні призводить до порушення нормального стану слизової оболонки дихальних шляхів, сечостатевих і травних органів, втрати гостроти зору. За нестачі вітаміну А також спостерігаються: підвищена сприйнятливість коней до захворювань, безплідність та низька заплідненість кобил, аборти, затримання посліду, народження слабкого приплоду. Це особливо ускладнюється тим, що оскільки друга половина жеребності доводиться в основному на кінець зими, коли тільки сіно є головним джерелом каротину.

Якщо годувати коня досхочу і часто, то він з'їдає на 100 кг живої маси по 4–5 кг якісного сіна. Сіно із злакових трав можна згодовувати в кількості 10 кг, а з бобів – дещо менше. Шлунок коня невеликий, він їсть корм довго, тому разова даванка має бути невелика. Рекомендується годувати коней не менше чотирьох разів на день, але в періоди важких робіт – частіше. Під час напруженої роботи кінь може з'їсти понад 15 кг сіна.

Тому за необхідності, аби кінь з'їдав багато сіна, його потрібно годувати до 7–8 разів на день. Бажано, щоб кінь

поїдав корм за годину до початку роботи. Спочатку дається грубий корм, а потім – концентрований.

Для коней найпридатніше поживне лугове, степове та заливне сіно. Тож, заготовляючи сіно з природних сінокосів, слід бути уважним, аби до нього не потрапляли отруйні рослини:

пасльону чорного, цикути отруйної, жовтозілля жовтецю їдкого, волошок, хвощів, чемериці білої, молочаю, щавлю малого. Отруйні речовини в цих рослинах зберігаються і після сушіння. Поїдючи таке сіно, коні можуть ним отруїтися.

Окрім сіна з природних угідь, для годування коней використовують сіно з сіяних трав – злакових, бобів, сумішей (тимофіївка, пирій, стоколос, житняк тонконогий та люцерну в суміші з іншими корисними поживними для коней травами). Таке сіно цінне насамперед тим, що воно багате на поживні речовини, його коні їдять із задоволенням.

Проте потрібно бути вибагливим до якості сіна бобових й особливо до конюшинового. А особливу увагу необхідно звертати на конюшину, яку нерідко збирають у вологу погоду, від чого конюшина швидко псується під час зберігання. А коні, споживаючи таке сіно, можуть ним отруїтися.

Якість сіна великою мірою залежить від часу та умов його заготівлі і способів зберігання. Своєчасно скошена трава, тим поживніше буде сіно. Більше всього поживних речовин та вітамінів міститься у траві перед цвітінням.

Отже, косити трави на сіно треба в періоди колосіння злаків і бутонізації бобів. Запізнилися з косовицею – різко зменшиться поживних речовин у сіні. Встановлено, що поживність 1 кг конюшино-тимофіївкового сіна, зібраного на початку квітування конюшини, становила 0,44 корм. од., за наявності в ньому 66 г перетравного протеїну, а після квітування конюшини – відповідно 0,24 корм. од. і 45 г протеїну.

Основна умова заготівлі поживного сіна – це швидко висушити його. Якщо зволікатимемо сінозбирання і будемо довго сушити його, то трава втрачає до 50% і більше поживних речовин. Зелена трава має вологість 70–80%, а сіно закладають на зберігання за його вологості не більше 17–18%. Молоді рослини висихають довше, ніж зрілі, оскільки в них міститься менше клітковини. Бобові трави висихають повільніше, ніж злакові, тому що в листі й квітках рослин, особливо конюшини, люцерни та інших бобових, міститься багато цінних поживних речовин.

Скошену масу пров'ялюють у покосах до вологості 55–60%. До того ж листя скошеної трави ще дуже гнучке, трохи в'яле, а стебло пружне. За гарної погоди на доведення сіна до належної вологості потрібно для злаків 5–6 і для бобів – 2–3 години.

Дуже добре досушувати траву на спеціальних дерев'яних пристосуваннях: козлах, шатрах. Заздалегідь пров'ялену траву навішують на ці пристосування таким шаром, щоб повітря вільно проходило через неї, а дощова вода могла вільно скочуватися по зовнішній поверхні. На пристосування треба починати накладати траву знизу, до того ж нижній її ряд не повинен торкатися землі, щоб вона не забруднювалася, бо потім сіно може гнити.

Затим масу збирають у копиці вагою до 3–5 ц, щоб сіно краще зберігалося від дощів до скиртування або укладання до сараю чи під навіс. У копицях сіно повинне зберігатися 1–2 дні. За цей час його вологість за нормальних погодних умов знижується до 18–20%.

Стіжок сіна необхідно закладати на рівному й сухому місці, бажано на підвищенні. Під основу майбутньої скирти необхідно покласти настил: гичку, солому або сухе гілля. Якщо ж сіно має невелику вологість, то його можна посипати сіллю – 1,5–2 кг на 1 т.

А щоб уникнути втрат висушеного сіна, його необхідно акуратно складати (бажано в безвітряну погоду) на віз або в скирту і без западини, у яких могла б збиратися вода. Сіно обов'язково потрібно обчісувати вилами. Зверху стіг або скирту добре вкривати плівкою, а довкола них з метою пожежної безпеки слід оборати або обкопати землю. Ще краще зберігати сіно під навісом або в сараї.

Потрібно завжди пам'ятати, що свіже сіно можна давати коневі тільки через 6 тижнів після його заготування, протягом яких відбувається ферментативне дозрівання. Інакше згодовування його може викликати у коня коліки.

Матеріал підготувала ***Н. Дець***

Каштани – козам

(З власного досвіду)

З осені збираємо каштани. Всю зиму сушимо їх на горищі. Перед тим, як згодувати їх тваринам, свіжі заливаємо окропом, а сухі дві-три доби, міняючи воду, розмочуємо.

Затим, помивши, садовим сікачем ріжемо на частини. Кози швидко звикають до цього продукту й охоче його споживають.

Одна доросла тварина чи то коза, чи цап з'їдають за добу один-два кілограми. А щоб ця пожива їм не приїлася, то ми згодовуємо її два-чотири рази на тиждень, чергуючи з іншими кормами.

Каштани нам замінюють дороге зерно, яке ми також згодовуємо козам у різному його приготуванні.

Бажаємо й іншим господарям, котрі утримують цих розумних і корисних тварин, скористатися нашим досвідом. Нам здається, що згодовувати каштани козам – справа вигідна.

Успіхів Вам, господарі!

З повагою
В.В. Тоглієва,
с.Дібрівка, Миргородський р-н., Полтавська обл.

"Пухнасте" господарство

У більшості районів країни пухових кроликів, на жаль, дуже мало. Звичайно, таких кролів тримають заради пуху, але в них, до того ж, і м'ясо смачне, а вичищена шкірка схожа на песцеву – настільки ж повітряна, пухнаста й шовковиста. І все-таки основна продукція – пух, який прядуть, а потім з нього плетуть шапочки, рукавиці, кофти, шарфи тощо.

Догляд за пуховими кроликами трохи інший, ніж за м'ясними. Річ у тім, що пух на звірках легко скочується в грудочки, сплутується, забруднюється, ось чому за чистотою кліток, у яких їх утримують, доводиться стежити особливо ретельно. Недоцільно розводити пухових кроликів на присадибних ділянках, розташованих поблизу боліт, оскільки якість пуху при цьому буде погана.

Щоб одержати від кроликів більше пуху, потрібно добре їх годувати й утримувати в чистоті. Однак є засоби, які допомагають кролівникам збирати ще більше пуху. Насамперед це хлористий кобальт, який дають по 1–1,5 мг на кролика раз на тиждень. Спочатку його розчиняють у воді й ретельно змішують із комбікормом, вареною картоплею або будь-яким іншим кормом. Добре діє на якість пуху й добавка до раціону азотнокислого кобальту – по 0,1 мг на кролика на день. Аби приготувати препарат такої концентрації, беруть 100 мг азотнокислого кобальту й розчиняють в 1 л води. Додають цей розчин у корм або питну воду по столовій ложці на 10 тварин на день.

Пух доцільно збирати щомісяця. Якщо це робити рідше, то його багато втрачається. Знімають пух, коли він відростає не менш ніж на 5 см. Не допускають його переростання, тобто довше 6 см. Відрослий до 7–8 см швидко збивається у грудку й випадає. Але вискубують на тварині тільки ті ділянки тулуба, де пух уже закінчив свій ріст. І виходить, що кролівник щоразу знімає повноцінний пух, чого він не має, коли общипують або стрижуть кроликів 4–6 разів на рік. І ще одна перевага щомісячного збору – тварина ніколи не оголюється повністю, що особливо небажано в зимовий час.

Перший пух збирають у двомісячного молодняку. Звичайно, його зістригають, а надалі тільки вискубують. Другий раз у молодняку збирають пух у віці 4–4,5 місяця, потім у 6–7 місяців, а далі – щомісяця, як у всіх дорослих кроликів.

Найкраща якість пуху – із спини, крупу, стегон, гірший він – з лопаток, шиї, грудей, черевця. Саме тому й змішувати його не варто. Зберігати й прясти його потрібно окремо.

Перед вискубуванням пух у кролика розчісують металевим, дерев'яним або роговим гребінцем. Пластмасовий застосовувати не рекомендують. Від нього волос робиться сухий і січеться. Вискубують пух маленькими пучками. Краще це робити з металевою гребінкою в руках. Нею захоплюють пух і, притримуючи великим пальцем, обережно виривають пучок. У кроликів, особливо молодих, шкіра ніжна, тому із силою пух не висмикують, щоб не поранити тварину.

Під час линяння кроликів пух у них вичісують гребенем з частими зубами. Жмути, що збилися у грудки, спочатку розсмикують, а потім розчісують. У крайньому разі грудочку обстригають. Під час вичісування пуху його, зазвичай, збирають менше, ніж під час вискубування. Збивання у грудки пуху можна уникнути. Для цього між його збиранням кроликів кілька разів розчісують.

Пух зберігають у щільних ящиках, обладнаних дерев'яними шврниками, вмонтованими в дно через кожних 10–15 см, і знімними. Пух ніби насаджують на ці шврники, з боків навішують мішечки з засобами від молі.

Перед прядінням очищають від грудочок, сміття й ретельно розчісують ручними гребінцями так само, як і овечу вовну. Пух розчісують невеликими пасмами, накладаючи на зубці гребінця згори донизу і розтягуючи в різні боки. Прядуть на звичайній прядці або веретені, але слабше, ніж овечу вовну або козячий пух, на будь-яку основу – бавовняні штопальні нитки або нелощені №40 і 50 у дві-три нитки. На лощені котушкові нитки пух лягає погано й сповзає. На вовняну основу пуху додають зовсім трохи – третину за масою.

Фарбують пухову пряжу в ніжні тони. Барвник розчиняють у воді й занурюють пучок пуху – дивляться, чи гарний відтінок. Пряжу або виріб не кип'ятять.

Із слів кролівника
***Петра Катрусенка** з Дніпропетровщини*
*записала **Галина Коваленко***

молоці більше, ніж у жіночому та коров'ячому. Це добре для старших дітей, але не для малюків першого року життя. Хоча цей жир міститься у вигляді дрібніших жирових кульок, засвоєння його ускладнюється, оскільки ферментів для перетравлення жирів у немовлят ще недостатньо. В жіночому молоці для перетравлення жирів (хоча їх менше) є фермент – ліпаза, а в козячому молоці цього ферменту немає.

Перевагою і головним показником для прихильників вигодовування немовлят козячим молоком є високий вміст у ньому певних мікроелементів та вітамінів. Вважають, що воно має у кілька разів більше, ніж коров'яче, вітамінів A, C, D, PP, а також заліза, необхідних організму, який росте. Є в ньому в значній кількості й вітамін B_{12}, без якого не може нормально відбуватися кровотворення.

Але не варто забувати, що: якість замінника жіночого молока для грудних дітей оцінюють не за низьким чи високим вмістом певних речовин, а за наближенням до жіночого (материнського) молока.

Козяче молоко – дітям

Найкориснішим для організму людини є, після материнського, сире козяче молоко. Найкраще його пити відразу після доїння. Це молоко можна зберігати в закритому посуді, а в холодильнику до 2 діб. Сире козяче молоко – один з найчистіших продуктів, тому що органи виділення молока в кози надзвичайно досконалі, тому воно набагато краще коров'ячого. Склад козячого молока дуже близький до коров'ячого, хоча в ньому міститься набагато більше жирів, тому калорійність у нього вища. Козяче молоко містить 87% води, 13% сухих речовин, 3,5% білка, 4,1% жиру, 4,6% цукру. Калорійність його становить 758 ккал на 1 л продукту. В ньому багато солей кальцію, що благотворно впливає на розвиток опорно-рухового апарату людини, і є забезпеченням профілактики від рахіту та деяких інших захворювань.

Чому ж сьогодні ми мало вживаємо козячого молока? Причина суто економічна: корова дає більше молока, ніж коза. Але якість козячого молока набагато вища від коров'ячого: воно однорідніше, білки його кращої якості, з більшим вмістом тіаміну, який бере участь у всіх основних процесах обміну організму людини від народження до смерті.

Козяче молоко споживають не тільки нерозведеним, адже з нього можна виготовити безліч продуктів: сири, олію, кисляк, кефір. З нього можна з успіхом готувати сир у домашніх умовах. Закваску роблять із сичуга, сироватки й оцту. Якщо закваска належної якості, то достатньо 15 хвилин влітку і 30 хвилин взимку для виділення сироватки. Густу частину розливають до круглих глиняних форм з отворами для стоку сироватки. Через 30 хвилин влітку і через 1,5–2 години взимку сир солять і протягом дня його 5–6 разів перевертають. Коли він набуде необхідної твердості, його кладуть в решето для остаточного просушування і ставлять до прохолодного місця.

За складом основних білків козяче молоко є казеїновим, і казеїну в його складі більше, ніж у коров'ячому. Згусток після зсідання твердий. Жиру в козячому

Козяче молоко, порівняно з жіночим, є концентрованішим мінеральними речовинами. Але завантажувати організм дитини мінеральними солями в більшій концентрації, коли системи знешкодження і сечовиділення працюють ще недосконало, не є розумним. Якщо розвести козяче молоко до "концентрації певного рівня", тобто до рівня концентрації мінеральних солей у жіночому молоці, а саме в чотири рази, то що ж то за харчовий продукт матимемо? Всі переваги, за які хвалять козяче молоко, від такого розведення зникають.

Жіноче молоко потрапляє до дитини в незміненому вигляді, а молоко тварин підлягає термічній обробці (кип'ятінню чи пастеризації), яка руйнує більшість вітамінів.

Особливої уваги потрібно надавати фолієвій кислоті. Вона необхідна для кровотворення, і якщо дитина вигодовується козячим молоком, то в неї розвивається фолієво-дефіцитна анемія, перебіг якої значно важчий, ніж залізодефіцитної анемії. На думку болгарських вчених, поява цієї анемії зумовлена не лише нестачею фолієвої кислоти, але й отруйною дією капронової, каприлової та капролової кислот, які містяться у козячому молоці у великій кількості.

В літературі 50-х років є позитивні відгуки на вигодовування козячим молоком дітей віком із семи місяців до трьох років, але ці діти споживали його в кількості 200–400 мл на день, і отримували, крім цього, страви з овочів, круп та фруктів. Звичайно, що за такого раціону негативних виявів козячого молока просто не буде.

У харчуванні дітей вкрай важливо підтримувати певне співвідношення між кальцієм та фосфором. Порушення співвідношення між цими мінеральними речовинами, особливо за рахунок збільшення кальцію, призводить до порушення їхнього всмоктування, що є основою виникнення патологічних станів. Найкращі

співвідношення кальцію і фосфору в раціоні грудних дітей 2:1. У козячому молоці це співвідношення 1,2–1,3:1, у коров'ячому – 1,6:1.

Не зважаючи на те, що грудне молоко містить заліза менше 1 мг/л, біодоступність цього заліза настільки висока, що дитина отримує тотожну кількість його доти, поки перебуває на природному вигодовуванні. З грудного молока вибирається 49% заліза, що значно вище, ніж у будь-якій іншій їжі. Вміст заліза в козячому молоці залежить в основному від того, що їдять тварини. Загалом, рівень заліза в ньому приблизно такий самий, як у жіночому, але його біодоступність, як і коров'ячого молока, взагалі, значно нижча – до 13%.

Коли слід застосовувати козяче молоко?

Його рекомендують пити дітям дошкільного віку й старшим. Тоді можна не хвилюватися за виникнення негативних наслідків, адже нестачу певних речовин буде забезпечувати різноманіття меню ваших дітей.

Щодо лікування, то можна нагадати той факт, що молоко як офіційний лікувальний засіб застосовували в народній медицині ще у XVI–XVIII століттях і його рекомендували для лікування "черевних хвороб", як послаблювальний та сечогінний засіб, проти стрічкових глистів, для лікування грудного катару, туберкульозу легень. Ґрунтовно у своїй науковій роботі до цього методу лікування підійшов російський лікар Ф. Іноземцев. Він використовував сире молоко, до речі – коров'яче, і лише в рідкісних випадках – осляче та козяче. Молоко призначалося в тих випадках, коли хвороба супроводжувалася "подразненням нервово-вузлуватого характеру" за пневмонії, плевриту, гемопарезів судинного характеру, туберкульозу легень, дизентерії, серцевої і бронхіальної астми, стенокардії, геморою. В основі даного підходу до лікування лежала так звана теорія невризму.

Цікаво, що паралельно з молоколікуванням Ф.І. Іноземцев призначав обтирання холодною водою. Велике значення надавав перебуванню на чистому повітрі, ліжковому режиму, повному спокою, сонячним ваннам.

Видатний терапевт С.П. Боткін також рекомендував споживати молоко не тільки в комплексі дієти, але і як лікувальний засіб. Особливо блискуче він застосовував його за органічних вад серця у період декомпенсації, а також за серцевих неврозів, стенокардії, базедової хвороби. З погляду Боткіна, молоко регулювально діє на нервову систему і через неї – на епітелій різних органів.

Отже, молоко (і не тільки козяче) можна вживати і як дієтично-лікувальний напій, як це робили в минулому столітті. Але, якщо раніше особливого вибору не було в лікувальних засобах, то терапією вибору, звичайно, могло бути й молоко. В наш час, за максимального вибору різноманітних препаратів, які є в арсеналі лікарів, молоко посідає місце лише, як дієта, і звичайно, необхідно пам'ятати, що за відсутності або зменшення кількості ферментів, які беруть участь у перетравлюванні молока, воно може лише зашкодити: метеоризм та бродильні процеси в кишківнику внаслідок неперетравлювання молока можуть призвести до погіршання стану хворого. А якщо ваш організм добре засвоює молоко, то перебування на свіжому сільському повітрі (бо хто ж буде лікуватися молоком від кози, яка пасеться у місті, поміж машин та заводів), а також спокій, тиша, 1–2 склянки свіжого молока (козячого чи коров'ячого), і, головне, віра в його цілющі властивості можуть вилікувати нас від багатьох недуг. Звичайно, треба пам'ятати про звичайні правила гігієни.

Якщо ви хочете пити сире козяче молоко, будьте впевнені в тому, що коза та її господиня здорові (адже багато збудників заразних хвороб передаються через молоко та молокопродукти), й що тварина пасеться на пасовищі, яке на декілька кілометрів віддалене від шосе, від ланів, які обробляються хімічними добривами чи пестицидами.

Від радіоактивності козяче молоко навряд чи врятує. Радіоактивний цезій потрапляє до організму переважно з молочними та м'ясними продуктами. Надходження цезію з молоком корів становить 0,8–1,2%, кіз – 10–20% (від добового надходження радіонукліду з годівлею).

Критерієм того, що власниця кози є акуратною господинею, має бути відсутність своєрідного запаху козячого молока. Запах цей зумовлений тим, що молоко вбирає у себе леткі жирні кислоти з надшкірного жиру вимені тварини. Якщо господиня перед доїнням гарно миє вим'я, запаху не буде.

Тож, дивіться реально на життя. На жаль, "панацеї" не існує. Харчуйтеся козячим молоком, пригощайте ним своїх дітей, якщо вони вже виросли з пелюшок і самостійно бігають, можете лікуватися ним, коли вірите в нього, як у ліки.

О.В.Дорофеєва,
інженер-технолог молочної промисловості Інституту ветеринарної медицини УААН

P.S. *Про користь інших продуктів, приготовлених із козячого молока, для нашого організму розповімо в наступних публікаціях.*

Заготовляємо на зиму

"Шановна редакціє журналу "Дім, сад, город"! Надсилаю вам рецепти на конкурс "Господиня-2007".

Нині така пора, що всі господині намагаються зробити заготовки на зиму. Тож пропоную господиням рецепти заготовок на зиму"

Валентина Боділ,
с. Ждани, Полтавська область

Приправа до борщу

Треба мати: 4 кг червоних буряків, 1 кг моркви, 1 кг цибулі, 6 кг помідорів, 750 мл соняшникової олії, 7 столових ложок солі, 2 чайні ложечки лимонної кислоти.

Стиглі помідори пропустити через м'ясорубку і варити на маленькому вогні 10 хв. Соняшникову олію розігріти у каструлі і в ній протушкувати дрібно натерту моркву 10 хв. Цибулю нарізати і також протушкувати 10 хв., потім з'єднати моркву і цибулю, додати помідори і ще витримати на помірному вогні 5 хв. Відварений червоний буряк натерти на тертушці з великими отворами, з'єднати з соусом. Додати сіль, лимонну кислоту, зелень. Тушкувати все разом ще десять хвилин. Гарячим розкласти в теплі стерильні банки і закатати кришками.

Перець у томаті

Щоб приготувати маринад на 3 кг солодкого перцю треба мати: літрову банку пропущених через м'ясорубку стиглих помідорів, 100 мл оцту, 100 г олії, 100 г цукру, 50 г солі.

Очищений перець розрізати уздовж на 8 частин. Помідори, оцет, олію, цукор, сіль з'єднати і прокип'ятити. У прокип'ячений маринад покласти перець і варити 10 хв. На дно підготовленої чистої банки покласти гілочку петрушки і розрізаний зубок часнику. Залити перець маринадом і стерилізувати 10 хв. Потім банки закатати кришками.

Овочеве асорті

Треба мати: по 1 кг кабачків, огірків, зелених помідорів, спаржевої квасолі, вареної цвітної капусти і ошпареного окропом солодкого перцю; по 0,5 кг цибулі і вареної моркви.

Маринад із розрахунку на трилітрову банку готуємо так: 1 л води, 7 столових ложок оцту, 100 г солі, 50 г цукру. На дно банки покласти корінь хрону, 6 горошин духмяного перцю і трохи гіркого, зелень петрушки і кропу – за смаком, 6 зубків часнику. Потім покласти в маринад усі овочі по порядку і стерилізувати одну годину. Розкласти в підготовлені банки і закатати кришками. Вихід – 15 півлітрових банок.

Закуска з огірків

Треба мати із розрахунку на 5 півлітрових банок: 1,5 кг огірків, 2 столові ложки солі, 200 г яблук, 4 зубки часнику, 400 г цибулі, 4 стебла селери, пучок кропу, 0, 5 л оцту 9%-ного, 200 г цукру, 1 чайну ложечку меленого чорного перцю, 1 чайну ложечку меленого коріандру, 1 чайну ложечку гірчиці сухої, півсклянки соняшникової олії, 5 лаврових листочків.

Огірки порізати на шматочки, посолити і залишити на ніч. Яблуко почистити і нарізати дрібними кубиками. Селеру, цибулю і часник також нарізати кубиками. Кріп посікти. З огірків злити сік, який виділився за ніч у окремий посуд. Потім на середньому вогні протягом 30 хв. уварювати суміш з огірків, яблук, цибулі, часнику, селери з оцтом, цукром, прянощами й кропом.

Дві столові ложки посіченого кропу відкласти. Помішуючи, влити у каструлю огірковий сік. Наприкінці варіння додати кріп, що залишився, і олію. Закуску розкласти в підготовлені банки і в кожну покласти по одному лавровому листочку й закатати, перевернути догори дном, накрити рушником або простирадлом.

Баклажани із квасолею

Треба мати: 2 кг помідорів, 1 кг натертої моркви, по 1 кг цибулі, баклажанів та солодкого перцю, 0,5 л олії, 100 г цукру, сіль – за смаком.

Баклажани, солодкий перець і цибулю нарізати.

Помідори пропустити через м'ясорубку. Одну літрову банку квасолі зварити до готовності. Усе змішати, додати олію, цукор, сіль за смаком і тушкувати 1 годину. Розкласти в підготовлені банки і закатати кришками.

Гриби в томатному соусі

Треба мати: 2 л відварених грибів, 1 склянку олії, 0,5 склянки цукру, 2 столові ложки солі, півлітрову банку нарізаної цибулі, 8 лаврових листочків, маленький шматочок гіркого перцю, 12 горошин чорного перцю.

Усе складаємо в каструлю і тушкуємо 15 хвилин. Додаємо 0,5 літра томатного соусу, 0,5 склянки 9%-ного оцту. Все разом кип'ятимо 15 хвилин. Розкладаємо в стерильні банки і закатуємо кришками.

Консервовані кавуни

Помиті кавуни нарізуємо шматочками і складаємо у стерильну трилітрову банку, заливаємо окропом. Накриваємо кришкою, а зверху рушником. Витримуємо так 30 хвилин. Потім воду зливаємо з банки в каструлю і на кожний літр злитої рідини додаємо по 1 столовій ложці солі та 4 столові ложки цукру. Розсіл ставимо на вогонь, поки він нагрівається у банки кладемо два зубки часнику. Коли розсіл закипить, вливаємо в нього 50 мл 9%-ного оцту і розливаємо по банках. Закатуємо банки кришками, накриваємо рушником, а через добу виносимо на холод.

Із м'яса нутрії

На адресу редакції з міста Червоноград Львівської області від Марії Наконечної надійшов лист, в якому вона пише: "На сторінках журналу "Дім, сад, город" хочу запропонувати читачам рецепти страв із м'яса нутрії. М'ясо нутрії, особливо молодняку, висококалорійний повноцінний продукт харчування для людини. М'ясо ніжне, соковите, з нього можна приготувати багато смачних страв.

Нутрія, тушена із сметаною

Треба мати: м'ясо нутрії, сметану, сіль, перець, лавровий лист, зубочок часнику, олію або жир.

М'ясо нарізуємо шматочками по 30–40 г, солимо, перчимо за смаком. Смажимо на сильному вогні до темно-золотистого кольору. Зарум'янене м'ясо заливаємо невеликою кількістю окропу і тушкуємо на невеликому вогні, поки стане м'яким. Додаємо спеції – петрушку, перець, лавровий лист, зубок часнику, заливаємо сметаною.

Смажена печінка

Шматочки печінки треба обкачати в борошні і смажити на вершковому маслі з цибулею. Підсолюємо, додаємо 2–3 ложки окропу. До столу подаємо з соусом.

Чахохбілі

Треба мати: м'ясо нутрії, помідори, цибулю, борошно, біле сухе вино або винний оцет, спеції.

Шматочки м'яса по 40–50 г обсмажують до появи рум'яної шкірочки. Потім перекладають у глибокий посуд, заливають невеликою кількістю бульйону або кип'яченою водою і ставлять на невеликий вогонь. Підсмажують помідори, цибулю, борошно і все це кладуть у бульйон. Додають спеції і продовжують тушкувати до готовності 1–1,5 години. До готового м'яса залежно від смаку додають білий соус, біле сухе вино або винний оцет. Перед тим, як подавати до столу, страву рекомендується посипати подрібненою зеленню петрушки.

Рагу

Треба мати: м'ясо нутрії, сало, цибулю, борошно, червоне вино, перець, духмяні корінці.

Підсмажують на маслі нарізане маленькими шматочками сало і цибулю. Зливають жир і обсмажують в ньому шматочки м'яса нутрії. Обсмажене м'ясо перекладають в інший посуд, до жиру, що залишився на сковороді, додають борошно і роблять підливку темного кольору: підливають гарячий бульйон і червоне вино. Після приготування підливки в неї кладуть обсмажене м'ясо і обсмажені шматочки сала та цибулю. Страву солять, перчать, додають за смаком різні корінці і варять на маленькому вогні 1–1,5 години.

М'ясний салат по-німецьки

Треба мати: м'ясо нутрії, майонез, цибулю, мариновані огірки, сіль, перець та лимонний сік.

М'ясо нутрії треба обсмажити на вершковому маслі до золотистого кольору. Додати сіль, перець, подрібнену цибулю. Після того як м'ясо охолоне треба вийняти кісточки. Охолоджене м'ясо нарізати кубиками або паличками. Мариновані огірки нарізати шматочками і перемішати з м'ясом. Потім додати майонез, сіль, перець і лимонний сік за смаком.

Ліверна ковбаса по-німецьки

Треба мати: м'ясо нутрії, свиняче сало, свинячі кишки, цибулю, сік, перець.

Варене м'ясо нутрії звільняють від кісточок. Коли охолоне, його пропускають через м'ясорубку. Печінку і цибулину треба подрібнити сирими. Свиняче сало нарізують кубиками, все перемішують. До цього фаршу додають сіль і перець за смаком. Готовим ковбасним фаршем начиняють у заздалегідь підготовлені чисті свинячі кишки. Ковбасу варять у посуді як звичайно. Охолодженою подають до столу.

Зельц із м'яса нутрії

Треба мати: 2–2,5 кг м'яса нутрії і 2 кг свинячої голови, 6 зубків часнику, 1 ріпчасту цибулину, сіль, перець, запашні корінці.

Підготовлену тушку нутрії і свинячу голову варимо протягом однієї години у не дуже великій кількості води, в різному посуді. Бульйон від нутрії зливаємо. Використовуємо тільки бульйон від свинини. Як тільки м'ясо буде відділятися від кісток, його треба нарізати на шматочки бажаного розміру. У бульйон із свинини кладемо м'ясо нутрії, додаємо розтертий часник, обсмажену цибулю і корінці. Все змішуємо і цю масу перекладаємо у пергаментний пакет. Бульйону наливаємо стільки, щоб заповнити простір між шматочками м'яса. Обидва кінці пакета зав'язуємо і варимо 1–1,5 години. Після варіння пакет з зельцем кладемо між двома дощечками, зверху кладемо гніт і охолоджуємо.

14-16 листопада 2007 р.

Україна, Київ
Міжнародний виставковий центр
Броварський пр-т, 15
Ⓜ "Лівобережна"

агро форум 2007

IV Міжнародна агропромислова виставка

технології та обладнання,
сільськогосподарська техніка
кормовиробництво та ветеринарія

Десята універсальна
агропромислова виставка
"Фермер України"

АФЗУ

Форум проводиться за підтримки
Комітету Верховної Ради України з питань
аграрної політики та земельних відносин
Міністерства аграрної політики України
Міністерства промислової політики України

Організатори:
Асоціація фермерів
та приватних землевласників України
ТОВ "Міжнародний виставковий центр"
ТОВ "Експо-Центр "Господар"

Ексклюзивний медіа-партнер:

Технічний партнер: ПрессКом

ТОВ "Міжнародний виставковий центр"
02660, Київ, Броварський пр-т, 15
☎ (044) 201-1168, 201-1166
e-mail: elenar@iec-expo.com.ua
www.tech-expo.com.ua

IEC

ТОВ "Експо-центр "Господар"
01010, Київ, вул. Суворова, 9
☎ (044) 501-7823, 254-5273
e-mail: farmexpo@ukr.net
www.agroexpo.net

Інформаційна підтримка:

З нашої пошти

Обов'язково знайду щось корисне!

Шановна редакціє! Я часом дивуюся, як ви можете вгадати й надрукувати саме те, що хочеться прочитати у журналі. Немає такого дня, щоб я сіла відпочити без нього – обов'язково погортаю будь-який номер і знайду щось корисне для себе.

В.П. Калінська,
Вінницька обл.

***Від редакції:** Шановна Віро Павлівно, дякуємо за теплі слова. Сподіваємося й надалі йти в ногу з часом і друкувати саме ті матеріали, які будуть необхідними й цікавими для вас – наших читачів.*

За результатами анкетування

Шановні читачі! Щиро дякуємо всім, хто взяв участь у нашому анкетуванні (див. "ДСГ", №6 за 2007 р.). У ваших листах чимало пропозицій і звернень до інших читачів. Так, Ганна Іванівна Карманська, 69-річна мешканка м. Надвірна Івано-Франківської обл., просить читачів поділитися власним досвідом вирощування кавунів, динь і абрикосів на Прикарпатті. Вона також вважає, що слід приділити більше уваги боротьбі з шкідниками рослин народними методами.

Наш читач Олексій Леонідович Шварц, 77-річний пенсіонер з с. Береги Млинівського р-ну Рівненської обл., передплачує журнал "Дім, сад, город" понад 10 років. Він вважає, що редакція працює ефективно і дуже продуктивно, тому зауважень до її роботи не має. Але Олексій Леонідович просить відгукнутися читачів, які вирощують лікарську рослину розторопшу. Він вважає, що розповідь про її вирощування, лікувальні властивості та застосування у народній медицині була б цікавою для багатьох читачів.

Петра Павловича Позняка, 64-річного мешканця м. Чернігів, дуже цікавлять статті про вирощування рідкісних рослин. Окрім того, він пише, що багатьом читачам стали б у нагоді статті про вирощування і зберігання картоплі.

Наша постійна передплатниця Наталя Андріївна Буря, 53-річна мешканка м. Перекопськ (АР Крим), звертається до читачів з проханням поділитися досвідом вирощування міні-гарбузів та міні-перців. Її також цікавлять статті про новинки світової селекції, закордонний досвід вирощування садових і городніх культур, застосування роботів та іншої сучасної техніки в саду і на городі.

Шановні читачі, дякуємо за увагу до роботи редакції та ваше щире бажання її поліпшити. Сподіваємося, що ви й надалі братимете участь у нашій співпраці. А тих, хто має досвід вирощування рідкісних городніх і садових рослин, а також може відповісти на запитання читачів, які ми надрукували, просимо надсилати статті на адресу редакції. Найцікавіші матеріали ми обов'язково надрукуємо.

Колектив редакції

У номері:

Юридичні консультації . . . 2
Щедра грядка
Синькевич А.М., Васильєва Т.Н. Цикорій – "перлина" Поділля . . . 3
Тибель В.В. Гарбуз – відомий незнайомець . . . 4
Сеники Т. і Б. Соняшник – городня культура . . . 6
Задворні Н.І. та Ю.С. Любов і картопля . . . 8
Виноградник
Шрам І.К. Чому я вирощую технічні сорти . . . 10
Ходімте в сад
Мамченко Г.С. У смородини великий потенціал . . . 12
Калашник М.С. Капітальна реконструкція старих садів . . . 13
Мисливцева Н. Як я стала садівником . . . 15
Безкоштовна вкладка "Господар" (журнал у журналі) . . . 17–32
Дім і садиба
Кликова А., Ушаков Г., Романова О. Мій дім – мій корабель 35
Домашня ферма
Тоглієва В.В. Як заготовити поживне сіно . . . 39
Коваленко Г. "Пухнасте" господарство . . . 41
Дорофєєва О.В. Козяче молоко – дітям . . . 42
Конкурс "Господиня – 2007" . . . 44

„ДІМ, САД, ГОРОД“
виробничо-практичний журнал
№9, вересень, 2007 р.
Головний редактор
М. І. Халимоненко
Головний художник
Т. П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б. К. Донгаш, І. Ф. Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
М.П.Чернецька
Дизайн, верстка **Н.Х.Десь**
Комерційний директор
Г.А.Донець,
Реклама **Н.В.Васильєва,**
тел.: (044) 223-38-17,
тел./факс: 8 (044) 541-04-08
E-mail:reclama_dsg@ukrpost.ua
Оголошення **О.К.Шевченко**
E-mail:reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т. І. Лазебник
тел.: 223-22-58
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
www.dimsadgorod.com

Видання зареєстровано, серія КВ, № 3536 від 3.10.98
Підписано до друку 20.08.2007 р.
Загальний тираж 141 030 прим.
Ціна договірна.
Адреса редакції та видавця:
вул. Академіка Заболотного, 19, Київ, 03680, МСП–680.
Тел.: (044) 223-69-11, (044) 223-69-12,
факс/автомат: 223-22-59
E-mail: dsg@dimsadgorod.com
*При передруку та використанні тексту й ілюстрацій посилання на **„Дім, сад, город“** обов'язкове.*
Думки авторів і редакції не завжди збігаються.
Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних оголошень.
Листування з читачами лише на сторінках журналу.
Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Надруковано у друкарні ТОВ «Новий друк».
м., Київ, вул. Магнітогорська, 1.
Тел.: (044) 559-73-19;
тел./факс: (044) 292-80-50.

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

З 1 грудня 2006 р. редакція журналу знаходиться за новою адресою:
вул. Академіка Заболотного, 19, Київ, 03680, МСП–680,
тел.: (044) 223-69-11, 223-69-12,
факс/автомат (044) 223-22-59.

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — **22430**.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — **22431**.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — **22432**.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — **22433**.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — **22434**.
«Дім, сад, город» + «Бібліотека «Дім, сад, город» — **21869**.
«Дім, сад, город» + «Календар садівника і городника» — **90245**.

На першій сторінці обкладинки фото Т.М. Донцової

2 К-7

Передплачуйте наші видання!

Індекс 74142

Всеукраїнський щомісячний виробничо-практичний журнал

Дім, сад, город

Журнал "Дім, сад, город" видається з 1989 року. Найпопулярніше в Україні, справді народне видання для всіх, чиє життя і праця пов'язані із землею.

Журнал "Дім, сад, город" (укр.). Передплатний індекс 74142
Журнал "Дом, сад, огород" (рос.). Передплатний індекс 22429

"Будьмо здорові" — щомісячне видання з проблем охорони здоров'я. Публікації медиків-практиків, діячів української та світової медичної науки, досвід народних цілителів і травознаїв.

Передплатний індекс 74063

"Пасіка" — українсько-чеський щомісячник з практичними порадами як для досвідчених бджолярів, так і для початківців. Вміщує багато корисної та цікавої інформації стосовно використання цілющих властивостей меду.

Передплатний індекс 74429

"Квіти України" — єдине в Україні спеціалізоване ілюстроване видання для квітникарів. Рекомендації досвідчених фахівців стосовно ведення всіх галузей квітникарства, розповіді про кращі сорти квітів, ботанічні сади, публікації відомих селекціонерів.

Передплатний індекс 74275

"Виноград. Вино" — журнал для виноградарів-любителів і професіоналів. Розповіді про випробувані та нові сорти винограду, поради щодо боротьби з хворобами і шкідниками, рецепти виготовлення найрізноманітніших вин.

Передплатний індекс 40305

"Туризм сільський зелений" — щоквартальне видання для всіх, хто бажає відпочити в сільській місцевості або надати свою садибу для відпочинку. Досвід в цій галузі інших країн.

Передплатний індекс 40307

"Чумацький шлях" — для тих, хто цікавиться історією, культурою, звичаями народів світу. Подорожі, пригоди, знахідки.Корисний для вчителів, студентів, школярів.

Передплатний індекс 22436

"Календар садівника і городника" — журнал, який порадить садівникам і городникам, у які строки найкраще проводити ті чи інші роботи, яким сортам віддати перевагу, як захистити насадження від шкідників і хвороб.

Передплатний індекс 30203

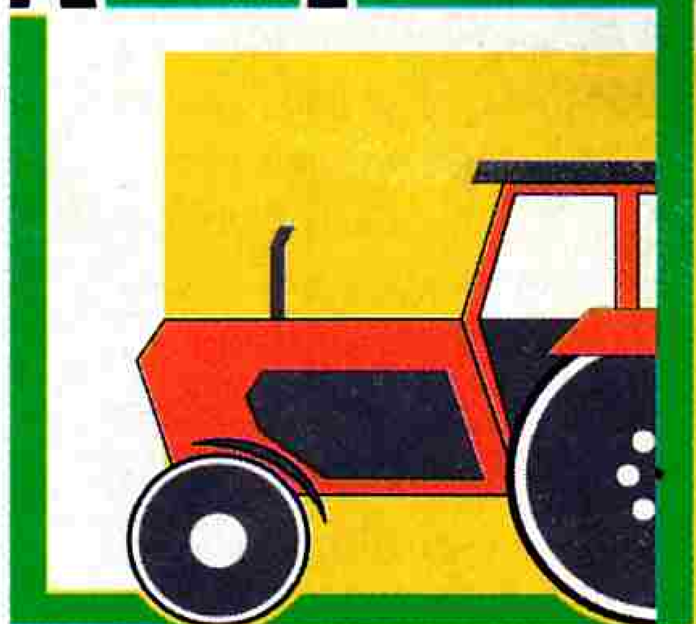
"Яблунька" — багатоілюстроване видання для дошкільнят і школярів. Цікаво, захоплююче розповідає про таємниці природи, походження тварин, рослин. Флористика, казки, легенди, дитяча пошта, конкурси, вікторини, ігрові завдання, призи.

Передплатний індекс 40306

"Яблунька" з двомісячним додатком **"Чарівна казка"**.

Передплатний індекс 21870

Усі наші видання можна передплатити з будь-якого наступного місяця поточного року в усіх відділеннях зв'язку України

друга спеціалізована виставка

21-23 листопада 2007

Сільськогосподарська техніка, обладнання для переробки, упаковки та зберігання с/г продукції. Тепличні технології. Засоби захисту. Мінеральні добрива.

четверта спеціалізована виставка

21-23 листопада 2007

Насіння, саджанці, мінеральні добрива, пакувальні матеріали для с/г продукції, ґрунти, садово-городній реманент, системи поливу, с/г міні-техніка

Партнер виставки

Організатор:

Агентство маркетингу та розвитку
тел.: (032) 240-24-54
241-93-61
244-11-91
amd@amd-ukr.com.ua,
www.amd-ukr.com.ua

Приймає готель «Дністер»:

Інформаційні спонсори:

Львів, вул. Мельника, 18, палац спорту «Україна»